

การจัดการพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลก
เพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรม

โดย

สุพรรณา บุญกล้า

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาการบริหารงานวัฒนธรรม

วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2553

การจัดการพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลก
เพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรม

โดย

สุพรรณา บุญกล้า

ไฟล์นี้ download มาจาก indric.nrct.go.th
โดย ศรายุทธ วรรณสิน
เมื่อ 05/08/2557 13:11:28

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาการบริหารงานวัฒนธรรม

วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2553

Museum Management in Phitsanulok for Cultural Tourism

By

Suwanna Boonklum

ไฟล์นี้ download มาจาก diss.nrct.go.th
โดย ศราวุฒิ วรรณสิน
เมื่อ 05/08/2557 13:11:28

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Master of Art

Cultural Management

College of Innovation

Thammasat University

2010

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยาลัยนวัตกรรมการ

วิทยานิพนธ์

ของ

นาง สุวรรณมา บุญกล้า

เรื่อง

การจัดการพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกเพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรม

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

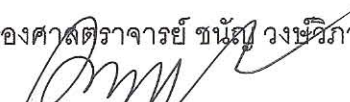
เมื่อ วันที่ 31 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2553

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

_____

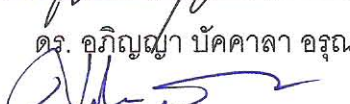
(รองศาสตราจารย์ ชัยวัฒน์ วงษ์วิภาค)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

_____

(ดร. อภิญา บัณฑิตา อรุณนภาพร)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์

_____

(รองศาสตราจารย์ ศรีสักร วัลลิโภดม)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

_____

(ดร. เกียรติกร วัฒนาศาสตร์)

คณบดี

_____

(รองศาสตราจารย์ ม.ร.ว. พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิวัตน์)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย “การจัดการพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกเพื่อการท่องเที่ยว วัฒนธรรม “ (Museum Management in Phitsanulok for Cultural Tourism) เพื่อสร้าง กระบวนทัศน์ในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้ตอบสนองการท่องเที่ยววัฒนธรรมและส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต เกิดขึ้น เนื่องจากในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก มีพิพิธภัณฑ์จำนวนมาก ในจำนวนนี้ ได้แก่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร และพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม นอกจากนี้ ยังมีพิพิธภัณฑ์ในโรงเรียนและพิพิธภัณฑ์ทหารกองพลทหารราบที่ 4 ค่ายสมเด็จพระนเรศวร มหาราช โดยแต่ละแห่งมีเงื่อนไขและองค์ประกอบการจัดตั้งที่แตกต่างกันไป แต่หนึ่งใน วัตถุประสงค์การจัดตั้งคือเพื่อให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งในเชิงปริมาณพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ประชากรนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งที่เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัยได้แก่ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร และ พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ส่วนใหญ่รู้จักพิพิธภัณฑ์เหล่านั้นอยู่แล้ว ขณะที่ผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่าสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเดียวกันของทุกพิพิธภัณฑ์คือ งบประมาณและบุคคลากรจำกัด ทำให้ไม่สามารถจัดหาสิ่งของมาจัดแสดงหรือปรับเปลี่ยน นิทรรศการการแสดงผลได้มากนัก นอกจากนี้ยังพบว่าพิพิธภัณฑ์ที่ทำการศึกษาวิจัยยังขาดความร่วมมือซึ่งกันและกัน จึงมีลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่มีการพบปะแลกเปลี่ยนเพื่อร่วมกันวางแผน บริหารจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในพื้นที่ให้มีศักยภาพและเป็นระบบ ขณะที่ภาครัฐซึ่งพยายาม

ขับเคลื่อนการรื้อฟื้นเมืองพิษณุโลกในฐานะอดีตราชธานีสมัยสุโขทัยและราชธานีชั่วคราวในสมัยอยุธยา ให้เกิดการรับรู้ใหม่ขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งนั้น ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์เพื่อการวางแผนดังกล่าว

ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะในหลายมิติ ได้แก่ ควรมีการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งรวมทั้งพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ที่มีอยู่ในเขตเมืองพิษณุโลก ขณะเดียวกันควรมีกิจกรรมที่จะสร้างการมีส่วนร่วมทั้งกับชุมชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการกระตุ้นส่งเสริมและเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ๆ ทั้งนี้ภาครัฐและองค์กรส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองควรใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในทุกพิพิธภัณฑ์ให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ภาครัฐควรจัดงบประมาณสนับสนุนพิพิธภัณฑ์ ในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมที่น่ารายได้มาสู่ท้องถิ่นต่อไป

Abstract

The research of Museum Management in Phitsanulok for Cultural Tourism was conducted to have a development paradigm and to meet the need of cultural tourism and long-life learning. There are many museums in the province featuring Sgt. Maj. Thawee Folk Museum, Shinarat Buddha National Museum, Textile Museum at Naresuan University, and the Museum of Phitsanulok at Pibulsongkram Rajabhat University. There are also the museums in schools and in the 4th Infantry Division, Som Dej Pra Naresuan Maharat Camp. Although each museum was established with different conditions, it shared a common goal to become a learning resource and cultural attraction.

Quantitative and qualitative research was conducted to time out concerning factors. In the quantity one, most of the tourists who visited four museums - Sgt.Maj.Thawee Folk Museum, Shinarat Buddha National Museum, Textile Museum at Naresuan University, and the Museum of Phitsanulok at Pibulsongkram Rajabhat University - had earlier been informed of these museums. For the quality side, the limitation of budget and personnel made all the museums struggle in organising and improving the exhibitions.

It was also found that there was a lack of cooperation among museums. Each museum had its own working styles. There was no meeting or knowledge exchange to manage the cultural resources effectively and systematically. In accordingly, the government's attempt in lively restoring Phitsanulok – former capital city in Sukhothai period and former temporary capital city in Ayutthaya period - could not make a good use of knowledge existence in these museums for the project.

The researcher recommended that there should be more cooperation among the management teams of the four main museums. At the same time, the activities to enhance participation between communities and tourists should be created for the sake of encouragement and support as well as the dissemination. The government and local private sectors playing important roles in the city development

was recommended to make a full use of knowledge in every museum. As the learning center and cultural attraction to stimulate revenues for the locals, the museums should be provided with enough budgets by the government.

ไฟล์นี้ download มาจาก dric.nrct.go.th
โดย ศราวุฒิ วรรณสิน
เมื่อ 05/08/2557 13:11:29

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกเพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรม” ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพสำเร็จสมบูรณ์ได้นั้น ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณวิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้แก่ ดร. อภิญญา บัณฑิตอรุณภาพร และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ศรีสักกร วัลลิวัดม ที่เสียสละเวลาให้คำแนะนำแก้ไข รวมทั้งรองศาสตราจารย์ ชันญ์ วงศ์วิภาคที่ให้แนวคิดและแนวทางการนำเสนองานวิจัย นอกจากนี้ยังต้องขอขอบคุณผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งได้แก่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร และพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย โดยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้การอุดหนุนทุนวิจัยชุดโครงการเชื่อมโยงเครือข่ายภาคีประเด็นการท่องเที่ยวระดับปริญญาโทต่อวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ และขอขอบคุณอาจารย์ครองศักดิ์ ภูมรินทร์ ที่ให้การสนับสนุนการจัดประชุมสัมมนาและรับรองนำข้อมูลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการจัดการพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก รวมทั้งคณะอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ส่วนพิษณุโลกที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว พร้อมกันนี้ขอขอบคุณสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 1 ที่สนับสนุนครูและนักเรียนในจ. พิษณุโลกให้ร่วมประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน

พร้อมกันนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณคุณสุวรรณี อยู่สังข์ดี และคุณสุทธิพร ฮะวังจู้ ที่มีส่วนช่วยประสานงานการเสวนาและบันทึกภาพและขอขอบคุณ คุณกิตติพงษ์ ทองสมบัติ ในการเรียบเรียงแก้ไขบทคัดย่อภาษาอังกฤษ

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณบิดา มารดาที่ช่วยอบรมสั่งสอนให้เห็นคุณค่าความสำคัญของการศึกษาเรียนรู้ การวางแผน ตลอดจนสนับสนุนให้มีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในทุกสิ่งที่ทำทั้งเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคมเสมอมา

นาง สุวรรณา บุญกล้า
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2553

สารบัญ

	หน้า
หน้าอนุมัติ	(1)
บทคัดย่อภาษาไทย	(2)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract)	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(6)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพประกอบ	(11)
สารบัญแผนที่.....	(12)

บทที่

หน้า

1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย	3
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
1.4.1 การจัดการ	4
1.4.2 พิพิธภัณฑ์.....	4
1.4.3 การท่องเที่ยววัฒนธรรม	4
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
1.6 ข้อจำกัดในการวิจัย	5
1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 แนวคิดด้านพิพิธภัณฑ์.....	8
2.1.1 แนวคิดพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย	10
2.1.2 แนวคิดการจัดการพิพิธภัณฑ์และการมีส่วนร่วม.....	11
2.1.3 แนวคิดหอศิลป์และพิพิธภัณฑ์ยุคหลังสมัยใหม่ (Post museum) .	14

2.2	แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววัฒนธรรม	17
2.3	แนวคิดและทฤษฎีการจัดการและการตลาด	20
2.3.1	แนวคิดด้านการจัดการ.....	20
2.3.2	แนวคิดด้านการตลาด	22
2.4	สำรวจสถานการณ์พิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งในเขตเมืองอำเภอเมืองพิษณุโลก .	26
2.4.1	ด้านพื้นที่และการจัดแสดง.....	26
2.4.1.1	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช.....	27
2.4.1.2	พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี	28
2.4.1.3	พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร	30
2.4.1.4	พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก	31
2.4.2	ด้านเนื้อหาและการจัดแสดง.....	32
3.	วิธีดำเนินการวิจัย.....	47
3.1	ระเบียบวิธีวิจัย	47
3.1.1	วิธีวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล	47
3.1.1.1	การสำรวจเชิงปริมาณ	47
3.1.1.2	การสำรวจเชิงคุณภาพ	48
3.1.2	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....	51
3.1.2.1	ประชากรกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ	51
3.1.2.2	ประชากรกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	52
3.1.3	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	52
3.1.4	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	53
3.1.5	ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิจัย.....	53
4.	ผลการศึกษาวิจัย	54
4.1	ผลการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ.....	54
4.1.1	ข้อมูลส่วนบุคคล	54
4.1.2	พฤติกรรมความสนใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์	55
4.1.3	พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี	58
4.1.4	พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระพุทธชินราช	61

4.1.5	พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑน์ผ้า มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ...	64
4.1.6	พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑน์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	66
4.2	ผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research).....	68
4.2.1	สถานการณ์ที่เป็นปัญหาและวิธีการแก้สถานการณ์ที่เป็นปัญหา	69
4.2.1.1	งบประมาณในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑน์	69
4.2.1.2	ปัญหาด้านนโยบายทางวัฒนธรรมของหน่วยงานต่างๆ	75
4.2.2	ความเห็นที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมจากงานเสวนา	80
4.2.3	สถานการณ์ที่เป็นปัญหาและวิธีการแก้สถานการณ์ที่เป็นปัญหา	82
5.	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	83
5.1	สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล	83
5.1.1	สรุปและอภิปรายผลข้อมูลส่วนบุคคล	83
5.1.2	สรุปและอภิปรายผลพฤติกรรมความสนใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑน์ใน เขตอำเภอเมืองพิษณุโลก	85
5.2	ข้อเสนอแนะ	88
5.2.1	ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเชิงปริมาณ	88
5.2.2	ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเชิงคุณภาพ	89
5.2.3	ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป	91
	บรรณานุกรม.....	92
	ภาคผนวก	97
	ก	98
	ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล	98
	ส่วนที่ 2 พฤติกรรมความสนใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑน์ในเขตเมืองพิษณุโลก	101
ส่วนที่	3 พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑน์	105 — 112
	(ก) พิพิธภัณฑน์พื้นบ้านจันทวี	
	(ข) พิพิธภัณฑน์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช	
	(ค) พิพิธภัณฑน์ผ้า มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.....	
	(ง) พิพิธภัณฑน์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏ พิบูลสงคราม	
ข.	คำถามในแบบสำรวจเชิงคุณภาพ “การจัดการพิพิธภัณฑน์ในเขตเมืองพิษณุโลก	

เพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรม (Meseum Management in Phitsanulok for Cultural Tourism)	113
ค. แบบสอบถามงานวิจัย เรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกเพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรม	114 -133
ประวัติการศึกษา	134

ไฟล์นี้ download มาจาก dlrc.nrct.go.th
 โดย ศราวุธ วรรณสิน
 เมื่อ 05/08/2557 13:11:30

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 สรุปสถานการณ์ด้านพื้นที่และการจัดการ และเนื้อหาและการจัดแสดง	3
ตารางที่ (ภาคผนวก ก)	
1 ข้อมูลส่วนบุคคลประชากรกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย(ข้อมูลเพศ - อายุ).....	98
2 ข้อมูลส่วนบุคคลประชากรกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย (ข้อมูลอาชีพ)	99
3 ข้อมูลส่วนบุคคลประชากรกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย (ข้อมูลรายได้)	99
4 ข้อมูลส่วนบุคคลประชากรกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย (ข้อมูลการศึกษา)	100
5 รู้จักพิพิธภัณฑ์แห่งใดบ้างในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก.....	101
6 รู้จักพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งผ่านช่องทางใด	101
7 ความตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลก.....	101
8 ความตั้งใจเข้าชมเฉพาะพิพิธภัณฑ์ 4 แห่ง	102
9 เหตุผลที่ตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์.....	102
10 เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกกี่ครั้ง	102
11 พิพิธภัณฑ์ที่เคยเข้าชม.....	103
12 พิพิธภัณฑ์ที่สนใจ/ประทับใจ	103
13 สิ่งที่น่าสนใจในพิพิธภัณฑ์	103
14 การกลับมาชมพิพิธภัณฑ์แห่งนั้น	104
15 ความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑ์(รู้จักและช่องทางการรู้จักพิพิธภัณฑ์).....	105
16 ประสบการณ์และความถี่ในการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์.....	105
17 จำนวนคนและการเดินทาง	106
18 ความรู้สึกที่ได้เข้าชมพิพิธภัณฑ์	106
19 สิ่งที่ชอบ-ไม่ชอบในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี	107
20 สิ่งที่ชอบ-ไม่ชอบในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช.....	107
21 สิ่งที่ชอบ-ไม่ชอบในพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร	108
22 สิ่งที่ชอบ-ไม่ชอบในพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก.....	108

23	ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี.....	109
24	ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราช .	109
25	ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อพิพิธภัณฑที่ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร	110
26	ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อพิพิธภัณฑที่เมืองพิษณุโลก	110
27	ความสะดวกในการเดินทางและเวลาที่ใช้ในการเที่ยวชมพิพิธภัณฑที่.....	111
28	ความเข้าใจเรื่องราว ความสะดวกระหว่างชมและข้อมูลความรู้จากแผ่นป้าย ประกอบการจัดแสดง	111
29	การร่วมกิจกรรม การพาผู้อื่นเยี่ยมชมและความตั้งใจกลับมาชมพิพิธภัณฑที่ .	112

ไฟล์นี้ download มาจาก
โดย ศรายุทธ วรรณสิน
เมื่อ 05/08/2557 13:11:31

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่		หน้า
2.1	ลักษณะทางภูมิลักษณะเมืองพิษณุโลกมีแม่น้ำคั่นกลางจนแบ่งออกเป็น 2 ฝั่ง	40
2.2	ภาพถ่ายทางอากาศเมืองพิษณุโลกและการขยายตัวของเมืองพิษณุโลกไปบนเส้นทางเชื่อมภาคเหนือกับภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคตะวันตก	40
2.3	พิษณุโลกเป็นเมืองเชื่อมภาคเหนือกับภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคตะวันตกทำให้ยุทธศาสตร์ปัจจุบันคือการเป็นจุดศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของภูมิภาคอินโดจีน	41
2.4	ลักษณะทางกายภาพที่ตั้งโครงการศูนย์ประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลกและพระราชวังจันทน์	41
2.5	ร่องรอยแนวอิฐเขตพระราชวังจันทน์ที่ได้รับการขุดแต่งและเสริมความมั่นคง.	42
2.6	มุมมองหน้าวิหารหลวงพ่อพุทธชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหาร .	42
2.7	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราช ภายในอุโบสถพระพุทธรูปสัมฤทธิ์จำลอง	42
2.8	การจัดแสดงศิลปวัตถุในตู้กระจกที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราช เป็นไปตามแบบดั้งเดิมของพิพิธภัณฑวัตถุทั่วไป	43
2.9	บริเวณด้านหน้าพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจันทวี ถ.วิสุทธิกษัตริย์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก	43
2.10	สัญลักษณ์พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจันทวีที่นักท่องเที่ยวจดจำได้	44
2.11	การสาธิตและอธิบายวิธีการใช้เครื่องมือพื้นบ้านคือการถ่ายทอดความรู้และความหมายในพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจันทวี.....	44
2.12	ด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจันทวี.....	44
2.13	การจัดแสดงผ้าและลักษณะการใช้ประโยชน์	45
2.14	การนำเสนอเรื่องราวของผ้าในวิถีชีวิตชาวไทยครั้ง	45
2.15	อาคารสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	
	ถ.วังจันทน์ คือที่ตั้งพิพิธภัณฑสถานเมืองพิษณุโลก.....	45
2.16	วิธีการนำเสนอภูมิหลังทางประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลกโดยเล่าเรื่องผ่านการจัดแสดงด้วยสื่อผสมภายในพิพิธภัณฑสถานเมืองพิษณุโลก	46
2.17	เครื่องดนตรีพื้นบ้าน “ม้งคละ” จัดวางให้ชมอยู่ภายในพิพิธภัณฑสถานเมืองพิษณุโลก แต่ถ้าต้องการเห็นภาพและฟังเสียงก็กดปุ่มชมวีดิทัศน์ได้เช่นกัน	46

สารบัญแผนที่

แผนที่	หน้า
2.1 แผนที่จังหวัดพิษณุโลกที่แวดล้อมด้วยจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมและ ธรรมชาติมากมายเช่นสุโขทัย กำแพงเพชร เพชรบูรณ์และเลย	38
2.2 แสดงตำแหน่งที่ตั้งพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งในเขตเมืองพิษณุโลก	39

ไฟล์นี้ download มาจาก www.psu.ac.th
โดย ศราวุธ วรรณสิน
เมื่อ 05/08/2557 13:11:32

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา สังคมไทยเกิดกระแสนิยมในการสร้างและสนับสนุนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์หลากหลายประเภทขึ้นมามากมาย ด้านหนึ่งมาจากชุมชนและท้องถิ่นเรียนรู้ถึงคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์หนึ่งของคนในสังคมที่กำลังมีแนวโน้มสูญหายไปจากท้องถิ่นมากขึ้นเรื่อยๆ ประกอบกับการที่ประชาชนและชุมชนได้รับสิทธิประโยชน์และการเข้าถึงทรัพยากรมากขึ้นตามกฎหมายที่มีแก้ไขปรับปรุงตลอดเวลา ทำให้เกิดข้อตกลงร่วมกันในการรักษาภูมิหลังทางวัฒนธรรมหลายรูปแบบ หนึ่งในนั้นคือการรวบรวมข้าวของเครื่องใช้อันเป็นหลักฐานที่เคยมีความหมายต่อวิถีชีวิตผู้คนจากอดีตถึงปัจจุบันมาเก็บรักษาไว้ อันนำมาซึ่งการก่อกำเนิดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์เมืองและพิพิธภัณฑ์ชุมชนเพิ่มขึ้น แต่การดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์จำนวนมากยังคงมีอุปสรรคและประสบปัญหาทั้งงบประมาณ การบริหารจัดการ การจัดแสดง การดูแลรักษา การนำเสนอเรื่องราว การตีความเพื่อแปลความหมายของวัตถุที่จัดแสดง รวมทั้งการจัดการความรู้จนถึงความสนใจจากนักท่องเที่ยวที่ยังมีจำนวนไม่มากนัก

จากการศึกษาข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารและเว็บไซต์ ตลอดจนการเข้าร่วมสัมมนาต่างๆ ที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้ง ประเภทของพิพิธภัณฑ์ การบริหารจัดการ สภาพปัญหา รวมทั้งสถานะของพิพิธภัณฑ์ เช่นพิพิธภัณฑ์ชาวบ้าน พิพิธภัณฑ์วัด พิพิธภัณฑ์เอกชน พิพิธภัณฑ์รัฐ พิพิธภัณฑ์ในสถาบันการศึกษา และอื่นๆ พบว่าในประเทศไทยมีพิพิธภัณฑ์กว่า 900 แห่ง อยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลกว่า 100 แห่ง (ศิริพร ศรีสินธุ์ไธสง, 2551, น.18) โดยการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ส่วนหนึ่งเป็นไปตามภารกิจเดิมของหน่วยงานหลักคือกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมดูแลพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกว่า 40 แห่งทั่วประเทศ ขณะเดียวกันก็มีพิพิธภัณฑ์ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักพระราชวัง เช่นพิพิธภัณฑ์พระที่นั่งวิมานเมฆ พิพิธภัณฑ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พระราชวังสนามจันทร์) จ. นครปฐม นอกจากนี้ยังมีสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (The Office of Knowledge Management and Development –OKMD) ที่มีลักษณะการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์แบบใหม่ โดย มีการตีความคุณค่าและความหมายขององค์ความรู้เดิมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตปัจจุบันผ่านการนำเสนอในพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติหรือ Museum Siam ในขณะที่พิพิธภัณฑ์เฉพาะด้านที่เกิดจากการสะสมและจัดแสดงของเอกชน ชุมชน และวัด

เกิดขึ้นมากมาย อาทิ บ้านพิพิธภัณฑท์ พิพิธภัณฑท์เครือ อ.เสียงโบราณ พิพิธภัณฑท์เพลงลูกทุ่ง พิพิธภัณฑท์ท้องถิ่น บ้านหนองขาว อ.ท่าม่วง จ.กาญจนบุรี พิพิธภัณฑท์วัดม่วง จ.ราชบุรี รวมทั้ง พิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นบ้านยี่สาร จ.สมุทรสงคราม เป็นต้น

พิพิธภัณฑท์ในเขต อำเภอ เมืองพิษณุโลก จ.พิษณุโลก ก็มีสภาพปัญหาคล้ายคลึงกับ พิพิธภัณฑท์ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั่นคือรายได้จากค่าเข้าชมที่เก็บจากนักท่องเที่ยวไม่มากพอที่จะใช้ ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑท์ ยกเว้นพิพิธภัณฑท์ที่เป็นของรัฐเช่นพิพิธภัณฑท์สถานแห่งชาติ พระพุทธชินราช ที่บริหารจัดการด้วยเงินงบประมาณจากกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม และพิพิธภัณฑท์ ที่อยู่ภายใต้สังกัดของสถาบันการศึกษาได้แก่พิพิธภัณฑท์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร และพิพิธภัณฑท์ เมืองพิษณุโลก สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ขณะที่พิพิธภัณฑท์ เอกชนคือพิพิธภัณฑท์พื้นบ้านจันทวี ซึ่งดำเนินงานมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2526 จนถึงปัจจุบันก็ยังประสบ ปัญหาเช่นกัน ทั้งจำนวนผู้เข้าชมและการสนับสนุนจากประชาชน รวมทั้งองค์กรในท้องถิ่นและ หน่วยงานภาครัฐ ทำให้พิพิธภัณฑท์พื้นบ้านจันทวี ต้องปรับกลยุทธ์ในการหารายได้มาหล่อเลี้ยง พิพิธภัณฑท์ ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำสินค้าที่ระลึกจำหน่าย การระดมทุนผ่านมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม - พิมพ์ บูรณเขตต์และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับภารกิจพิพิธภัณฑท์

ทั้งนี้พิพิธภัณฑท์ในเขตเมืองพิษณุโลกที่ผู้วิจัยเลือกเป็นกรณีศึกษา 4 แห่งได้แก่ พิพิธภัณฑท์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช พิพิธภัณฑท์พื้นบ้านจันทวี พิพิธภัณฑท์ผ้า มหาวิทยาลัย นเรศวรและพิพิธภัณฑท์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม นั้น ต่างมีจุดกำเนิดและ รูปแบบการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน มีแหล่งงบประมาณสนับสนุนที่แตกต่างกันแต่ทั้ง 4 แห่ง ประสบปัญหาคล้ายๆ กัน รวมทั้งองค์กรสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานพิษณุโลก สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก องค์การบริหารส่วน จังหวัด และจังหวัดพิษณุโลก ยังขาดการเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อการวางแผนส่งเสริมให้พิพิธภัณฑท์ใน เขตเมืองพิษณุโลกเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมที่มีศักยภาพ ทำให้บทบาทของพิพิธภัณฑท์ในการ สนับสนุนการท่องเที่ยววัฒนธรรมไม่สอดคล้องกับสถานการณ์และยุทธศาสตร์การพัฒนา ขณะเดียวกัน ภาคประชาชน สถาบันการศึกษาและชุมชนโดยรอบ ก็ยังขาดการมีส่วนร่วมในการ สนับสนุนพิพิธภัณฑท์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย

เพื่อให้พิพิธภัณฑท์ดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการ ท่องเที่ยว รวมทั้งมีทิศทางการจัดการที่สอดคล้องกับการสร้างสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) (สำนักงาน คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ,2549 น. 10) และเป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐาน

แห่งรัฐที่ระบุไว้ในหมวด 5 ส่วนที่ 4 ว่าด้วยแนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และรองรับ แผนยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด (Cluster) ภาคเหนือตอนล่าง อันประกอบด้วย ตาก สุโขทัย เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์และพิษณุโลกที่มุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อให้เป็นศูนย์กลางการบริการสีเขียวอินโดจีนเพื่อเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว จนถึงการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) ของกระทรวงศึกษาธิการที่ส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้อง การเรียนรู้ตามอัธยาศัยและการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งเพิ่มสาระวิชาประวัติศาสตร์ในทุกระดับ ชั้นตั้งแต่ประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา ผู้วิจัย จึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาวิจัย “การจัดการพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกเพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรม” (Museum Management in Phitsanulok for Cultural Tourism) เพื่อให้ พิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่และที่จะมีการจัดตั้งใหม่หรือโครงการอื่นใดที่มีลักษณะเดียวกับพิพิธภัณฑ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตในเขต อำเภอ เมืองพิษณุโลกสามารถใช้ประโยชน์จากผลการศึกษาเพื่อการจัดการและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้สามารถตอบสนองการท่องเที่ยววัฒนธรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้ สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 ศึกษารูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมในจังหวัดพิษณุโลก
- 1.2.2 ศึกษาสถานการณ์ปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหา ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่ง
- 1.2.3 สรุปผลการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางให้พิพิธภัณฑ์ที่ทำการศึกษานำข้อมูลไปใช้ประโยชน์

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้จำกัดขอบเขตการศึกษาวิจัยเฉพาะการจัดการพิพิธภัณฑ์ในเขต อำเภอเมืองพิษณุโลกเพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรม รวม 4 แห่งได้แก่ พิพิธภัณฑ์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราช กรมศิลปากร พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร และพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม นอกจากนี้ยังจำกัดขอบเขตการวิจัยสำรวจเชิงปริมาณเฉพาะกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่ง ขณะที่การวิจัยเชิงคุณภาพจำกัด เฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ ได้แก่ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่ง ตัวแทนจากภาครัฐ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด ผู้อำนวยการการท่องเที่ยว

แห่งประเทศไทยสำนักงานพิชณูโลก ตัวแทน ภาคเอกชนได้แก่ตัวแทนชุมชนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และองค์กรปกครองในท้องถิ่นได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลนคร พิชณูโลก

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.4.1 การจัดการ

การจัดการแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ การจัดการความรู้ การจัดการเชิงกลยุทธ์ และการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม โดยการจัดการความรู้ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้หมายถึงการรวบรวม สร้าง จัดระเบียบ แลกเปลี่ยน จัดแสดง การนำเสนอความรู้ที่มีอยู่ (เปี่ยมพงศ์ นุ้ยบ้านด่าน, 2543, น.14) ขณะที่การจัดการเชิงกลยุทธ์หมายถึงการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายวัตถุประสงค์ และวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ (เสนาะ ตีเยาว์, 2546, น.14) ส่วนการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม คือการผสมผสานระหว่างการจัดการความรู้ การท่องเที่ยวและมรดกวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณค่าความหมายของมรดกวัฒนธรรม (ชัญญ วงษ์วิภาค, 2551, น.50) ด้วยรูปแบบ และวิธีการที่ทำให้ผู้ชมพิพิธภัณฑ์ได้ทั้งสาระและความเพลิดเพลิน เพื่อนำไปสู่การวางแผนการจัดการพิพิธภัณฑ์ให้อยู่ในวงจรของผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยววัฒนธรรมได้อย่างต่อเนื่องและสามารถสร้างความแตกต่างได้ด้วยการแปลความหมายสิ่งของที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความสนใจโดยไม่ทำลายคุณค่าความหมายเดิม อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างเป็นระบบและสามารถผลักดันให้พิพิธภัณฑ์ก้าวขึ้นเป็นผู้นำในกลุ่มผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยววัฒนธรรม

1.4.2 พิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์หมายถึงสถานที่สะสมรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ทั้งที่จับต้องได้ (Tangible) และจับต้องไม่ได้ (Intangible) เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้ทั้งประสบการณ์ใหม่และช่วยพัฒนาประสบการณ์เดิม จนถึงให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน การเชื่อมโยงความคิด จินตนาการ (ICOMOS, 1999, p. 8) และเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ด้วยการตีความเพื่อสร้างคุณค่าความหมายใหม่ๆ นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์ยังเป็น ภาพสะท้อนความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจากอดีตถึงปัจจุบันอีกด้วย

1.4.3 การท่องเที่ยววัฒนธรรม

การท่องเที่ยวหมายถึงการเดินทางแสวงหาประสบการณ์ ความรู้ ความบันเทิง ความพึงพอใจและการมีส่วนร่วมในสถานที่ที่เดินทางไปสัมผัส ซึ่งในที่นี้รวมถึงการพักผ่อนและเรียนรู้

ความแตกต่างหลากหลาย (บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, 2548, น. 16) ส่วนการท่องเที่ยววัฒนธรรม หมายถึงการเดินทางเพื่อแสวงหาความรู้ และประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดี ศิลปหัตถกรรม สถาปัตยกรรม การเที่ยวชม ประเพณี ศิลปะการแสดง ตลอดจนอาคารสิ่งปลูกสร้างที่เคยเป็นที่อยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์ในยุคสมัยหนึ่งหรือยังคงดำรงอยู่ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน (ICAMT, 2006, p. 10) แต่มีคุณค่า มีประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งในอดีตและปัจจุบัน นอกจากนี้ยังหมายถึง การพักผ่อนด้วยการเข้าไปเยี่ยมชมหรือเรียนรู้วิถีชีวิต (The way of life) ของคนในสังคม นับตั้งแต่ การกิน การใช้ชีวิต การแต่งกาย การทำงาน การพักผ่อน การแสดงจนถึงหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิตที่สืบทอดต่อกันมา ทั้งนี้การท่องเที่ยววัฒนธรรมยังหมายรวมถึงการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนด้วย

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะการจัดการพิพิธภัณฑ์ 4 แห่ง และศึกษากลุ่มประชากรนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่ง ทั้งความสนใจเฉพาะเรื่อง ความสนใจและความคาดหวังที่มีต่อพิพิธภัณฑ์ และศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

1.6 ข้อจำกัดในการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งสำรวจเชิงปริมาณกลุ่มประชากรนักท่องเที่ยวชาวไทยในพื้นที่ที่ทำการศึกษาเฉพาะ 4 พิพิธภัณฑ์เท่านั้น

1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวทางการจัดการพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกเพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรม
2. ส่งเสริมการพัฒนาและการท่องเที่ยววัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. เกิดการพัฒนาการจัดการพิพิธภัณฑ์ให้ก้าวหน้าและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการจัดการพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลกเพื่อ การท่องเที่ยววัฒนธรรม (Museum Management Phitsanulok for Cultural Tourism) จำเป็นต้อง อาศัยข้อมูลภูมิหลังทางประวัติศาสตร์สังคมรวมทั้งทรัพยากรทางวัฒนธรรมจนถึงแนวคิดการ จัดการองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่อยู่อย่างกระจัดกระจายทั้งที่เป็นข้อมูลความรู้ ในอดีตและที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รายงานผลการสัมมนา ประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2522 และพ.ศ. 2525 (รายงานผลการสัมมนาประวัติศาสตร์ เมืองพิษณุโลกครั้งที่ 2, 2525) ซึ่งแสดงให้เห็นความพยายามถอดรื้อและตีความหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลกอย่างเป็นรูปธรรม โดยในรายงานฉบับดังกล่าวมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้อย่างกว้างขวางและให้มิติที่แตกต่างกัน โดยสรุปคือที่ประชุมสัมมนาให้ความสำคัญกับ บทบาทและฐานะของเมืองพิษณุโลกในฐานะเมืองหลวงของอาณาจักรสุโขทัยและอาณาจักร อโยธยา ตลอดจนการอ้างอิงตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่สิบห้าราชวงศ์ของเชียงใหม่ พงศาวดารฉบับ หลวงประเสริฐ ซึ่งให้ความสำคัญกับสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถช่วงที่ประทับอยู่ที่เมืองพิษณุโลก และยังมีการนำเสนอแนวคิดเรื่องภูมิวัฒนธรรมโดยอาศัยหลักฐานภาพถ่ายทางอากาศที่มีร่องรอย ของแนวคูเมืองที่มีการก่อสร้างต่างยุคสมัยกันแต่ถูกแม่น้ำเซาะพังไป โดยสุนทร ชูตินธรา นนท์ (รายงานผลการสัมมนาประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลกครั้งที่ 2, 2525, น. 66) เห็นว่านัก ประวัติศาสตร์ยุคต้นๆ ให้ความสนใจพิษณุโลกน้อยเกินไป แม้พิษณุโลกจะเป็นเมืองหลวงระยะสั้นๆ แต่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของดินแดนรอยต่อระหว่างภาคกลางกับภาคเหนือ เนื่องด้วยลักษณะ ทางภูมิศาสตร์อยู่ในที่ลุ่ม มีแม่น้ำสำคัญไหลผ่านทำให้เมืองพิษณุโลกเป็นจุดศูนย์กลางในการ ลำเลียงอาหารและใช้เป็นเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อระหว่างภาคเหนือกับภาคกลาง ซึ่งในปัจจุบันก็ ยังคงมีลักษณะเช่นนั้น

ทั้งนี้แนวคิดที่ปรากฏในรายงานการสัมมนาดังกล่าวยังมีการนำเสนอหลักฐานด้าน ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรมและประวัติศาสตร์สังคมของเมืองพิษณุโลกในสมัยสมเด็จพระ บรมไตรโลกนาถซึ่งเป็นยุคสมัยที่มีการก่อสร้างรวมทั้งการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดและสถาปัตยกรรมทั่วทั้งเมืองพิษณุโลก ขณะเดียวกันก็ยังมีร่องรอยหลักฐานหลายส่วนที่เป็นรูปแบบทาง ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมที่หลงเหลือมาจากยุคสุโขทัยและล้านนาผสมผสานอยู่ โดยปรากฏ

ให้เห็นถึงปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นพระพุทธรูป สถาปัตยกรรมวิหารหลวงพ่อพระพุทธรชินราช ซึ่งกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมสำคัญของจังหวัดมาอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

อย่างไรก็ดี ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมดังกล่าวปรากฏในรายงานวิจัยโครงการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ระยองวัฒนธรรม (กำแพงเพชร สุขโขทัย พิษณุโลก เพชรบูรณ์) ที่วศิน ปัญญาวุฒิตระกูล (2550, น. 220) สรุปว่าผู้มาเยี่ยมชมเยือนสวนใหญ่นิยมท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเป็นอันดับต้นๆ ทั้งในจังหวัดสุขโขทัย กำแพงเพชรและพิษณุโลก ทั้งนี้ผู้มาเยี่ยมชมเยือนพิษณุโลกนิยมเที่ยวชมที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเพื่อนมัสการพระพุทธรชินราช และเที่ยวพิพิธภัณฑสถานมากที่สุด

การเป็นเมืองที่มีแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเป็นจุดเด่นชัดเจนมายาวนาน ยังปรากฏในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เรื่อง เที่ยวเมืองพระร่วง (มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ ,2520, น.86) ว่าตั้งแต่พระองค์ได้เห็นพระพุทธรูปมาไม่ได้เคยรู้สึกว่าเป็นใจจำเรียดตาเท่าพระพุทธรชินราชเลย พร้อมทรงพระราชนิพนธ์อีกว่าถ้าพระพุทธรชินราชยังคงอยู่ที่พิษณุโลกตราบดี เมืองพิษณุโลกจะเป็นเมืองที่ควรไปเที่ยวอยู่ตราบนั้น พระองค์ทรงยืนยันใน"เที่ยวเมืองพระร่วง" อีกว่าแม้ในเมืองพิษณุโลกจะไม่มีชิ้นอะไรเหลืออยู่อีกเลย ขอให้แต่พระพุทธรชินราชเหลืออยู่แล้วยังคงจะรอดได้อยู่เสมอว่ามีของควรดูควรชมอย่างยั้งอย่างหนึ่งในเมืองเหนือหรือจะว่าในเมืองไทยทั้งหมดก็ได้

แม้ว่าร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมจะถูกทำลายเพราะการขยายเมืองและการก่อสร้างที่อยู่อาศัยทับซ้อนบนซากปรักหักพัง ของวัด กำแพงเมืองและคูน้ำ แต่ความพยายามที่จะรักษาหลักฐานที่เหลืออยู่จำนวนไม่น้อย ทำให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งกรมศิลปากร สถาบันการศึกษาและองค์กรในท้องถิ่น เริ่มต้นที่จะฟื้นฟูอนุรักษ์โบราณสถานอย่างเป็นระบบไม่ว่าจะเป็นโครงการจัดตั้งศูนย์ประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลกและพระราชวังจันทน์ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมศิลปากรและโครงการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมภาคเหนือตอนล่างซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเป็นผู้ดำเนินการ โดยทั้ง 2 โครงการดังกล่าวได้รับการอนุมัติงบประมาณเพื่อดำเนินการเรียบร้อยแล้วตั้งแต่ปี.ศ. 2552 นอกจากนี้กรมศิลปากรยังมีแผนปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ที่ประดิษฐานพระพุทธรชินราช พระพุทธรชินสีห์และพระศรีศาสดาจำลอง โดยแผนงานดังกล่าวมีความจำเป็นต้องย้ายพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราชไปอยู่ในพื้นที่ศูนย์ประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลกและพระราชวังจันทน์ที่อยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่านอีกด้วย

อย่างไรก็ดีโครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่มาจากทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หลงเหลืออยู่ในจังหวัดพิษณุโลกที่กำลังถูกทำลายจากการเติบโตของเมืองและจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ประกอบกับกระแสวีรบุรุษผู้กอบกู้เอกราชที่มีการนำเสนอผ่านภาพยนตร์เรื่อง ตำนานสมเด็จพระนเรศวร ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวเพื่ออนุรักษ์สถานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องเช่นพระราชวังจันทน์ ริมฝั่งแม่น้ำน่านด้านทิศตะวันตกและการขุดแต่งบูรณะวัดที่อยู่โดยรอบพระราชวังจันทน์ ตลอดจนการเวนคืนที่ดินจากหน่วยราชการที่ตั้งอยู่นอกเขตพระราชวังจันทน์ให้แก่สำนักงานการบินอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และโครงการต่างๆ ที่กำลังเกิดขึ้นจะมีส่วนเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของเมืองพิษณุโลกให้เห็นภาพที่เด่นชัดมากยิ่งขึ้น และจะทำให้บทบาทของพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกมีความสำคัญมากขึ้น ในลักษณะที่สอดคล้องกับทิศทางการอนุรักษ์พัฒนาเมืองเพื่อให้พิษณุโลกเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว วัฒนธรรมรวมทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีที่เชื่อมต่อกับปัจจุบันและอนาคตที่สำคัญมากยิ่งขึ้นอีกแห่งหนึ่งของประเทศ

เพื่อให้งานวิจัยเรื่องการจัดการจัดการพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกเพื่อการท่องเที่ยว วัฒนธรรม (Museum Management in Phitsanuloke for Cultural Tourism) เกิดประโยชน์และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวคิด และทฤษฎี ต่างๆ ตลอดจนสนสำรวจสถานการณ์พิพิธภัณฑ์ที่ทำการศึกษาวิจัย ดังนี้

2.1 แนวคิดด้านพิพิธภัณฑ์

2.1.1 แนวคิดหอศิลปะและพิพิธภัณฑ์ยุคหลังสมัยใหม่ (Post museum)

2.1.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

2.2 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววัฒนธรรม

2.2.1 แนวคิดการท่องเที่ยววัฒนธรรม

2.2.2 แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.3 แนวคิดและทฤษฎีการจัดการและการตลาด

2.3.1 แนวคิดด้านการจัดการ

2.3.2 แนวคิดทางการตลาด

2.4 สสำรวจสถานการณ์พิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก

2.4.1 ด้านพื้นที่และการจัดการ

2.4.2 ด้านเนื้อหาและการจัดแสดง

จากผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผลการศึกษาจากพื้นที่จริงสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

2.1 แนวคิดด้านพิพิธภัณฑ์

การศึกษาแนวคิดด้านพิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องศึกษาความเป็นมาของคำว่า “พิพิธภัณฑ์” หรือ “พิพิธภัณฑ์สถาน ” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 4 ทรงเป็นผู้บัญญัติศัพท์ในภาษาไทย ขึ้นมานั้น (สุจิตรา มาถาวร , 2541 , น.12) พบว่ามีที่มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า museum ที่มีรากศัพท์จากคำว่า muses ที่เกิดขึ้นในยุคกรีกโบราณ ซึ่งเป็นกราวให้ความหมายถึงการสะสมศิลปโบราณวัตถุของบุคคลชั้นสูง ขณะที่ Edson and Dean (1996, p.9) รวมทั้ง บัณฑิต จันทรโรจนกิจ (2548, น.8) กล่าวถึงคำว่า muses ว่าหมายถึงวิหารที่อุทิศให้กับเทพ musues ซึ่งเป็นเทพวีหรือเทพีเจ้าของศิลปะ ดนตรี และศิลปะ อันประกอบด้วยภาพย ดนตรี กวี เทพทำนาย ประวัติศาสตร์ โศกนาฏกรรม สุขนาฏกรรม นาฏกรรมและโหราศาสตร์

สำหรับพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยก็มีพัฒนาการ การจัดตั้ง เช่นเดียวกับในยุโรปนั้นคือ กำเนิดโดยการอุปถัมภ์จากราชสำนัก ดังนั้นสิ่งของที่นำมาจัดแสดงส่วนใหญ่จึงเป็นของสะสมที่เคยเป็นทรัพย์สินสมบัติของ พระมหากษัตริย์ เจ้านายชั้นสูง รวมทั้งผู้มีฐานะทางสังคม จนถึงศิลปะโบราณวัตถุที่รวบรวมจากโบราณสถานและวัด เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนโดยอาศัยรูปแบบและการสร้างพิพิธภัณฑ์ที่มีในต่างประเทศโดยเฉพาะจากประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้การเปิดรับบริจาคศิลปะโบราณวัตถุ ทำให้พิพิธภัณฑ์ถูกเข้าใจไปในแง่ที่ว่าเป็นคลังสมบัติหรือคลังวัตถุเก็บของเก่าของโบราณที่ไม่ใช้แล้ว (จิรา จงกล , 2532, น.6)

สุจิตต์ วงษ์เทศ (มติชนรายวัน , 2552, น.24) กล่าวว่า ในยุคเริ่มแรกของการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ สิ่งของที่นำมาจัดแสดงมีจำนวนมากจำเป็นต้องมีนักวิชาการหลายสาขามาจัดการทำทะเบียน จัดทำข้อมูลอธิบายประกอบ ออกแบบสถานที่จัดแสดง ผู้จัดแสดง รวมทั้งการจัดแสดง แต่ความตื่นตัวของผู้ที่สนใจเรื่องการจัดการมรดกวัฒนธรรมของรัฐ ที่ก้าวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลง ทั้งการค้าศิลปะโบราณวัตถุ การโจรกรรม การลักลอบขุดค้นโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีที่เกิดขึ้นมานานแล้วก่อนจะมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ ได้ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติว่าเป็นสมบัติ (ส่วนตัว) ของกรมศิลปากร จัดแสดงประวัติศาสตร์ศิลปะ" เพื่อเจ้านายและนักปราชญ์ยุคนั้น ไม่ใช่จัดเพื่อราษฎร นอกจากนี้การส่งเสริมการท่องเที่ยว

นับจากมีการจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อศท.) ในหลัง พ.ศ.2503-2504 และเปลี่ยนเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้มีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ ทำให้การท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้นเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน แต่การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทพิพิธภัณฑียังขาดข้อมูลให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสรับรู้ หรือแสวงหาประสบการณ์ใหม่เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเข้าชม แม้ว่าทุกจังหวัดในประเทศไทยจะมีพิพิธภัณฑียังตั้งอยู่ก็ตาม

2.1.1 แนวคิดพิพิธภัณฑียในประเทศไทย

จากพัฒนาการของพิพิธภัณฑียในประเทศไทยที่เริ่มจากราชสำนัก ชั้นสูง ชั้น ปกครองส่วนหน่วยงานราชการและสถาบันการศึกษาค่อยๆ คลี่คลายสู่ชุมชนดังที่ วลัยลักษณ์ ทรงศิริ (2551, จากผู้เขียน) กล่าวถึงพิพิธภัณฑียที่ท้องถิ่นว่า ในราวต้นทศวรรษ 2530 เรื่องเกี่ยวกับพิพิธภัณฑียที่ท้องถิ่นในประเทศไทยยังคงเป็นสิ่งใหม่ๆ ที่ผู้คนไม่ค่อยเคยและเริ่มมีการเสวนาพูดคุยกันถึงการรวบรวมอำนาจในการจัดการพิพิธภัณฑียของรัฐไทยที่ผูกขาดเรื่องราวของประวัติศาสตร์แห่งชาติเอาไว้ที่ตนเองอย่างมั่นคง

การผูกขาดที่ว่่านั้นมีกฎหมายรองรับและให้อำนาจหน่วยงานของรัฐนั้นคือกรมศิลปากร เนื่องด้วยตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑียสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 กำหนดว่าการจะให้สถานที่ใดเป็นพิพิธภัณฑียสถานแห่งชาติได้จะต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาหรือการจะถอนสถานที่ใดจากการเป็นพิพิธภัณฑียสถานแห่งชาติต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งสายันต์ ไพรัชญาจิตร (2550 ,น. 200) เห็นว่าเรื่องพิพิธภัณฑียสถานเป็นสิทธิสาธารณะที่ใคร บุคคลใด กลุ่มใด ชุมชนใด องค์กรใด ก็สามารถสร้างและพัฒนาพิพิธภัณฑียสถานเพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนและสังคมส่วนรวมได้โดยอิสระ

สายันต์ ไพรัชญาจิตร (2550 ,น. 220) อธิบายว่าในระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมามีพิพิธภัณฑียชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นพิพิธภัณฑียขนาดเล็กดำเนินงานโดยบุคคลและองค์กรชุมชนในท้องถิ่นต่างๆ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากแสดงให้เห็นว่าคนไทยใส่ใจกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาในอดีตและพยายามจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีที่เป็นหลักฐานของอดีตในรูปแบบพิพิธภัณฑียที่มากขึ้นและทำให้เกิดความเข้าใจโดยทั่วกันว่าพิพิธภัณฑียก็ได้เป็นสิ่งที่ผูกขาดทำได้แต่จำเพาะหน่วยงานราชการ องค์กรเชี่ยวชาญทางกฎหมายหรือนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางอีกต่อไปแต่ใครๆ ก็ทำพิพิธภัณฑียได้

อย่างไรก็ดีการเกิดขึ้นของพิพิธภัณฑียท้องถิ่นส่วนหนึ่งยังเป็นผล มาจากนโยบายการกระจายอำนาจของรัฐ ซึ่งปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล (ปริตตา เฉลิมเผ่ากอนันทกุลและคณะ,

2547, น.47) สรุปว่า พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นได้ถูกนิยามขึ้นใหม่ให้มีบทบาทในฐานะเป็น “แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต” และพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นยังถูกผูกโยงเข้ากับเรื่องสิทธิการจัดการทรัพยากรภายในชุมชนหรือท้องถิ่นเอง อันเป็นการเปิดพื้นที่ให้แก่ท้องถิ่นในการนิยามตนเองเพื่อต่อต้านการครอบงำจากภายนอก ชื่อของพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นในยุคปัจจุบันจึงมักมีคำว่า “ท้องถิ่น” และ “พื้นบ้าน” เข้ามาเป็นส่วนประกอบของพิพิธภัณฑสถานเสมอ

ศรีศักร วัลลิโภดม (2539, น. 56) เสนอไว้ว่าบทบาทของพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นจะเป็นกลไกที่สำคัญในการปลูกจิตสำนึกท้องถิ่นที่เข้มแข็ง สอนให้ชุมชนได้รู้จักคิดและเป็นแหล่งความรู้ โดยพัฒนาการของพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นเริ่มมีขึ้นทั่วไปในราว 40-50 ปีมาแล้ว โดยสะท้อนผ่านการรวบรวมวัตถุทางวัฒนธรรมของคนกลุ่มต่างๆ เช่นพระสงฆ์ ครู ผู้นำทางการเมือง แต่ไม่มีวิธีการและกำลังในการจัดการอย่างเป็นระบบ แต่ในเวลาต่อมา การรวบรวมวัตถุทางวัฒนธรรมเหล่านั้นก็ถูกทำลายไปโดยขบวนการค้าของเก่าและประกอบกับการที่รัฐไม่มีหน่วยงานและงบประมาณรองรับ

แม้ว่าจะมีพิพิธภัณฑสถานเกิดขึ้นจำนวนมากในประเทศไทย ทั้งด้วยเงื่อนไขปัจจัยทางสังคมที่ผู้คนตระหนักและสำนึกคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหายไปทีละน้อย และเงื่อนไขทางเศรษฐกิจในหลายยุคสมัยที่ทำให้เกิดนักสะสมศิลปะโบราณวัตถุเพิ่มขึ้นจนส่วนหนึ่งกลายเป็นธุรกิจซื้อขายศิลปะ และโบราณวัตถุล้ำค่า รวมทั้งปัจจัยทางกฎหมายและสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่กระตุ้นให้ชุมชนร่วมกันปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อสร้างความภูมิใจในอัตลักษณ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวก็ตาม แต่พิพิธภัณฑสถานที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ต่างก็ยัง ต้องการ องค์ความรู้ในการจัดการ ต้องการ ประสบการณ์ทางวิชาการและการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานให้น่าสนใจ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของการวิจัยครั้งนี้ด้วยเช่นกัน

กรณีของพิพิธภัณฑสถานทั้ง 4 แห่งในเขตเมืองพิษณุโลกที่ผู้วิจัยทำการศึกษาก็มีพัฒนาการของการจัดตั้งและการจัดแสดงที่เป็นความหลากหลาย เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ ความเพลิดเพลินและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เช่นกัน (วศิน ปัญญาวุฒิศระกุล ,2550,น. 186)

2.1.2 แนวคิดการจัดการพิพิธภัณฑสถานและการมีส่วนร่วม

จากประสบการณ์ตรงของผู้ปฏิบัติงานโครงการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรที่รวบรวมไว้ใน พิพิธภัณฑสถานภาคสนาม ประสบการณ์จากคนลงทำ เป็นภาพสะท้อนการทำงานภาคสนาม ที่มีเป้าหมายในการทำพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นให้สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พร้อมทั้งให้ความหมายของพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นว่าอาจเรียกว่าพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน พิพิธภัณฑสถานชุมชน ที่ผู้จัดทำมีเป้าหมายเพื่อรักษาของเก่าไว้ให้ลูกหลานได้มีโอกาสเรียนรู้

และสามารถบอกเล่าเรื่องราวของชุมชน และท้องถิ่นของตนให้คนภายนอกได้ทราบ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างที่มนักวิจัยในโครงการกับชาวบ้านและชุมชนหรือคณะกรรมการผู้เป็นเจ้าของและร่วมกันบริหารพิพิธภัณฑ์ ขณะที่นักวิจัยเป็นคนนอกที่เข้าไปในพื้นที่เพื่อการจัดตั้ง พัฒนา ปรับปรุงอาคารจัดแสดง รวมทั้งจัดทำทะเบียนวัตถุ โดยมีคณะกรรมการบริหารพิพิธภัณฑ์ให้คำแนะนำในการจัดแสดง จัดทำข้อมูลและร่วมวางแผนในการจัดนิทรรศการ (ปริตดา เฉลิมเผ่า ก่ออนันตกุล ,2551, น. 7)

ขณะที่ศรีศักร วัลลิโภดม (2551, น.18) อธิบายถึงการจัดการพิพิธภัณฑ์และการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ใน “พิพิธภัณฑ์และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ” ซึ่งให้ทั้งความหมายของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พร้อมยกตัวอย่างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจันทบุรี จังหวัดนครสวรรค์ที่ให้คุณค่าและความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนแนวคิดว่าการเคลื่อนไหวของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในลักษณะที่เป็นกระบวนการสร้างความรู้ที่ไม่ติดกรอบ ติดรูปแบบและเลื่อนไหลไปตามสถานการณ์และศักยภาพของท้องถิ่น คือสิ่งที่อยู่ในทิศทางที่เหมาะสม ที่นอกจากจะสามารถสร้างสำนึกร่วมของคนในสังคมได้แล้วยังเป็นสิ่งจำเป็นที่จะนำไปสร้างเป็นความรู้ท้องถิ่นให้เด็กได้เรียนกันตามโรงเรียนอีกด้วย

อย่างไรก็ดี ใน Museum Basics นั้น Ambrose and Paine (1993, p. 30) เสนอแนวคิดในเชิงเศรษฐศาสตร์ว่าประโยชน์ทางเศรษฐกิจอื่นๆที่พิพิธภัณฑ์สามารถนำมาสู่ท้องถิ่นได้คือการสร้างงานและยกระดับการจ้าง เพราะโดยตัวพิพิธภัณฑ์เองซึ่งถือเป็นแรงดึงดูดและก่อให้เกิดงานใหม่ๆ เสมอ เพราะการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่พิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ ยิ่งกว่านั้นพิพิธภัณฑ์ยังช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจแก่พื้นที่ด้วย

Ambrose and Paine (1993, p. 35 -36) กล่าวถึงทัศนคติและความคาดหวังที่ผู้คนมีต่อพิพิธภัณฑ์กำลังเปลี่ยนไปทั่วโลกว่าการที่พิพิธภัณฑ์จะนำเสนอเพียงของสะสมและข้อมูลในรูปแบบธรรมดาไม่น่าเพียงพอ พิพิธภัณฑ์ต้องสร้างความน่าสนใจและให้ผู้คนมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งผู้บริหารหรือผู้จัดการพิพิธภัณฑ์ต้องสำรวจสิ่งของที่จัดแสดงและสะสมไว้แล้วนำมาตีความใหม่รวมทั้งให้ผู้ชมได้บริการตัวเอง ขณะเดียวกัน Ambrose and Paine (1993, p. 39) เสนออีกว่าสิ่งที่ทำลายพิพิธภัณฑ์มากที่สุดก็คือการทำให้เกิดการยอมรับว่าพิพิธภัณฑ์มีไว้เพื่อประชาชนและอนาคตของพิพิธภัณฑ์นั้นขึ้นอยู่กับการพัฒนาตนเองและการสนับสนุนจากประชาชน

ขณะที่รายงานการวิจัยเรื่อง พิพิธภัณฑ์ชุมชนพลังแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาประเทศอังกฤษ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี ,2544 ,น.6-9) พูดถึง

โครงสร้างการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของรัฐบาลอังกฤษ ว่ากระทรวงวัฒนธรรม การสื่อสารและการกีฬา (Department fro culture and Sports –DCMS) มีการดำเนินงานโดยตั้งหน่วยงานระดับชาติชื่อว่าสภาพิพิธภัณฑ์, หอจดหมายเหตุและหอสมุด (The Council for Museums, Archives and Libraries) เพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำ กำหนดยุทธศาสตร์ การพัฒนางานในสาขานี้เป็นการเฉพาะ สิ่งที่เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์คือ คณะกรรมการพิพิธภัณฑ์และหอศิลปะ ได้ตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนด้านการจัดการศึกษา ข้อมูล ข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศขึ้นในพิพิธภัณฑ์ พร้อมทั้งมีการคัดเลือกพิพิธภัณฑ์เพื่อให้งบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงานด้านการศึกษาเป็นจำนวนเงินถึง 15 ล้านปอนด์ และยังให้ งบประมาณสนับสนุนสำหรับทำเว็บไซต์ด้านพิพิธภัณฑ์ทั้งหมด เปิดบริการ 24 ชั่วโมงเพื่อให้ ประชาชนเข้าถึงข้อมูลของพิพิธภัณฑ์และหอศิลปะทุกแห่งในประเทศอังกฤษ

ในรายงานการวิจัยเรื่อง พิพิธภัณฑ์ชุมชนพลังแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาประเทศไทย (2544, น.64) เสนอยุทธศาสตร์การดำเนินงานเพื่อให้พิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยเป็นสถานที่ที่เกิด กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการ ทั้งด้านกายภาพและวิชาการด้านพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งออกกฎหมาย กฎกระทรวงหรือระเบียบที่ เกี่ยวข้องเพื่อเอื้อต่อการดำเนินงาน และรัฐต้องจัดสรรงบประมาณแก่พิพิธภัณฑ์อย่างเพียงพอ รวมถึงการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมทั้งบุคคล ครอบครัว องค์กรในท้องถิ่น เอกชน สถาน ประกอบการต่างๆ รวมทั้งการปลูกจิตสำนึก จัดทำสื่อเพื่อการเรียนรู้ในทุกระดับ ตลอดจน ประชาสัมพันธ์ยกย่องเชิดชูหน่วยงานพิพิธภัณฑ์ที่มีผลงานดีเด่น

จะเห็นได้ว่ากรอบแนวคิดจากกรณีศึกษาดังกล่าว เกี่ยวข้องโดยตรงกับบทบาทของรัฐ ในการสนับสนุนพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนทุกคน ด้วยการ สนับสนุนทุกด้านตั้งแต่งบประมาณจนถึงการจัดทำข้อมูลข่าวสารและสนับสนุนการมีส่วนร่วมทุก รูปแบบ

ชีวลีทิพย์ บุญเกียรติ (2552, น. 27) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ด้วยการ นำเสนอให้เกิดมุมมองพิพิธภัณฑ์ในฐานะกระบวนการ เนื่องจากเห็นว่าที่ผ่านมาพิพิธภัณฑ์มัก กลายเป็นความรู้ที่เป็นก้อน เบ็ดเสร็จและจัดแสดงเอาไว้เพื่อให้ผู้คนเข้ามาชมและเก็บเกี่ยวความรู้ สำเร็จรูป จึงเสนอแนวทางการนำกระบวนการทำงานเฉพาะทางของภัณฑารักษ์หรือนักวิชาการที่ ปฏิบัติงานด้านพิพิธภัณฑ์ได้แก่การสืบค้นความรู้ การบันทึก การเผยแพร่ และสร้างกิจกรรมให้ ลูกหลานของคนในชุมชนได้ลองปฏิบัติ เพื่อย้ำให้เห็นว่าพิพิธภัณฑ์มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยง ผู้คน ต่างเพศ ต่างวัยและต่างสถานภาพทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจให้สามารถอยู่ในกระบวนการ

ดังนั้นพิพิธภัณฑ์จึงควรเป็นสถานที่เปิดรับเรื่องราว ชุดประสบการณ์ ประวัติความเป็นมาของผู้คนที่
ทั้งอดีตและปัจจุบันเพื่อบันทึกและเผยแพร่ให้สมาชิกของสังคมให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

สำหรับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี และ
พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้พยายามแก้ปัญหาในมิติต่างๆ จนกระทั่งเกิดประสบการณ์ที่
สามารถนำมาเป็นจุดเปลี่ยนและจุดแข็งเพื่อสร้างความแตกต่าง จัดแสดงสิ่งของที่หาชมได้ยาก
และ ทำให้พิพิธภัณฑ์เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ส่วนพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พิบูลสงคราม จ. พิษณุโลก ซึ่งเพิ่งเริ่มเปิดดำเนินการ ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนักแม้กระทั่งในพื้นที่
จังหวัดพิษณุโลกเอง แต่ก็มีความพยายามเผยแพร่และประสานงานกับสถานศึกษาโดยเฉพาะ
โรงเรียน เพื่อนำเด็กเยาวชนเข้ามาเรียนรู้ตามสาระวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

2.1.3 แนวคิดหอศิลป์และพิพิธภัณฑ์ยุคหลังสมัยใหม่ (Post museum)

จากรายงานการวิจัยเรื่อง การบริหารพิพิธภัณฑ์เชิงธุรกิจ อ้างถึงความหมายของ
พิพิธภัณฑ์สถาน ซึ่งสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างประเทศหรือไอคอม (International Council of
Museum = ICOM) ให้คำนิยามไว้ว่าพิพิธภัณฑ์สถานคือสถาบันถาวรที่สังคมจัดตั้งขึ้นโดยไม่หวัง
ผลกำไรเพื่อเปิดให้บริการแก่สาธารณชน ทำหน้าที่รวบรวม สะสม สงวนรักษา วิเคราะห์ วิจัย
เผยแพร่และจัดแสดงซึ่งหลักฐานและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์โดยมุ่งหมายที่จะเสนอความรู้
การศึกษาและความเพลิดเพลิน (สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ,2548,น. 12)

ขณะที่ Ambrose and Paine (1993,p. 6) กล่าวถึงนิยามที่สมาคมการพิพิธภัณฑ์
แห่งสหราชอาณาจักร (The Museums Association United Kingdom) ให้ทั้งความหมาย และ
แนวคิดเกี่ยวกับ พิพิธภัณฑ์ว่าเป็นสถาบันที่รวบรวมสิ่งของสะสม ข้อมูล การสงวนรักษา การจัด
แสดง วิเคราะห์ตีความหลักฐานและเผยแพร่ข้อมูลเพื่อประโยชน์สาธารณะ สมาคมการ
พิพิธภัณฑ์แห่งสหราชอาณาจักรยังขยายความคำว่า “สถาบัน” ว่าหมายถึงส่วนที่เผยแพร่ข้อมูล
อย่างเป็นทางการโดยมีเป้าหมายในระยะยาว ขณะที่ “ของสะสม ” ที่รวบรวมไว้ทั้งหมดต้องมี
ความหมายและให้ความรู้ในตัวเอง เช่นเดียวกับคำว่า “ ข้อมูล ” ซึ่งมีความจำเป็นต้องเน้นการ
บันทึกเพื่อรักษาและสืบทอดไว้เป็นพิเศษ และ “การสงวนรักษา ” ซึ่งรวมความ ทั้งระเบียบและ
หลักเกณฑ์การอนุรักษ์และรักษาความปลอดภัยแก่สิ่งของที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ ส่วนเรื่อง “การ
จัดแสดง” ต้องมีเป้าหมายชัดเจนเพื่อให้ผู้เข้าชมสามารถชื่นชมสิ่งของที่พิพิธภัณฑ์ได้คัดเลือกมา
จัดแสดงให้ชม ขณะที่ “การตีความ” ต้องครอบคลุมความรู้หลากหลายสาขาไม่ว่าจะเป็นการจัด
แสดง การศึกษา การวิจัยและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ พร้อมกันนี้สมาคมการพิพิธภัณฑ์แห่ง
สหราชอาณาจักร ยังกำหนดว่า “วัตถุ” ที่แสดงนั้นบางอย่างเป็นสิ่งที่จะต้องได้ ส่วนนิยามคำว่า
“หลักฐาน” ที่พิพิธภัณฑ์นำมาจัดแสดงต้องเป็นของจริง

Ambrose and Paine (1993, p. 9) อ้างแนวคิดและความหมายของ พิพิธภัณฑ์ โดยสมาคมการพิพิธภัณฑ์อเมริกา (The American Association of Museums) ว่า พิพิธภัณฑ์คือ สถาบันถาวรที่จัดตั้งขึ้นโดยไม่แสวงผลกำไร ไม่ใช่การตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อที่จะได้รับการ ยกเว้นภาษีเงินได้ พิพิธภัณฑ์ต้องเปิดให้บริการและบริหารงานเพื่อสาธารณชน โดยมีเป้าหมาย เพื่อการอนุรักษ์ สงวนรักษา การศึกษา การวิเคราะห์ตีความและจัดแสดงเพื่อให้ความรู้ความ เพ็ดพิณแก่สาธารณชนด้วยวัตถุหรือสิ่งของที่มีคุณค่าทางการศึกษาและวัฒนธรรมโดยเฉพาะ รวมทั้งความงามทางศิลปะ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์และเทคโนโลยี คำจำกัดความของ พิพิธภัณฑ์ยังรวมถึงสวนพฤกษศาสตร์ สวนสัตว์ สถานที่เลี้ยงสัตว์น้ำ ห้องฟ้าจำลอง ชุมชน ประวัติศาสตร์ รวมทั้งที่อยู่อาศัยและแหล่งประวัติศาสตร์

Herreman (2006, p. 8 - 9) ให้ความเห็นในเรื่องบทบาทของพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบัน : การท่องเที่ยวและมรดกวัฒนธรรม วนับจากทศวรรษที่ 1960 ที่เกิดกระแสความเคลื่อนไหวที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมไปทั่วโลกเป็นช่วงที่มีการเติบโตของพิพิธภัณฑ์อย่างกว้างขวางไปทั่วโลก อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ต่อมาในช่วงทศวรรษที่ 1980 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็น บริโภคนิยมต่อเนื่องจนถึงปลายศตวรรษที่ 20 สู่ศตวรรษที่ 21 ประเทศที่พัฒนาแล้วจึงเริ่มคลี่คลาย กลายเป็นสังคมที่ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ขณะที่ชนพื้นเมืองต่างก็เรียกร้องความ เท่าเทียมในสังคมโลก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านแนวคิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม นิยมจนถึงปัจจุบัน ซึ่งนำมาสู่ความต้องการใหม่ๆ ต่อพิพิธภัณฑ์ อันเป็นจุดเริ่มต้นของการ ผสมผสานทางนวัตกรรม ซึ่งโดยสำนักนี้รับผิดชอบแล้ว พิพิธภัณฑ์ไม่ใช่สถานที่จัดแสดง ไม่ใช่แหล่ง รวมผลงานทางศิลปะเท่านั้น แต่สิ่งของที่จัดแสดงและแนวคิดคือภาพสะท้อนทางสังคมที่หลงเหลือ อยู่

ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมานอกจากพัฒนาการของพิพิธภัณฑ์ที่มีการให้ความหมายที่ หลากหลายมาตลอดศตวรรษ แล้ว Edson and Dean (1996, p. 32) ยังเสนอมุมมองต่อ คนทำงานพิพิธภัณฑ์ใน The Handbook for Museums ว่าในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปรากฏใน ปัจจุบันผู้ทำงานพิพิธภัณฑ์ต้องสามารถสร้างความแตกต่างเพื่อให้ผู้เยี่ยมชมได้ประโยชน์ทั้งที่เป็น ความรู้ ความบันเทิงและประสบการณ์ใหม่ ซึ่งต้องทำทาบกับผู้ชมที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย หรือ มีโอกาสใช้วันว่างเลือกดูการแสดงดนตรี ไปโรงละคร ชมภาพยนตร์ หรือสร้างสรรค์กิจกรรมด้วย ตัวเอง ไปสวนสนุก ไปเล่นกีฬา หรืออาจจะตัดสินใจอยู่บ้านอ่านหนังสือ และไปเยี่ยมเพื่อนหรือคู่วี ในขณะที่พิพิธภัณฑ์ซึ่งยังต้องดำเนินต่อไปนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่คนทำงานพิพิธภัณฑ์ต้องแสวงหา

ความหมายใหม่ เพื่อสื่อสารกับกลุ่มผู้ชมใหม่ๆ ในที่สุดพิพิธภัณฑ์ก็จะกลายเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้และพัฒนาสังคม

สำหรับการศึกษาวิจัยการจัดการพิพิธภัณฑ์ในเขต อำเภอ เมืองพิษณุโลกเพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรม (Museum Management in Phitsanuloke for Cultural Tourism) นี้ นอกจากอาศัยแนวคิดด้านพิพิธภัณฑ์มาช่วยสังเคราะห์แนวทางการจัดการพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งซึ่งมีความเหมือนและความต่างในหลายมิติแล้ว ยังทำให้มองเห็นวิธีการสร้างประสบการณ์ใหม่ให้ผู้ชมหรือนักท่องเที่ยวและการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ด้วยการรวบรวม ความคิดเห็น และระดับความสนใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อพิพิธภัณฑ์ ด้วยแบบสอบถาม โดยคำนึงถึงกรอบความคิดและวัตถุประสงค์หลักของพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งอีกด้วย

สำหรับ ความเห็นของ Hooper – Greenhill (2000, p.15-16) ที่ปรากฏในผลงาน Museums and the Interpretation of Visual Culture นั้น Hooper – Greenhill ตั้งคำถามเกี่ยวกับ หอศิลป์และพิพิธภัณฑ์ ว่าได้สร้างความหมายประเภทใด มีอยู่เพื่อใครและมีบทบาทหน้าที่เพื่อ ชุมชนอย่างไร รวมทั้งมีชุดคำถามที่สะท้อนให้เห็นประสบการณ์ของพิพิธภัณฑ์ของโลกตะวันตก เพื่อนำมาวิเคราะห์และถอดบทเรียนอุปสรรคที่เกิดขึ้นมาแล้ว ไม่ให้เกิดซ้ำซ้ำในการหาแนวทางการ จัดตั้งพิพิธภัณฑ์เมืองใน ที่อื่นๆ โดยยกระดับความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อ พิพิธภัณฑ์ด้วยการตั้งคำถามเพื่อก่อให้เกิดการรื้อถอนแนวคิดเดิมที่มีต่อพิพิธภัณฑ์ พร้อมชุด คำถามที่สนับสนุนให้เกิดข้อเสนอและทางเลือกใหม่ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ กำหนดบทบาทของ ผู้บริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ กำหนดกรอบการทำงาน (Frame work) และหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์เมือง รวมทั้งการศึกษาขนาดพื้นที่และความต้องการใช้ประโยชน์ที่แท้จริงของพิพิธภัณฑ์เมือง และสร้าง คุณค่าของพิพิธภัณฑ์เมืองในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมในอนาคต

ขณะที่บัณฑิต จันทร์โรจนกิจ (2548 , น. 45-47) เสนอแนวคิด ไว้ในงานวิจัยพิพิธ ภัณฑทาบิบาล : แนวทางการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ร่วมสมัย ว่าหากสังคมไทย ต้องการสร้างพิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของสังคมแห่งการเรียนรู้ ควรจะกำหนดให้ เป็นวาระทางสังคมพร้อมทั้งเสนอแนวคิดพิพิธภัณฑทาบิบาล (Museum governance) ที่หมายถึง เค้าโครงระบบคิดเพื่อสร้างกลไกและระบบงานที่เอื้อต่อการสร้างพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ร่วมสมัย บัณฑิต (2548 , น.6) ยังอธิบายถึงพิพิธภัณฑ์ยุคหลังสมัยใหม่ว่าเป็นการจัดการพิพิธภัณฑ์ที่ พยายามข้ามพ้นอุปสรรคและปัญหาของพิพิธภัณฑ์ยุคสมัยใหม่เช่นการยกระดับความสัมพันธ์ ระหว่างประชาชนกับหอศิลป์และพิพิธภัณฑ์ให้มีความเท่าเทียมกัน การจัดสัมพันธ์ภาพระหว่าง ผู้ชมกับนิทรรศการ การกำหนดบทบาทของภัณฑารักษ์กับศิลปิน ระหว่างศิลปินกับชุมชน รวมทั้ง

การคำนึงถึงขนาดและความต้องการใช้หอศิลปะหรือพิพิธภัณฑ์เพื่อมิให้ตกเป็นอนุสาวรีย์ของฝ่ายการเมืองพร้อมคำนึงถึงคุณค่าของศิลปะในฐานะที่เป็นมรดกทางอารยธรรมในอนาคตเป็นต้น ซึ่งทั้งปัญหา อุปสรรคและกระบวนการที่ต่าง ๆ จนถึงกรอบความคิดพิพิธภัณฑ์สากลที่สังเคราะห์ไว้ในแนวคิดและผลงานวิจัยดังกล่าว สามารถประยุกต์ใช้ในงานวิจัยการจัดการพิพิธภัณฑ์ในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก จ. พิษณุโลกเพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

ส่วนประเด็นสำคัญที่ Edson and Dean (1996, p. 76) เสนอไว้คือพิพิธภัณฑ์จะสามารถดำเนินการกิจต่อไปได้ จำเป็นต้องชวนขยายความหมายใหม่ เพื่อพัฒนาผู้ชมใหม่ ๆ และให้บริการข้อมูลที่กว้างใหญ่ขึ้น นอกจากนี้ยังต้องหาวิธีที่จะทำให้ประชาชนได้เรียนรู้และส่งผลสะท้อนต่อความหมายของการสื่อสารในพิพิธภัณฑ์ โดยการมีส่วนร่วมและเข้าถึงในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ก็ต้องได้รับการฝึกอบรมอยู่เสมอ สร้างความเป็นผู้นำที่ต้องมีการวางแผนเพื่อพัฒนาและประยุกต์กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย อย่างไรก็ตามสิ่งที่พิพิธภัณฑ์ต้องไม่มองข้ามนั่นคือชุมชนที่พิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ เนื่องจากชุมชนเป็นกุญแจสำคัญและมีส่วนสนับสนุนพิพิธภัณฑ์ด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การจัดแสดงหรือโครงการต่าง ๆ

Hoffman (2006, p. 21) พูดถึงบทบาทใหม่ของพิพิธภัณฑ์ว่าหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ที่เน้นผู้ชมเป็นหลักพร้อมทั้งก้าวไปพร้อมกับกระบวนการทางสังคม ซึ่งเกิดขึ้นในช่วง 1 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยตั้งข้อสังเกตว่าจากที่เคยเน้นการรวบรวมสิ่งของโดยเฉพาะวัตถุและการวิจัย พิพิธภัณฑ์กลายเป็นมาการให้บริการมากขึ้น ซึ่งกิจกรรมที่เพิ่มขึ้นทำให้นิยามความหมายของพิพิธภัณฑ์กว้างขึ้นตามไปด้วย การจัดการพิพิธภัณฑ์จึงต้องได้รับการตอบสนองจากผู้ชมเพิ่มขึ้น

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าความพยายาม ใช้กรอบแนวคิดการจัดการพิพิธภัณฑ์ยุคหลังสมัยใหม่ของพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งที่ทำการศึกษานี้ เริ่มคลี่คลายตัวเองจนเกิดความแตกต่างจากการดำเนินงานแบบพิพิธภัณฑ์ดั้งเดิม ทั้งแนวทางการจัดการ การจัดแสดง การให้บริการ และ การจัดการมรดกวัฒนธรรมรายได้เพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้เกิดความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้แต่ละพิพิธภัณฑ์ได้ใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพิ่มขึ้น

2.2 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยววัฒนธรรม

การพัฒนาการท่องเที่ยวสู่มวลชนได้เริ่มขึ้นเมื่อปลายปีคริสต์ศตวรรษที่ 18 หลังจากเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรม เนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น การดำรงชีวิตในสังคมเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคม

อุตสาหกรรม มีวันทำงานและวันหยุดพักผ่อนแยกออกจากกันเด็ดขาด ประกอบกับวิวัฒนาการด้านการคมนาคมและการขนส่งเป็นไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งทางบก ทางเรือและทางอากาศช่วยให้สามารถขนส่งผู้โดยสารได้จำนวนมากๆ ทำให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางถูกลง การท่องเที่ยวเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวมวลชน (Mass tourism) ซึ่งเป็นที่มาของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

สำหรับงานวิจัยนี้เลือกใช้แนวคิดการท่องเที่ยววัฒนธรรมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อหาความเชื่อมโยงไปสู่พิพิธภัณฑ์ที่ทำการศึกษาวิจัย

2.2.1 แนวคิดการท่องเที่ยววัฒนธรรม

McKercher and du Cros (2002, p. 36) เสนอความเห็นเกี่ยวกับ การท่องเที่ยววัฒนธรรมว่ามีการให้คำจำกัดความที่หลากหลายมาก ตัวอย่างเช่นในมิติทางการเมืองก็จะมีแนวโน้มไปในเรื่องของระดับความสนใจของนักท่องเที่ยวและการลงทุนในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรม ส่วนในมิติทางการตลาดก็มีเป้าหมายที่การขยายส่วนแบ่งทางการตลาดการท่องเที่ยวให้ใหญ่ขึ้น ซึ่งเป็นประเด็นท้าทายการสร้างสมดุลระหว่างการท่องเที่ยววัฒนธรรมและการจัดการมรดกวัฒนธรรม ระหว่างนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นผู้บริโภคกับผู้จัดการอนุรักษ์คุณค่าความหมายของมรดกวัฒนธรรม McKercher and du Cros (2002, p. 37) เห็นว่าการท่องเที่ยววัฒนธรรมซึ่งกลายเป็นค่านิยมด้านการท่องเที่ยวที่สามารถเป็นทั้งโอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ที่จะนำไปสู่การจัดการที่ยั่งยืน โดยในเชิงอุดมคติแล้วต้องยอมรับว่าการท่องเที่ยววัฒนธรรมและการจัดการมรดกวัฒนธรรมถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งกันและกันโดยยังสามารถเพิ่มความร่วมมือในฐานะหุ้นส่วนหรือพันธมิตรได้มากขึ้นอีกด้วย ทั้งนี้ ICOMOS ยังประกาศในกฎบัตรนานาชาติว่า การท่องเที่ยวที่ดีกุมและควบคุมภาวะเศรษฐกิจของมรดกวัฒนธรรมได้ด้วยการดำเนินการจัดหาทุนเพื่อการอนุรักษ์หรือสงวนรักษา การศึกษาแหล่งชุมชน และมีอิทธิพลในเชิงนโยบาย (ICOMOS ,1993, p. 18) ซึ่ง McKercher and du Cros (2002, p. 43) อ้างเพิ่มเติมว่า ในความเป็นจริงแล้วการเป็นพันธมิตรระหว่างการท่องเที่ยวกับการจัดการมรดกวัฒนธรรมไม่ใช่เรื่องง่ายและดูเหมือนยังมีความขัดแย้งกันอยู่ (อ้างต่อBerry 1994; Bowers 1994 ; Boniface 1998 ; Jacobs and Gale 1994 ;Jansen-Verbeke 1998; Garrod and Fyall 2000)

แม้ว่าการท่องเที่ยววัฒนธรรมจะเกิดขึ้นมานานนับร้อยปี แต่คำจำกัดความและแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมเพิ่งปรากฏให้เห็นในช่วงทศวรรษที่ 1980 โดย ชันญ์ วงษ์วิภาค (2551 , น. 52) แบ่งกลุ่มทรัพยากรการท่องเที่ยววัฒนธรรมเป็น 4 กลุ่มหลักคือ กลุ่มมรดกวัฒนธรรม กลุ่มเทศกาลและงานประเพณี กลุ่มชาติพันธุ์ และทรัพยากรท่องเที่ยววัฒนธรรมอื่นๆ โดยพิพิธภัณฑ์ถือเป็นแหล่งรวมมรดกวัฒนธรรมทางวัตถุมากกว่าแหล่งท่องเที่ยว

วัฒนธรรมอื่นใด ชนัญ (2551, น. 57) เห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ส่วนหนึ่งต้องเริ่มจากชุมชนท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยว และยังมีแนวคิดเชิงขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวว่าการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงการใช้และผู้ใช้มรดกวัฒนธรรมเป็นสำคัญ ทำให้ต้องมีการแปลความหมาย ทั้งมรดกวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุและที่ไม่ใช่วัตถุ ก่อนจะสร้างเป็นผลผลิตของการท่องเที่ยววัฒนธรรมที่ต้องดึงดูดความสนใจผู้เข้าชม ความน่าสนใจที่นี้ต้องมีทั้งการเล่าเรื่อง เพื่อให้มรดกวัฒนธรรมมีชีวิต รวมทั้งให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อก่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ที่น่าจดจำ

เช่นเดียวกับกฎบัตรนานาชาติว่าด้วยการท่องเที่ยววัฒนธรรม ซึ่งมีแนวคิดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไว้หลายมิติด้วยกัน โดยในกฎบัตร ระบุว่า การท่องเที่ยวได้กลายเป็นปรากฏการณ์ที่ซับซ้อน เชื่อมโยง ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา นิเวศวิทยาและมิติทางด้านความงาม โดยความหลากหลายของมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นสิ่งดึงดูดสำคัญในการท่องเที่ยว แต่ความไม่พอดีหรือการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ดีพอ รวมทั้งการนำการท่องเที่ยวไปเชื่อมโยงกับการพัฒนา อาจสร้างความน่ากลัวหรือเสียหายทางกายภาพแก่ธรรมชาติ ทำลายความกลมกลืนและลักษณะโดดเด่นของมรดกวัฒนธรรมได้ เช่นเดียวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวนิเวศน์ การท่องเที่ยววัฒนธรรมและวิถีชีวิต ชุมชนอาจจะก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมขึ้นได้ ภายหลังจากนักท่องเที่ยวได้แสวงหาประสบการณ์จากสถานที่นั้นกลับไปแล้ว ในกฎบัตรนานาชาติว่าด้วยการท่องเที่ยววัฒนธรรม (ICOMOS, 1999) ยังอธิบายถึงการท่องเที่ยววัฒนธรรมว่าเป็นการแสวงหาประสบการณ์ของปัจเจกชน ซึ่งไม่เพียงมีส่วนทำให้อดีตมีชีวิตชีวาเท่านั้นแต่ยังเป็นวิถีชีวิตที่ร่วมสมัยและเป็นหาประสบการณ์ร่วมกับสังคมอื่นๆ ด้วยความซาบซึ้งประทับใจที่เพิ่มมากขึ้นจนกลายเป็นพลังด้านบวกสำหรับการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังสามารถยึดกุมเศรษฐกิจด้วยลักษณะพิเศษของความเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ให้การศึกษแก่ชุมชนและยังมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายเนื่องด้วยการท่องเที่ยววัฒนธรรมเป็นความจำเป็นทางเศรษฐกิจของหลายประเทศและหากการจัดการมรดกวัฒนธรรมประสบความสำเร็จก็สามารถใช้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาได้อย่างดีเยี่ยม

ขณะเดียวกันมีแนวคิดที่ปรากฏในกฎบัตรนานาชาติว่าด้วยการท่องเที่ยววัฒนธรรม (ICOMOS, 1999) ว่าการท่องเที่ยวจะนำประโยชน์มาสู่ชุมชนผู้เป็นเจ้าของมรดกนั้นและเป็นประโยชน์ที่มีความหมายและก่อให้เกิดการขับเคลื่อนในอันที่จะดูแลรักษามรดกและเป็นการสร้างประสบการณ์ทางวัฒนธรรม การแก้ปัญหาและความร่วมมือของท้องถิ่นหรือตัวแทนชุมชนพื้นเมือง

ตลอดจนนักอนุรักษ์ ผู้จัดการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ผู้จัดทำนโยบาย ซึ่งหมายถึงความพร้อมในการเตรียมการวางแผนพัฒนาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวในระดับชาติ เป็นความจำเป็นเพื่อนำไปสู่ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและนำไปสู่การปกป้องแหล่งมรดกสำหรับลูกหลานในอนาคต

ในรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ระยองวัฒนธรรม (กำแพงเพชร สุโขทัย พิษณุโลก เพชรบูรณ์) นั้นวศิน ปัญญาวุฒิระกูล (2550, น.116) สรุปข้อมูลจากกองแผนงาน การท่องเที่ยวประเทศไทย พบว่าจุดมุ่งหมายของผู้มาเยือนจังหวัดพิษณุโลกช่วงปีพ.ศ. 2546 มาเพื่อการท่องเที่ยวหรือพักผ่อนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 60 ของผู้มาเยือนทั้งหมด 1,739,347 คน โดยจำนวนนั้นนิยมท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานต่างๆ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 18.39 เที่ยวชมที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารร้อยละ 17.59 และเที่ยวน้ำตกต่างๆ ร้อยละ 14.61 วศิน (2550, น.125) สรุปว่าผู้มาเยี่ยมเยือนพิษณุโลกส่วนใหญ่นิยมท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมากกว่าท่องเที่ยวตามสถานที่ธรรมชาติ ผู้วิจัยเห็นว่านอกจากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววัฒนธรรมดังที่ระบุไว้ข้างต้นแล้ว รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ระยองวัฒนธรรม (กำแพงเพชร สุโขทัย พิษณุโลก เพชรบูรณ์) เป็นประโยชน์อย่างมากในการต่อยอดและพัฒนางานวิจัย “การจัดการพิพิธภัณฑสถานในเขตเมืองพิษณุโลกเพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรม”

2.4 แนวคิดและทฤษฎีด้านการจัดการและการตลาด

2.4.1 แนวคิดด้านการจัดการ

อนันต์ พรหมคำชาว (อาริป.2550 อนันต์ พรหมคำชาว. อธิบายถึงกรอบแนวคิดการจัดการความรู้ สืบค้นเมื่อวันที่18 พฤศจิกายน,2552จาก<http://www.arip.co.th/2006/blog.php?g1=0&blogger=Anan&id=&byear=2007&bmonth=7>) อธิบายโดย อ่างกรอบความคิดของ Holsapple ว่า Holsapple ได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับพัฒนาการของแนวคิดของการจัดการความรู้ 10 แบบมาประมวล ให้เห็น และแสดงถึงส่วนประกอบของการจัดการความรู้ (Knowledge management elements) เพื่อนำไปจัดระบบเป็นองค์ประกอบหลัก 3 ด้านของการจัดการความรู้ (Three-fold framework) ได้แก่ ทรัพยากรด้านการจัดการความรู้ กิจกรรมการจัดการความรู้ และอิทธิพลของการจัดการความรู้ และให้ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และ

ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ให้ข้อคิดเห็น วิจารณ์และข้อเสนอแนะ จนได้ผลออกมาเป็นกรอบความร่วมมือ (Collaborative framework)

สำหรับมิติของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวที่เน้นชนัญ วงษ์วิภาค (2551, น.184) เสนอไว้ในทวิปัญยุโรป อเมริกาและออสเตรเลียเน้นการท่องเที่ยววัฒนธรรมมีอิทธิพลอย่างมากต่อการวางแผนจัดแสดงมรดกวัฒนธรรมที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ จึงต้องสร้างความสมดุลระหว่างการใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวและวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ชนัญ (2551,น.185) อธิบายเพิ่มเติมว่าเนื่องจากการท่องเที่ยววัฒนธรรมอยู่บนพื้นฐานของการใช้วัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวปลายทาง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจพื้นฐานของการใช้มรดกวัฒนธรรมก่อน จุดมุ่งหมายหลักของการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมก็คือการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมหลัก ทั้งวัฒนธรรมที่จับต้องได้และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุซึ่งสัมผัสได้ด้วยความรู้สึกนึกคิด เพื่อประโยชน์แก่คนรุ่นหลัง

ดังนั้นการจัดการจึงเป็นกระบวนการที่นำไปสู่เป้าหมายซึ่งโดยพื้นฐานประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การจัดคนเข้าทำงานหรือพนักงาน (Staffing) การสั่งการ (Leading) ซึ่งต้องอาศัยภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership) และการควบคุม (Controlling) เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งหมดนี้เป็นการปฏิบัติโดยนำความรู้หรือเทคนิคต่างๆ มาใช้ในการจัดการทรัพยากรขององค์กรให้เกิดประโยชน์ แต่ในการจัดการพิพิธภัณฑ์เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญกับมนุษย์ ทั้งมนุษย์ผู้เป็นเจ้าของมรดกวัฒนธรรมในอดีตและผลงานที่มนุษย์ในอดีตผลิตขึ้น เพื่อนำมาจัดการให้มนุษย์ในปัจจุบันได้รับประโยชน์ด้วยการสื่อสาร ผ่านการจัดแสดง การนำเสนอ การอธิบายถึงคุณค่าความหมาย จนถึง การตีความเพื่อให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ ทำความเข้าใจ ประทับใจ จดจำและนำไปสู่การสร้างความร่วมมือในการสงวนรักษาและดูแลมรดกวัฒนธรรม

ส่วนการจัดการเชิงกลยุทธ์มีความจำเป็นสำหรับการจัดการพิพิธภัณฑ์ ที่เป็นองค์กรที่มีความแตกต่างจากองค์กรทางธุรกิจ ยิ่งกว่านั้นพิพิธภัณฑ์ยังถูกกำหนดให้มีลักษณะเป็นองค์กรที่ไม่แสวงผลกำไร แม้ว่าพิพิธภัณฑ์บางแห่งจะมีรายได้สูงกว่ารายจ่ายก็ไม่เรียกว่ากำไร ไม่มีการปันผลกำไรและไม่มีการซื้อขายศิลปโบราณวัตถุหรือสิ่งของที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ ขณะที่ผู้เข้ามาใช้บริการในพิพิธภัณฑ์ก็ไม่เรียกว่าลูกค้า อาจจะใช้เรียกแตกต่างกันไปเช่นผู้เยี่ยมชม นักท่องเที่ยว ผู้มาศึกษาดูงาน เป็นต้น ดังนั้นการจัดการกลยุทธ์สำหรับองค์กรประเภทนี้จึงแตกต่างและซับซ้อนกว่าองค์กรทางธุรกิจทั่วไป แต่พิพิธภัณฑ์สามารถนำแนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์มาใช้ได้เช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) วัตถุประสงค์ (Objective)

และเป้าหมาย (Goal) เพื่อเป็นทิศทางนำไปสู่หลักชัย (Milestone) โดยในการจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT analysis) อันเป็นการศึกษาจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ที่เป็นผลจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เพื่อการประเมินสถานการณ์ในอดีตและแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นโดยรักษาและพัฒนาความสามารถหลักที่โดดเด่น (Core competency) ของพิพิธภัณฑ์ ขณะเดียวกันก็วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงทั้งเศรษฐกิจ การเมือง และการท่องเที่ยว เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นพิพิธภัณฑ์ยุคใหม่ที่มีการปรับตัวที่ไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์แต่มีเป้าหมายที่จะทำให้พิพิธภัณฑ์มีส่วนแบ่งในตลาดการท่องเที่ยววัฒนธรรมอย่างมีพลังด้วยการสื่อสาร (Communication) และกระตุ้นหรือส่งเสริมการมีส่วนร่วม (Participation) หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้เยี่ยมชมหรือผู้บริโภคนั้นฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เกิดความประทับใจ จดจำ จนเกิดความผูกพัน ศรัทธาและสนับสนุนหรืออุปถัมภ์พิพิธภัณฑ์ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่สำคัญในการจัดการเชิงกลยุทธ์

แม้ว่าพิพิธภัณฑ์จะเป็นแหล่งให้บริการความรู้ ความเพลิดเพลิน แต่ผู้ใช้บริการพิพิธภัณฑ์มีความแตกต่างกับผู้บริโภคในระบบการตลาดและการผลิตสินค้าบริการทั่วไปเพราะผู้บริโภคในบริบทของการใช้บริการพิพิธภัณฑ์ ได้แก่ นักท่องเที่ยว นักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชนที่เข้ามาศึกษาหาความรู้ แสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ และความประทับใจจากพิพิธภัณฑ์ มิได้มีจุดมุ่งหมายหลักที่จะเลือกซื้อสินค้าและบริการเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ในการจัดการพิพิธภัณฑ์ก็จำเป็นต้องอาศัยแนวคิดการตลาดแบบ 4 Cs เพื่อช่วยในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ที่มีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ค่านิยม และการปฏิรูปการศึกษา

การจัดการกลยุทธ์และกลยุทธ์ทางการตลาดจึงมีจำเป็นต่อการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้เป็นทั้งแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมในระยะยาว อันเป็นพันธกิจสำคัญ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน เพื่อให้พิพิธภัณฑ์ดำรงอยู่ได้ด้วยวิธีการจัดการและกำหนดกลยุทธ์ทั้งในการหารายได้ การระดมทุน การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน ผู้ประกอบการ สถาบันการศึกษา ชุมชน ผู้ใช้บริการตลอดจนนักวิชาการ และนักวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการสนับสนุนจากองค์กร บุคคลและหน่วยงานเหล่านั้นในการขับเคลื่อนให้พิพิธภัณฑ์สามารถดำเนินการกิจได้ต่อไป

2.4.2 แนวคิดการตลาด

แม้ว่าพิพิธภัณฑ์จะเป็นแหล่งเรียนรู้และการแสดงภูมิหลังทางวัฒนธรรม แต่การจัดการพิพิธภัณฑ์เพื่อตอบสนองการท่องเที่ยววัฒนธรรม จำเป็นต้องนำแนวคิดและทฤษฎีทางการตลาดมาใช้ โดยแนวคิดหรือการให้ความหมายเป็นเรื่องของการวางแผน กำหนดแนวคิด กำหนดราคา

การส่งเสริมการขาย การจัดจำหน่ายสินค้าและบริการ ที่เป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค ซึ่งมีผลให้ผู้บริโภคได้รับความสุข ความพอใจ ความภักดีต่อสินค้า (Brand loyalty) และเป็นไปตามเป้าหมายที่องค์กรได้วางไว้ แต่สำหรับพิพธิภณท์แล้วไม่ได้เกิดจากกระบวนการผลิต การกำหนดราคาและการจัดจำหน่าย แต่เกิดจากการรวบรวม สะสม อนุรักษ์ จัดแสดงและเผยแพร่ แต่มีเป้าหมายใกล้เคียงกันคือทำให้ผู้บริโภคหรือผู้เยี่ยมชมเกิดความพึงพอใจ ความรู้ และความสุข ความเพลิดเพลิน นำไปสู่การรับรู้คุณค่าความหมายและความรู้สึกหวงแหน

McKercher and du Cros (2002, p.80) อ้างถึงข้อมูลจากองค์การการท่องเที่ยวโลก ว่าตลาดการท่องเที่ยววัฒนธรรมเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วง 15 ปีที่ผ่านมาและสอดคล้องกับประชากรที่มีระดับการศึกษาที่ดีขึ้น มีความสนใจในกิจกรรมด้านมรดกวัฒนธรรม ต้องการประสบการณ์ที่แตกต่าง McKercher and du Cros (2002 ,p. 81) ยังอธิบายเพิ่มเติมว่าการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนในหลายด้านทั้ง การเล่าเรื่อง (Telling story) การทำให้มีชีวิตชีวา สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวกับพิพธิภณท์หรือสิ่งของที่จัดแสดง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักท่องเที่ยวและเน้นคุณภาพกับความเป็นของจริงแท้ที่หาชมได้ยาก โดยต้องหาวิธีสร้างสรรค์อย่างมีชั้นเชิง (Tactic) ผ่านตำนานหรือเทพนิยายที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัตถุชิ้นเด่นๆ พร้อมแสดงให้เห็นการเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน การทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกเหมือนได้ร่วมเฉลิมฉลอง รวมทั้งทำให้มีลักษณะของการแสดง เพื่อสร้างจินตนาการ ความสนุกสนานและความเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยว

สำหรับแนวคิดการตลาดในความเห็นของ บุริม โอทกานนท์ (โกทูโนว์. (2552)

สำหรับแนวคิดทางการตลาดในความเห็นของบุริม โอทกานนท์. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม, 2552 จาก<http://gotoknow.org/blog/jazz-zie/283396>) ซึ่งอ้างถึงการตลาดแบบ 4 Cs ที่ บ็อบ ลูเทอบอร์น แห่งมหาวิทยาลัย นอร์ท แคโรไลนา เสนอไว้ นั่นคือ ความต้องการของผู้บริโภค (Consumer wants and needs) ต้นทุนของผู้บริโภค (Consumer's cost to sastify) ความสะดวกในการซื้อ (Convenience to buy) และการสื่อสาร (Communication) ซึ่งสามารถอธิบายแนวคิดดังกล่าวได้ว่าผู้บริโภคพิพธิภณท์หมายถึงผู้เยี่ยมชมหรือนักท่องเที่ยวที่ตัดสินใจเลือกชมหรือซื้อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่เป็นพิพธิภณท์ ขณะที่ต้นทุนที่ผู้บริโภคหรือผู้ชมพิพธิภณท์ต้องจ่ายนั้น อาจจะมีความแตกต่างจากการซื้อผลิตภัณฑ์ทั่วไป แต่กรณีนี้ต้นทุนของผู้บริโภคหมายถึงความถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปยังพิพธิภณท์ ที่มีทั้งค่าพาหนะ ค่าที่พักและค่าอาหาร ซึ่งหากผู้บริโภคตัดสินใจเลือกใช้จ่ายเพียงเพื่อการเข้าชมพิพธิภณท์อย่างเดียวจะต้องคำนึงถึงความคุ้มค่า ความประทับใจ ความแปลกใหม่และแตกต่างที่ไม่สามารถหาที่ไหนได้ (Differentiate)

ชั้นฎ วงษ์วิภาค (2551 ,น. 204) เห็นว่าการท่องเที่ยววัฒนธรรมมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ดังนั้นการทำการตลาดจากทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมไม่ได้มีจุดประสงค์ หรือเป้าหมายทางการเงิน แต่เป็นไปเพื่อการอนุรักษ์ การศึกษา การปลูกสำนึก การสร้างความภาคภูมิใจในอดีตของตนหรือ เพื่อความมุ่งหมายที่เกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ โดยจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นจุดประสงค์รองลงไป แต่ก็ยังเสนอว่าตลาดเป็นส่วนประกอบหนึ่งในการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรม แต่ต้องมีกลวิธีในการคิดที่จะให้ผลผลิตทางวัฒนธรรมสนองความต้องการของผู้ใช้หรือนักท่องเที่ยว โดยผู้ทำการตลาดท่องเที่ยววัฒนธรรมต้องแยกแยะว่าจะนำเสนอหรือไม่นำเสนออะไรแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งต้องคิดถึงตลาดเป้าหมายว่าคือใครและคู่แข่งในตลาดท่องเที่ยววัฒนธรรมที่แท้จริงเป็นใคร ซึ่งการวิจัยจะมีบทบาทสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมให้ประสบความสำเร็จ เช่นเดียวกับการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพชัดเจน และสอดคล้องกับประสบการณ์และความต้องการของนักท่องเที่ยว

ชั้นฎ (2551,น. 10) เสนออีกว่าในบรรดาอุตสาหกรรมด้านการบริการแล้วเป็นที่ยอมรับว่าการท่องเที่ยวคือธุรกิจบริการอย่างแท้จริง คุณภาพของการบริการและความพึงพอใจของผู้มาเยือนจึงเป็นประเด็นสำคัญ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2551,น. 76) อธิบายถึงการวิจัยด้านการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวว่ามีส่วนผสมของ 4P's ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Tourism product) ราคาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Tourism price) ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Tourism place) การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว (Tourism promotion) ซึ่งพิพธิภัณฑ์ถือเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวประเภทหนึ่ง ที่ผู้ผลิตหรือผู้บริหารพิพธิภัณฑ์จำเป็นต้องรู้จักคุณค่าความหมายและความแตกต่างตลอดจนความพยายามที่จะให้พิพธิภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวมีชื่อเสียงอยู่ในตลาดการท่องเที่ยววัฒนธรรม เช่น บรรจอยู่ ในรายการท่องเที่ยวของบริษัทนำเที่ยว ได้รับการพูดถึงหรือเผยแพร่ในสื่ออยู่เสมอ ขณะเดียวกันก็ยังได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ ว่าเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมที่ต้องให้การสนับสนุน

ส่วนแนวคิดส่วนผสมทางการตลาด 4 P's ที่ Kotler (2003, p 68) เสนอไว้ นั้น Kotler ให้ความหมายของ ผลิตภัณฑ์ (Product) คือความหลากหลาย มีคุณภาพ มีรูปแบบเฉพาะตัว มีเนื้อหาที่ดี มีชื่อเป็นที่ยอมรับ มีบรรจุภัณฑ์ที่ดี มีขนาดเหมาะสม มีการบริการ สามารถรับประกันได้และมีการหมุนเวียน ส่วนราคา (Price) นั้นต้องมีการระบุชัดเจน มีการลดราคา มีช่วงคั้นกำไร และไม่ต้องจ่ายเป็นเงินสด ขณะที่การส่งเสริมการขาย (Promotion) ประกอบด้วย การตั้งราคาพิเศษ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การขายตรง และสุดท้ายคือสถานที่ (Place) ที่ผู้บริโภคหรือ

ผู้ให้บริการสามารถเข้าถึงได้ต้องมีหลายช่องทาง และครอบคลุมพื้นที่กว้าง รวมทั้งการเดินทางเข้าถึงสะดวก

อย่างไรก็ดีการใช้แนวความคิดทางการตลาดเพื่อบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องมีส่วนผสมที่หลากหลายและปรับปรุงให้เหมาะสมกับพันธกิจพิพิธภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นองค์กรที่ไม่แสวงผลกำไร ดังนั้นหลักการบริหารแบบ 5 C's ที่เสนอ ตีแยว (2546, น. 82) นำเสนอไว้ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมหรือบริบท (Context) องค์กร (Company) ผู้ใช้บริการหรือผู้บริโภค (Consumer) พันธมิตร (Collaborator) และคู่แข่ง (Competitor) รวมกับแนวคิดการตลาดดังกล่าวมาข้างต้นสามารถนำมาใช้เป็นองค์ประกอบในการ อธิบาย จัดการพิพิธภัณฑ์ เพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมได้ดังนี้

1. บริบทของพิพิธภัณฑ์ (Museum context) เป็นเป้าหมายและการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ที่ได้ยอมรับผลกระทบทั้งด้านบวกและลบจากสภาพแวดล้อมทางการเมืองตั้งแต่ระดับชาติจนถึงท้องถิ่น สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจที่มีส่วนทำให้ประชากรท่องเที่ยวตัดสินใจเข้าชมหรือไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ สภาพแวดล้อมทางสังคมโดยเฉพาะประชากรในพื้นที่ที่ให้การสนับสนุนหรือไม่ให้การสนับสนุนพิพิธภัณฑ์ และสภาพแวดล้อมที่สำคัญและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วคือเทคโนโลยี ที่ทำให้ประชากรมีทางเลือกในการใช้ชีวิตหลากหลายมากขึ้นและมีโอกาสปฏิเสธการเรียนรู้ในแหล่งความรู้พื้นฐานนั้นคือพิพิธภัณฑ์ นอกจากนี้ยังรวมถึงกระแสและค่านิยมใหม่ๆ และวิถีการของการจัดการแสดงหรือนำเสนอในพิพิธภัณฑ์

2. องค์กร (Company) ในที่นี้หมายถึงความสามารถในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ที่สร้างความแตกต่างและเป็นสิ่งที่หาชมที่ไหนไม่ได้ (Product differentiate) ซึ่งต้องอาศัยแนวคิดทางการตลาดทั้ง 4 P's และ 4 C's เข้ามาผสมผสานเพื่อสร้างชื่อเสียง ภาพลักษณ์แก่องค์กรซึ่งในที่นี้หมายถึงตัวพิพิธภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จักในตลาดการท่องเที่ยวซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จำเป็นต้องสำรวจพฤติกรรมความสนใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่จะทำให้พิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งมีโอกาสเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมที่ได้รับความนิยม

3. ผู้ชมหรือผู้บริโภค (Consumer) ในที่นี้คือผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวที่ต้องการหาประสบการณ์ใหม่ เรียนรู้เรื่องราวในอดีตของมนุษย์ รวมทั้งขอความเป็นส่วนตัว ขณะเดียวกันก็มีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการเห็นภาพความทรงจำในอดีตที่เลือนหายไปจากชีวิตจริง และบางส่วนก็ต้องทำให้ลูกหลานได้รับรู้ถึงความเป็นอยู่ของบรรพบุรุษ ผู้ชมแต่ละกลุ่มจึงมีรสนิยมและพฤติกรรมแตกต่างกัน ใช้เวลาในการอยู่ในพิพิธภัณฑ์แตกต่างกันและมีความประทับใจแตกต่างกัน ซึ่งในงานวิจัยนี้จะใช้การวิเคราะห์พฤติกรรมความสนใจของผู้ชมพิพิธภัณฑ์

ผ่านแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เพื่อให้พหุพิพิธภัณฑสถานสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาพหุพิพิธภัณฑสถานต่อไป

4. พันธมิตร (Collaborator) พหุพิพิธภัณฑสถาน ในที่นี้หมายถึงภาครัฐ สถาบันการศึกษา องค์กรในท้องถิ่น ชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร รวมทั้งสมาคมหรือชมรม ที่จะมีส่วนในการพัฒนาความร่วมมือในการส่งเสริมพหุพิพิธภัณฑสถานและชื่อเสียงภาพลักษณ์องค์กรนั้นๆ ในลักษณะเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ทั้งการจัดสรรงบประมาณ การจัดการเรียนการสอนนอกสถานที่ การสนับสนุนให้พหุพิพิธภัณฑสถานเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญในพื้นที่ การกระตุ้นหรือโน้มน้าวและสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้าชมพหุพิพิธภัณฑสถาน การมีส่วนร่วมในการระดมทุนหรืออุปถัมภ์ พหุพิพิธภัณฑสถานรวมทั้งการถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ความประทับใจต่อบุคคลรอบข้าง ตลอดจนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของพหุพิพิธภัณฑสถาน

5. คู่แข่งขัน (Competitor) ของพหุพิพิธภัณฑสถาน หมายถึงคู่แข่งขันที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันได้แก่ พหุพิพิธภัณฑสถาน ที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เช่นวัด โบราณสถาน อย่างไรก็ตามพหุพิพิธภัณฑสถานยังมีคู่แข่งในธุรกิจที่แตกต่างได้แก่ห้างสรรพสินค้า โรงภาพยนตร์ สถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ สวนสนุก ตลอดจนสื่อที่ให้ความบันเทิงและความสนุกสนานประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และเกมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ทำให้การจัดการพหุพิพิธภัณฑสถานมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และจำเป็นต้องสร้างสรรค์ (creative) กิจกรรมต่างๆ ให้เกิดการเคลื่อนไหว เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคหรือผู้ชมทุกเพศ ทุกวัย ตัดสินใจเข้าชมพหุพิพิธภัณฑสถานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้มองเห็นทั้งวิวัฒนาการของพหุพิพิธภัณฑสถาน และแนวโน้มการขยายตัวของพหุพิพิธภัณฑสถานในประเทศไทยที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับแนวคิดใหม่ๆ ในการบริหารจัดการพหุพิพิธภัณฑสถานแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กเยาวชนและชุมชนและเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยววัฒนธรรม อันเป็นประโยชน์ต่อการนำเสนอในงานวิจัยและจะมีผลให้พหุพิพิธภัณฑสถานตลอดจนองค์กรที่เกี่ยวข้องได้นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนเพื่อกำหนดเป็นนโยบายในการขับเคลื่อน สนับสนุนและเกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรและพหุพิพิธภัณฑสถานเพื่อรักษาคุณค่า ความหมาย การสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความเพลิดเพลินและการดำรงอยู่ของพหุพิพิธภัณฑสถานต่อไป

2.4 สํารวจสถานการณพหุพิพิธภัณฑสถานทั้ง 4 แห่งในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก

จากการสำรวจสถานการณพหุพิพิธภัณฑสถานที่ทำการศึกษทั้ง 4 แห่งสามารถแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ด้านคือ

2.4.1 ด้านพื้นที่และการจัดการ

2.4.2 ด้านเนื้อหาและการจัดแสดง

2.4.1 ด้านพื้นที่และการจัดการ

จากการสำรวจ เพื่อศึกษาวิจัยบทบาทของพิพิธภัณฑ์กับการทำหน้าที่ในฐานะแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและ แหล่งเรียนรู้ของ เมืองพิษณุโลก โดยเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์สังคม ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยด้านพื้นที่ โดยเน้นรูปแบบการจัดการและการสนับสนุนงบประมาณ สภาพปัญหา สภาพพื้นที่ที่ตั้งรวมทั้งเส้นทางสู่พิพิธภัณฑ์ ปริมาณผู้เข้าชมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่ง ดังนี้

2.4.1.1 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชเดิมอยู่ในความดูแลของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ต่อมากรมศิลปากรได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา จัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2504 โดยจัดแสดงศิลปะโบราณวัตถุที่ค้นพบจากการบูรณะซ่อมแซมวิหารและพระปรางค์ รวมทั้งศิลปะ วัตถุที่มีผู้ศรัทธาถวายเป็นพุทธบูชา ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชตั้งอยู่ภายในวิหารพระพุทธชินสีห์ วิหารพระศรีศาสดา วิหารคดด้านหลังวิหารพระพุทธชินราช และยังมีศิลปะโบราณวัตถุอีกจำนวนมากที่ยังไม่สามารถนำออกจัดแสดงได้ทั้งส่วนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนและที่ยังรอการขึ้นทะเบียน

การจัดแสดงแบบแยกส่วนจากกันทำให้การเข้าชมพิพิธภัณฑ์ขาดความต่อเนื่อง และพื้นที่คับแคบก่อให้เกิดความแออัดโดยเฉพาะในช่วงวันหยุดและเทศกาลสำคัญๆ ซึ่งในโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ให้สง่างามสมกับความเป็นโบราณสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญของประเทศ จำเป็นต้อง ย้ายพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ออกไปรวมอยู่ในศูนย์ประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลกและพระราชวังจันทร์ นอกจากนี้ห้องจัดแสดงที่แยกส่วนจากกันจะมีผลต่อการการเข้าชมแล้ว ยังทำให้ไม่สามารถตรวจสอบปริมาณผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้อย่างแน่นอน ขณะเดียวกันการที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชไม่เก็บค่าเข้าชมแต่ให้ผู้เข้าชมลงทะเบียน มีผลต่อฐานข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงานเพื่อให้พิพิธภัณฑ์บรรลุวัตถุประสงค์ในฐานะแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ในระยะยาว

ขณะที่การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร นั้นยังมีโครงสร้างแบบรวมศูนย์คือมีการควบคุมดูแล และดำเนินงานตามนโยบายของกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม โดยมีการแต่งตั้งข้าราชการระดับบริหารในตำแหน่งหัวหน้าพิพิธภัณฑ์ทำหน้าที่บริหารงบประมาณ บุคคลากรและการเสนอโครงการจัดนิทรรศการพิเศษต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติทั่วประเทศอีกกว่า 40 แห่ง โดยมีการตั้งงบประมาณเป็นรายปีตามค่าใช้จ่ายประจำเช่นเงินเดือนข้าราชการและพนักงานลูกจ้าง ส่วนค่าใช้จ่ายในการจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมพิเศษต่างๆ นั้นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติแต่ละแห่งจะเสนอเป็นงบประมาณล่วงหน้าตามปีงบประมาณ ซึ่งแต่ละปีจะได้รับการจัดสรรไม่แน่นอน ขณะเดียวกันพื้นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช อยู่ภายในวิหารซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญได้แก่พระพุทธรชินราช พระพุทธรชินสีห์ และพระศรีศาสดา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร แม้กรมศิลปากรจะมีการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานที่ยกมศิลปากรต้องดูแล บูรณะปฏิสังขรณ์และปรับปรุงภูมิทัศน์ แต่เนื่องจากพื้นที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารไม่ใช่โบราณสถานร้าง ยังมีพระสงฆ์อาศัยและทำกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งมีหน่วยงานที่ดูแลโดยตรงคือกรมการศาสนา ดังนั้นการจัดเก็บรายได้ทั้งจากการบริจาคและจากการให้เช่าพื้นที่ จึงเป็นรายได้ของวัดและกรมการศาสนาที่นำมาใช้ปรับปรุงบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานต่างๆ ภายในวัด

ดังนั้นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธรชินราชจึงไม่มีการเก็บค่าเข้าชมเหมือนกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอื่นๆ เนื่องจากระเบียบของวัดซึ่งสังกัดกรมการศาสนาไม่มีการเก็บค่าเข้าชมใดๆ แต่ให้บริจาคตามกำลังศรัทธา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธรชินราชจึงได้รับงบประมาณในการบริหารจัดการโดยเฉพาะค่าสาธารณูปโภคจากวัด

2.4.1.2 พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวีตั้งอยู่บนถนนวิสุทธิกษัตริย์ ในตัวเมืองพิษณุโลก เริ่มเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อปีพ.ศ. 2526 เป็น พิพิธภัณฑ์ ที่เก็บรวบรวมข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้าน ซึ่งเป็นเครื่องมือทำมาหากินของชาวบ้านในอดีตบริเวณ ภาคกลางตอนบน ตั้งแต่พิจิตร สุโขทัย เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ และพิษณุโลก มีทั้งสิ่งของชิ้นเล็ก ๆ จนถึงชิ้นใหญ่ เช่น เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา เครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น เครื่องวิดน้ำด้วยมือ เครื่องสีข้าว เครื่องมือดักจับสัตว์ เครื่องหีบอ้อย และเกวียน รวมกันแล้ว นับหมื่นชิ้น ซึ่งอายุของเครื่องมือเครื่องใช้ที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี มีตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เรื่อยมา

นอกจากรวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของผู้คนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างที่หลายอย่างสูญหายและไม่มีใช้ในชีวิตประจำวันแล้ว พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวียังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวต่างชาติและคนไทยที่สนใจเรื่องราวมรดกวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก จนได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยประเภทหน่วยงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว เมื่อปี 2541

การจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจำทวี เริ่ม ต้นจาก จ.ส.อ. ทวี บุรณเขตต์ ซึ่งเป็นทั้งนักสะสมและช่างปั้นหล่อพระพุทธรูป ที่ต้องเดินทางไปในพื้นที่ต่างๆ เพื่อซื้อวัตถุดิบสำหรับการหล่อพระพร้อมตั้งโรงหล่อพระบูรณะไทยขึ้นภายในบ้านบริเวณบ้านพัก ขณะเดียวกันก็นำรายได้มาสร้างอาคารฝั่งตรงข้ามกับบ้านพักเพื่อเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้หายาก พร้อมทั้งปรับปรุงเป็นอาคารจัดแสดงและเปิดให้ประชาชนเข้าชมโดยไม่เสียค่าบริการ แต่เนื่องจากการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงทั้งค่าสาธารณูปโภค ค่าจ้างพนักงานและค่าจ้างดูแลทำความสะอาด เดือนละไม่น้อยกว่า 5 หมื่นบาท จึงใช้งบประมาณจาก ทรัพย์สินส่วนตัวของครอบครัวมาบริหารให้พิพิธภัณฑสถานอยู่รอด

เมื่อปีพ.ศ. 2543 เทศบาลนครพิษณุโลกเรียกเก็บ ค่าภาษีป้ายและภาษีโรงเรือน จากพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจำทวีเป็นเงินจำนวนเกือบ 5 แสนบาท ทำให้จำทวีและครอบครัวประกาศขายพิพิธภัณฑสถานดังกล่าว จึงมีการเคลื่อนไหวจากนักวิชาการและคนในท้องถิ่นเรียกร้องให้เทศบาลยกเว้นหรือลดภาษี ซึ่งต่อมาเทศบาลนครพิษณุโลกก็พิจารณาลดภาษีและให้ผ่อนผันการชำระได้ ทำให้ครอบครัวจำทวี เห็นว่าหากการบริหารจัดการยังเป็นแบบเดิมต่อไป พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ก็มีโอกาสปิดตัวหรือขายไปอย่างแน่นอน ในที่สุดนักวิชาการด้านวัฒนธรรม เสนอแนะให้ตั้งเป็นมูลนิธิจ.ส.อ.ทวี – พิมพ์ บุรณเขตต์ เพื่อรับบริจาคเงินเป็นทุนหมุนเวียนในการบริหารจัดการและเริ่มเก็บค่าเข้าชมพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจำทวีตั้งแต่ปีพ.ศ. 2547 ในอัตราเด็ก 10 บาท ผู้ใหญ่ 50 บาท ยกเว้นพระสงฆ์ เณรและนักบวช แต่เงินสนับสนุนพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจำทวีที่ผ่าน เข้ามูลนิธิจ.ส.อ.ทวี-พิมพ์ บุรณเขตต์ ยังมีจำนวนไม่มากพอที่จะนำรายได้จากดอกเบี้ยมาใช้ในการดำเนินงาน

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2552 ผู้บริหารพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจำทวีดำเนินการระดมทุนด้วยการสร้างพระพุทธรูปชินราชจำลองเพื่อนำรายได้มาบริหารงานและบูรณะซ่อมแซมอาคารตลอดจนถึงของเครื่องใช้ต่างๆ ที่เริ่มชำรุดทรุดโทรม ในปีเดียวกันก็ยังมีกลุ่มประชาชนชาวพิษณุโลกและพิจิตร ร่วมกันจัดกิจกรรม “พื้นฟูวิถีชุมชน ชื่นชมคนท้องถิ่น สรลงง-สองแคว” เพื่อ ระดมทุน ให้กับพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจำทวีในระหว่างที่รอรายได้จากการเช่าบูชาพระพุทธรูปชินราชจำลอง

สำหรับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจำทวี เป็นการดำเนินงานโดยครอบครัว ก่อนที่จะมีการจัดตั้งเป็นมูลนิธิจำสืบทวี – พิมพ์ บุรณเขตต์ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการสนับสนุนงบประมาณหรือรับบริจาคผ่านมูลนิธิอย่างเป็นทางการและเป็นระบบและรับรองตามกฎหมายการจัดตั้งมูลนิธิ โดยกรมการบริหารมูลนิธิไม่ได้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการพิพิธภัณฑสถาน แต่ทำหน้าที่เพียงรับทราบการดำเนินงานและเสนอแนะวิธีหารายได้เพื่อนำมาใช้ในการบริหารพิพิธภัณฑสถาน เนื่องจากรายได้หลัก

ที่ใช้ในการบริหารจัดการส่วนใหญ่ยังคงมาจากค่าเข้าชมและสินค้าที่ระลึกที่จำหน่ายในพิพิธภัณฑ์
นั่นเอง

2.4.1.3 พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร

พิพิธภัณฑ์ผ้า อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของมหาวิทยาลัยนเรศวร จ. พิษณุโลก เริ่มเปิด
อย่างเป็นทางการเมื่อปีพ.ศ. 2542 จัดแสดงนิทรรศการผ้า โดยเริ่มต้นจากความร่วมมือระหว่างร้าน
จิตรลดา ซึ่งเป็นร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้า
สิริกิติ์ฯ พระบรมราชินีนาถ และสนับสนุนโครงการพิพิธภัณฑ์ผ้าทั้งงบประมาณเบื้องต้นและชุด
ฉลองพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้า สิริกิติ์ฯ พระบรมราชินีนาถที่พระราชทานในการจัดแสดง
จากนั้นได้รับงบประมาณสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการปรับปรุงอาคารและ
จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชีวิตเพื่อให้เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ในการสาธิตและแสดงกระบวนการผลิตผ้า
ต่อมาจึงมีการจัดสร้างห้องพิพิธภัณฑ์ผ้าไทยครั้ง ซึ่งเป็น กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อพยพจากภูคั้ง
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมาอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอบางระกำและพรหมพิราม จ.
พิษณุโลก แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและการแต่งกายไปเกือบหมดแล้ว พิพิธภัณฑ์ผ้าจึง
ดำเนินการ จัดซื้อและรวบรวมผ้าทอชาวไทยครั้ง มาจัดแสดงให้ชม และจัดทำภาพประกอบ พร้อม
อธิบายลักษณะของผ้าทอเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจง่ายขึ้น

พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวรซึ่งงบประมาณรวมในการจัดตั้งและปรับปรุงอาคาร
จนถึงการสร้า งพิพิธภัณฑ์ชีวิตเพิ่มเติมรวม 20 ล้านบาท โดยกำหนดบทบาทและหน้าที่เป็น
หน่วยงานอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าไทย ให้บริการวิชาการแก่ชุมชนและการวิจัยเพื่อศึกษาและพัฒนา
โดยมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าและบริการอื่นๆ ภายในพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งจัดอบรม
อาชีพต่างๆ และจัดหาเงินทุนหมุนเวียนเพื่อพึ่งตัวเองได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในภารกิจของ
มหาวิทยาลัยคือการจัดการในลักษณะผสมผสาน (Integration) กับรูปแบบของธุรกิจ (Business
approach) แต่จนถึงปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ผ้ายังคงต้องเสนอขอของบประมาณเป็นรายปีจาก
มหาวิทยาลัย ขณะที่รายได้จากธุรกิจจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่างภายในพิพิธภัณฑ์ ไม่ได้นำมาใช้
บริหารจัดการพิพิธภัณฑ์โดยตรง

แม้ว่าจะสามารถดำเนินภารกิจได้แต่พิพิธภัณฑ์ผ้า ก็ต้องสร้างกิจกรรมพิเศษ
(Event) และนิทรรศการหมุนเวียน เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้เข้าชม สร้างมูลค่าเพิ่ม ให้
ผลิตภัณฑ์ผ้าจากนิทรรศการพิเศษต่างๆ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในร้านค้าภายใน
พิพิธภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งความพยายามที่จะเป็นแหล่งอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ให้บริการ
ความรู้แก่ชุมชนและประชาชนรวมทั้งมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชีวิตที่สอดคล้องกับบทบาทและภารกิจ

ของพิพิธภัณฑ์ผ้า มีผลทำให้สถิติผู้เข้าชมเพิ่มขึ้นแต่เป็นสัดส่วนไม่สูงนัก โดย ตลอดปีพ.ศ. 2548 มีจำนวน 4,995 คนเฉลี่ยเดือนละประมาณ 416 คนหรือวันละประมาณ 14 คน

อย่างไรก็ดีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ผ้าจากเดิมที่เคยขึ้นตรงต่อสำนักอธิการบดี โดยมีรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยยอนเรศวรกำกับดูแลนั้นปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ผ้ากลายเป็นเพียงหน่วยงานหนึ่งในกลุ่มงานพิพิธภัณฑ์ ของสถานอารยธรรมศึกษา โขง – สาละวินทำให้บทบาทของพิพิธภัณฑ์มีขนาดเล็กลงและเป็นหน่วยย่อยๆ เทียบเท่ากับงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งงานวิจัยและสารสนเทศ

2.4.1.4 พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกตั้งอยู่ภายในอาคารสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถนนวังจันทร์ ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน ได้รับการปรับปรุงจากอาคารสำนักศิลปะและวัฒนธรรมให้เป็นพิพิธภัณฑ์ไม่เน้นการจัดแสดงสิ่งของหรือศิลปโบราณวัตถุ แต่เน้นการจัดแสดงภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ด้วยนิทรรศการเชิงข้อมูลและภาพเก่า พิมพ์ลงบนแผ่นวัสดุสังเคราะห์ โดยตัวอาคารพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก อยู่ในทำเลที่ดีคือตั้งอยู่ เจริญสะพานเอกาทศรถริมแม่น้ำน่าน แต่ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์โดยรวมยังไม่สามารถสื่อถึงสถานะความเป็นพิพิธภัณฑ์เมืองและยังขาดการประชาสัมพันธ์ทั้งที่เป็นเอกสารและแผ่นป้ายบอกเส้นทาง รวมถึงตำแหน่งที่ตั้ง จึงยังไม่เอื้อต่อการเข้าชมของนักท่องเที่ยวทั่วไป แต่ได้รับความสนใจจากสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนระดับประถมศึกษา นอกจากนี้ห้องจัดแสดงเป็นเพียงเป็นส่วนหนึ่งของอาคารสำนักศิลปะและวัฒนธรรม จึงเป็นข้อจำกัดในการ เปิดให้บริการ ในวันเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ยกเว้นผู้เข้าชมที่ติดต่อขอเข้าชมล่วงหน้าเท่านั้น

อย่างไรก็ดีภายในปีพ.ศ. 2553 บริเวณที่เป็นอาคารพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์ศิลปวัฒนธรรมภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามได้รับอนุมัติงบประมาณ 300 ล้านบาท ในการก่อสร้างอาคารแสดงศิลปวัฒนธรรมกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง อาคารพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก รวมทั้งโรงละครและอาคารแสดงสินค้าวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

การบริหารงานพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกที่ขึ้นตรงกับสำนักศิลปะและวัฒนธรรม สำนักอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ทำให้การกำกับ สั่งการและการพิจารณางบประมาณ รวมทั้งขั้นตอนการอนุมัติต่างๆ มีความรวดเร็วเนื่องจากอำนาจการตัดสินใจอยู่กับอธิการบดีโดยตรง มีผลให้การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกมีความคล่องตัวและสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้รวดเร็วมากขึ้น

2.4.2 ด้านเนื้อหาและการจัดแสดง

สำหรับการนำเสนอเนื้อหาและการจัดแสดงในแต่ละพิพิธภัณฑ์มีดังนี้
 การนำเสนอเนื้อหาและการแปลความหมายของสิ่งที่แสดง ภายใน
 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัย
 นเรศวรและพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มีรายละเอียดที่แตกต่างกันดังนี้

(1) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช เป็นแหล่งสะสมและมีการจัดแสดงศิลป
 โบราณวัตถุสำคัญที่มาจาก การสำรวจ ขุดค้น บูรณะปฏิสังขรณ์ การบริจาคและการถวายเป็นพุทธ
 บูชาจากพระมหากษัตริย์และเชื้อพระวงศ์ โดยมีการแบ่งห้องจัดแสดงออกเป็น 3 ส่วนอยู่ใน
 วิหารพระพุทธชินราช วิหารพระพุทธรูปชินสีห์จำลองและวิหารพระศรีศาสดาจำลอง โดยห้องจัด
 แสดงหลักอยู่ในวิหารพระพุทธรูปชินสีห์จำลอง ซึ่งมีการแสดงศิลปโบราณวัตถุในตู้กระจกพร้อม
 ใส่กฎแฉและไม่อนุญาตให้บันทึกภาพหรือจับต้องสิ่งของที่จัดแสดง ซึ่งประกอบไปด้วย
 พระพุทธรูป พระพิมพ์ดินเผาสมัยต่างๆ เครื่องถ้วยสังคโลก เครื่องถ้วยจีนลายครามและ ลายเขียนสี
 รวมถึงเครื่องถ้วยเบญจรงค์และลายน้ำทอง เครื่องแก้วเจียรระ โน ต้นไม้ทอง-ต้นไม้เงิน ที่
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ ราชนีนาถ และพระบรม
 วงศานุวงศ์ทุกพระองค์ได้ถวายเป็นพุทธบูชา

การให้รายละเอียดและข้อมูลประกอบศิลปโบราณวัตถุที่จัดแสดงด้วยแผ่นป้ายระบุนชนิด
 ประเภท ยุคสมัยและรูปแบบทางศิลปะ หากมีการเข้าชมเป็นหมู่คณะหรือติดต่อขอเจ้าหน้าที่เป็น
 ผู้นำชมทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชก็พร้อมให้บริการ ซึ่งช่วยให้ผู้ชมหรือ
 นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลมากกว่าคำอธิบายบนแผ่นป้ายและสามารถสร้างความเข้าใจหรือกระตุ้น
 ความสนใจได้มากกว่าการเดินชมหรืออ่านข้อมูล

ขณะเดียวกันแผ่นพับที่เป็นคู่มือเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเป็นเอกสารแนะนำ
 และอธิบายประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์ และศิลปโบราณวัตถุที่จัดแสดงบางส่วน ซึ่งจัดทำ
 เป็นภาษาไทยไม่มีภาษาอังกฤษ

สำหรับศิลปโบราณวัตถุที่โดดเด่นในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชที่แสดงไว้
 ในตู้กระจกรักษาความปลอดภัยอย่างดีนั้นคือปราสาทจตุรมุขจำลองทำด้วยดินเผาซึ่งมีสภาพ
 สมบูรณ์เกือบ 100 เปอร์เซ็นต์และพบเพียงชิ้นเดียว เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาที่เป็น
 ต้นแบบการสร้างโบสถ์วิหารที่พบหลายแห่งในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นเรื่องที่นักท่องเที่ยวต้อง
 ศึกษามาก่อนหรือเจ้าหน้าที่ต้องให้ความรู้เพิ่มเติม นอกจากนี้ยังมีพระพิมพ์ดินเผานางพญาที่เป็น
 ศิลปโบราณวัตถุชิ้นเอกที่นักท่องเที่ยวที่เคารพศรัทธาในชื่อเสียงและประวัติความเป็นมาต่างพากัน
 มาชื่นชมเนื่องจากเชื่อมั่นว่าพระพิมพ์ดินเผาดังกล่าวเป็นของที่ค้นพบระหว่างการขุดค้นและเป็น

พระพิมพ์ของแท้ดั้งเดิมไม่ใช่ทำเลียนแบบเพื่อจัดแสดง นอกจากนี้ยังมี ต้นไม้ทอง-ต้นไม้เงิน ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ได้ถวายเป็น พุทธบูชา จัดแสดงให้ชมภายในวิหารพระพุทธชินสีห์ ซึ่งสะท้อนความเป็นโบราณราชประเพณีที่บูรพกษัตริย์ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาต่อเนื่องถึงรัตนโกสินทร์ต่างต้องเสด็จพระราชดำเนินมาสักการะพระพุทธชินราชและถวายตาลปัตร พัดยศต่างๆ แต่เจ้าอาวาส รวมถึงต้นไม้เงินต้นไม้ทอง

(2) พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี เป็นพิพิธภัณฑ์เอกชนที่จัดแสดงข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้าน ซึ่งเป็นเครื่องมือทำมาหากินของชาวบ้านในอดีต รวมกันแล้วนับหมื่นชิ้น จนได้รับการยอมรับว่าเป็นชุมทรัพย์ทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาไทย ภายในพื้นที่ของพิพิธภัณฑ์ พื้นบ้านจำทวี แบ่ง ออก เป็น 4 ส่วนที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่พื้นที่ ส่วนที่เป็นร้านจำหน่ายของฝากและของที่ระลึก อาทิ ไปสการ์ด เสื้อยืด สมุดโน้ต ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีห้องแสดงภาพถ่ายจังหวัดพิษณุโลกในอดีต ตลอดจนภาพเหตุการณ์สำคัญเช่นไฟไหม้ครั้งใหญ่และภาพบุคคลสำคัญในอดีตที่เคยปกครองเมืองพิษณุโลกจัดแสดงไว้ใน บ้านเรือนไม้ สำหรับส่วนสำคัญที่นักท่องเที่ยวเลือกเข้าชมมากเป็นพิเศษคือ อาคารจัดแสดงนิทรรศการ เช่น เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา เครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น เครื่องวิดน้ำด้วยมือ เครื่องสีข้าว เครื่องมือดักจับสัตว์ ซึ่งภายในอาคารแห่งนี้ จะแบ่งพื้นที่เป็น 2 ชั้น โดยชั้นล่าง ซึ่งจะแสดงเกี่ยวกับ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คนในอดีต เครื่องใช้ต่างๆ รวมถึงนิทรรศการการทำนา และชั้น 2 มีการแสดงนิทรรศการ เกี่ยวเครื่องมือช่าง อาวุธ เครื่องทองเหลือง เป็นต้น ขณะเดียวกันก็ยังมีจัดแสดง นิทรรศการชาวไท่หรือไทยทรงดำซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เคยอาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลกและอำเภอบางระกำจำนวนมาก

อย่างไรก็ดีการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวียังดำเนินการในระบบครอบครัว ถึงแม้ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ประเภทให้บริการสาธารณะที่ไม่แสวงกำไรก็ตาม พิพิธภัณฑ์จึงจำเป็นต้องหารายได้เพื่อใช้ในการบำรุงรักษาข้าวของเครื่องใช้ อาคารสถานที่ รวมทั้งค่าจ้าง ค่าสาธารณูปโภคต่างๆ หากรายรับจากการจำหน่ายตั๋วเข้าชมและจากสินค้าที่ระลึกไม่เพียงพอ ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ก็จะยืมเงินทอนจายจากครอบครัวมาสำรองใช้จนกว่าจะถึงช่วงเวลาที่มียุทธศาสตร์เยี่ยมชมจำนวนมากจึงจะคืนเงินดังกล่าว ซึ่งการบริหารเช่นนี้จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวีในระยะยาวรวมทั้งกระทบต่อความน่าเชื่อถือจากสังคมหรือผู้ที่ต้องการสนับสนุนอุปถัมภ์พิพิธภัณฑ์ซึ่งอาจไม่มั่นใจในการบริหารจัดการและการใช้งบประมาณเพื่อการพัฒนาพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้อย่างแท้จริง

(3) พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ตั้งอยู่ที่อาคารอเนกประสงค์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ประกอบไปด้วยชั้นที่ 1 ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าไทยและงานฝีมือจากแหล่งต่างๆในประเทศ โดยชั้นที่ 2 เป็นห้องพิพิธภัณฑ์ผ้าจิตรลดา จัดแสดงชุดฉลองพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ฝ่ายกลายโบราณ ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้โครงการศิลปาชีพอนุรักษ์ไว้ รวมทั้งของที่ระลึกสำหรับข้าราชการ และของที่จัดทำในวาระ 72 พรรษามหาราช รวมทั้งการจัดแสดงผ้าไหมและผ้าฝ้ายจากร้านจิตรลดา ในชั้นเดียวกันยัง ห้องพิพิธภัณฑ์ผ้าไทโคร่ง ซึ่งจัดแสดงวัฒนธรรมและผ้าโบราณของกลุ่มไทโคร่งซึ่งเป็น ชาติพันธุ์ ที่อพยพมาจาก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวลาวเมื่อครั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 มาตั้งรกรากอยู่ในจังหวัดต่างๆ ในภาคเหนือตอนล่าง ยังคงสืบสานวัฒนธรรมการทอผ้าจนถึงปัจจุบัน โดยพิพิธภัณฑ์ได้จัดทำคำบรรยายเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวไทโคร่งและความเชื่อความศรัทธาต่อเรื่องราวต่างๆ รวมทั้งการทอผ้า ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นการทอใช้เองในชีวิตประจำวัน แต่อีกส่วนหนึ่งคือการทอผ้าเพื่ออุทิศในพระพุทธศาสนาเช่น ตุ่งหรือธง ผ้าปกหัวนาคน และผ้าห่อคัมภีร์ พร้อมทั้งอธิบายเกี่ยวกับเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของผ้าทอไทโคร่งเพื่อให้ผู้ชมเข้าใจและสังเกตตาม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการใช้สีสันทันกัน ใช้สีติดกัน ส่วนใหญ่จะเน้นที่สีแดงครั้งตัดกับสีเหลือง สีส้มหมากสุก สีคราม พร้อมทั้งจัดแสดงภาพหญิงชาวไทโคร่งนุ่งซิ่น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ และ แสดงผ้าที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของชาวไทยโคร่ง พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวรถือเป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเรื่องราวของชาวไทยโคร่งผ่านผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันและผ้าในพิธีกรรมเพียงแห่งเดียว

นอกจากนี้ยังมีการจัดแสดงและให้ความรู้เกี่ยวกับฝ้าย ตลอดจนกระบวนการผลิตและเก็บฝ้ายก่อนนำมาผลิตเป็นเส้นใย ย้อมสี และแสดงให้เห็นตัวอย่างสีที่ใช้ย้อมฝ้าย รวมทั้งมีการสาธิตการทอผ้าหลากหลายประเภทด้วยเครื่องทอแบบดั้งเดิม ที่ทำให้ผู้เข้าพิพิธภัณฑ์ผ้าสามารถสัมผัสประสบการณ์จริงบางส่วนเพื่อเรียนรู้ขั้นตอนการผลิตกว่าจะเป็นผืนผ้าได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

(4) พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เป็นศูนย์เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ทั้งด้านประวัติศาสตร์ พัฒนาการ และเอกลักษณ์ที่สำคัญของเมืองพิษณุโลก โดยใช้อาคารห้องสมุดเดิมมาปรับปรุงใหม่ เน้นการจัดการแสดงในรูปแบบของนิทรรศการมากกว่าศิลปโบราณวัตถุและที่ีมีความแตกต่างจากพิพิธภัณฑ์ในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลกก็คือเป็นการนำเสนอด้วยสื่อผสมที่หลากหลาย (Multi media) โดยแบ่งห้องจัดแสดงเป็น 5 ส่วน ส่วนแรกเรียกว่าห้องแนะนำจังหวัด เป็นการให้ข้อมูลเชิงกายภาพเกี่ยวกับจังหวัดพิษณุโลก จากนั้นจึงลำดับการจัดแสดงตามยุคสมัยเริ่มตั้งแต่ห้องปฐมสมัยสุโขทัย ที่มีสัญลักษณ์คือการเป็นหนึ่งในเมืองสำคัญของอาณาจักรสุโขทัย โดยมีการอธิบายด้วยข้อมูล ห้องใต้เงาอยุธยา เป็นห้องจัดแสดงที่เน้นเชิดชู

เกียรติสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชและสมเด็จพระเอกทศรถ จากนั้นคือห้องร่มบารมีมหาจักรีวงศ์ ซึ่งมีการ และสุดท้ายคือห้องเอกลักษณ์พิษณุโลก ซึ่งจัดแสดงเครื่องดนตรีพื้นเมืองมังคละซึ่งมีการจัดแสดง เครื่องดนตรีซึ่งมี ทั้งกลองมังคละเสียงคล้ายๆ กลองแต๊ก และกลองสองหน้าที่คล้ายกลองมลายูหรือกลองแขกมีสายสะพายคล้องคอ รวมทั้งเครื่องดนตรีสำคัญคือซอ เป็นซอแขวน คานหาม ที่เรียกว่าซอใหม่ ซอคู่หรือซอหลัง นอกจาก ยังมีปี่ ซึ่งเป็นปี่พื้นเมืองคล้ายปี่จีน แต่ลึนปี่คล้ายกับปี่ชวา วงม้ง มังคละ ยังมีฉิ่งฉาบ และมีดีทัศนัการแสดงดนตรีมังคละให้ผู้ชมได้เลือกชมบันทึกการแสดงดนตรีมังคละที่ยังมีการละเล่นอยู่ในหลายหมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลกในปัจจุบัน

ไฟล์นี้ download มาจาก
โดย ศรายุธ วรรณสิน
เมื่อ 05/08/2557 13:11:33

จากการสำรวจสถานการณ์พิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลกทั้งใน
ด้านพื้นที่และการจัดการรวมทั้งเนื้อหาและการจัดแสดง สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1

พิพิธภัณฑ์	ที่ตั้ง- ความเหมาะสม	การจัดแสดง - การนำเสนอ	งบประมาณ-กา รบริหาร
1พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติพระพุทธ ชินราช	<ul style="list-style-type: none"> - อยู่ภายในวิหารพระศรี ศาสดา วิหารพระพุทธชิน สีห์ และวิหารพระพุทธชิน ราช - สะดวกในการเข้าชม - พื้นที่จำกัด - มีรถโดยสารประจำทาง - มีรถรางไฟฟ้านำชม - ที่จอดรถมากกว่า 200 คัน 	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นศิลปวัตถุที่เกี่ยวข้องกับวัด - จัดแสดงไว้ในตู้ ใส่กุญแจ - ให้ข้อมูลน้อย - ห้องจัดแสดงแยกเป็น 3 จุด - ห้ามบันทึกภาพ - ไม่มีเอกสารนำชมเป็นภาษา ต่างประเทศ (อังกฤษ) - มีเอกสารนำชมภาษาไทย - ไม่มีWebsite พิพิธภัณฑ์ 	<ul style="list-style-type: none"> -งบประมาณจากกรม ศิลปากร -งบประมาณสนับสนุน จากวัดพระศรีรัตนมหา ธาตุฯ -เจ้าหน้าที่เป็นข้าราชการ และลูกจ้าง -เปิดบริการให้ชมฟรีทุก วัน 08.30 -16.30 น. -ไม่มีร้านของที่ระลึก
2.พิพิธภัณฑ์ พื้นบ้านจันทวี	<ul style="list-style-type: none"> - อยู่ถนนวิสุทธิกษัตริย์ - อยู่ใกล้กับโรงหล่อ พระพุทธรูปบูรณะไทย - ห่างจากแหล่งท่องเที่ยว สำคัญ - ไม่มีรถโดยสารประจำทาง วิ่งผ่าน - ไม่มีที่จอดรถต้องจอดรถ ริมถนน 	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ ในชีวิตประจำวันและของเล่น เด็กไทย ในอดีต - แสดงภาพเก่าเมืองพิษณุโลก - ผู้ชมสัมผัสสิ่งของจัดแสดงได้ เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่ได้ตู้ - มีเจ้าหน้าที่นำชม - มีการปรับเปลี่ยนข้อมูลและ คำอธิบายประกอบสิ่งของที่จัด แสดงให้ทันสมัย - มีWebsite ของพิพิธภัณฑ์ 	<ul style="list-style-type: none"> -งบประมาณส่วนตัวและ เงินบริจาคในนามมูลนิธิ จำลองเอกทวี-พิมพ์ บูรณ เขตต์ -บริหารโดยครอบครัว -รายได้จากบัตรเข้าชม และของที่ระลึก -จ้างพนักงานประจำ -เก็บค่าเข้าชมผู้ใหญ่ 50 บาท เด็ก 10 บาท เปิดทุก วันพุธ – อาทิตย์ 08.30 – 17.00 น.

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

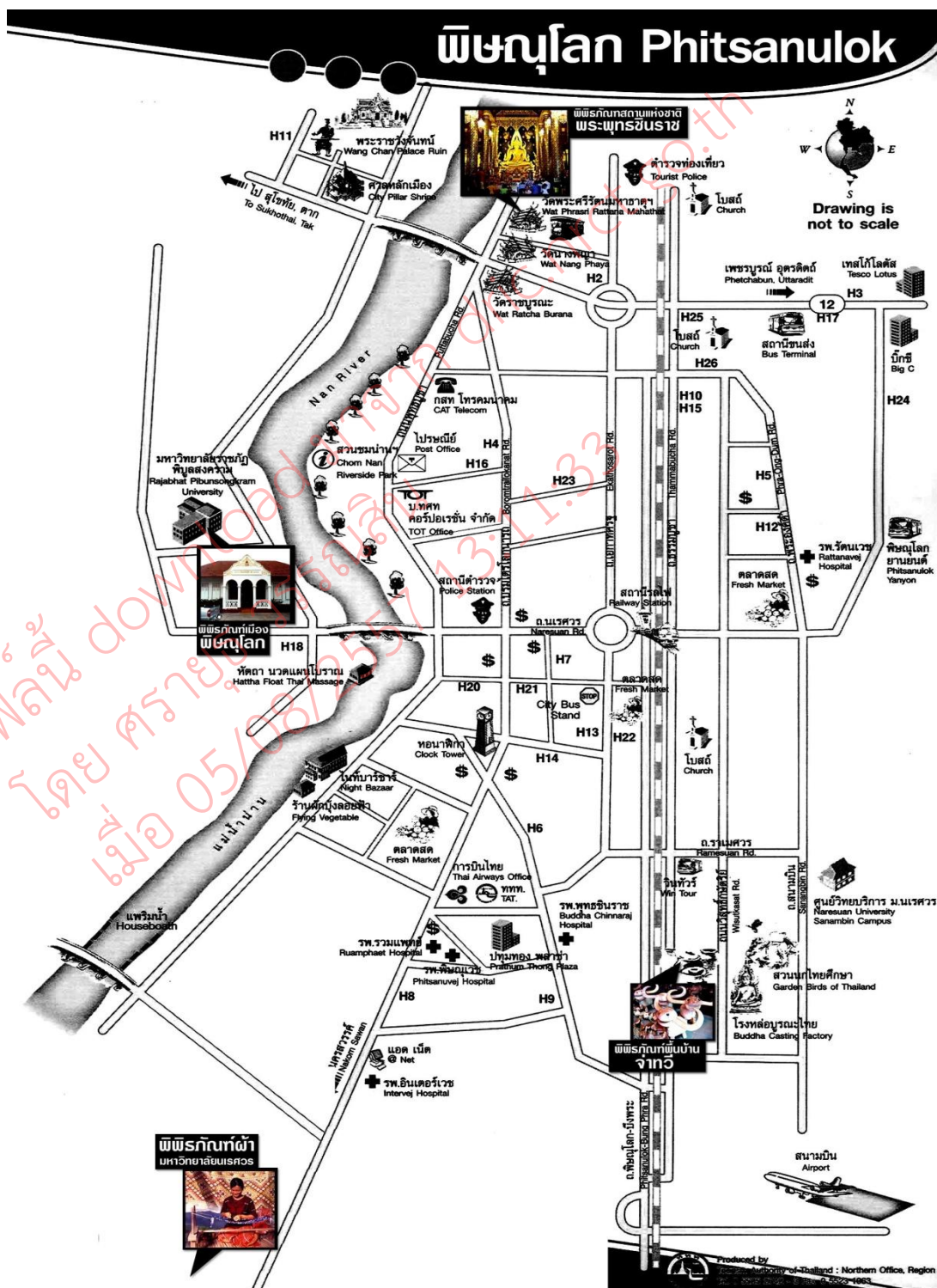
พิพิธภัณฑ์	ที่ตั้ง – ความเหมาะสม	การจัดแสดงและการนำเสนอ	งบประมาณ-การบริหาร
3.พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัย นเรศวร	- อยู่ภายในมหาวิทยาลัย นเรศวร ถ.พิษณุโลก- นครสวรรค์ -ต้องเข้าไปในมหาวิทยาลัย -อยู่บนเส้นทางก่อนเข้าสู่ ตัวเมืองพิษณุโลก	-จัดแสดงผ้าไหม-ผ้าทอพื้นบ้าน -มีห้องแสดงฉลองพระองค์ สมเด็จพระนางเจ้าฯ -มีห้องแสดงผ้าทอไทยครั้ง -เอกสารนำชมเป็นภาษาไทย -ไม่มีเอกสารนำชมเป็นภาษา ต่างประเทศ -มีเจ้าหน้าที่นำชม -มีกิจกรรมอบรมอาชีพ -มีนิทรรศการพิเศษอย่างน้อยปี ละ 1 ครั้ง - มี Website ของพิพิธภัณฑ์	งบประมาณสนับสนุน จากมหาวิทยาลัย -เปิดบริการฟรี -บริหารโดยเจ้าหน้าที่ ประจำมหาวิทยาลัย --มีร้านค้าจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ผ้าและสินค้า Otop -เปิดให้บริการจันทร์ – ศุกร์ 08.30-16.30 น.
4. พิพิธภัณฑ์ เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราช ภัฏพิบูลสงคราม	-อยู่ภายในมหาวิทยาลัย ราชภัฏพิบูลสงครามฝั่ง ตะวันออกแม่น้ำน่าน -อยู่ในอาคารสำนักศิลปะ และวัฒนธรรมของ มหาวิทยาลัย -ต้องเดินทางเข้าไปภายใน มหาวิทยาลัย -อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว สำคัญของจังหวัด -มีที่จอดรถภายใน มหาวิทยาลัย -ไม่มีรถโดยสารวิ่งผ่าน	-จัดแสดงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ สังคมพิษณุโลก -เน้นการให้ข้อมูลผ่านป้ายอิงค์ เจ็ทมากกว่าจัดแสดงศิลปวัตถุ - ไม่มีเว็บไซต์พิพิธภัณฑ์ - ไม่มีเอกสารนำชม - ไม่มีกิจกรรมพิเศษ	-งบประมาณสนับสนุน จากมหาวิทยาลัย -เปิดบริการฟรีทุกวัน จันทร์-ศุกร์ 08.30-16.30 น. ปิดบริการเสาร์- อาทิตย์ วันหยุดนักขัต ฤกษ์ - ติดต่อเข้าชมล่วงหน้าได้

แผนที่จังหวัดพิษณุโลกและแผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งพิพิธภัณฑ์

ที่มา [http://hpc9.anamai.moph.go.th/data/index.php?option=com_content &task=view&id=85&Itemid](http://hpc9.anamai.moph.go.th/data/index.php?option=com_content&task=view&id=85&Itemid) สืบค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552

แผนที่ 2.1 แผนที่จังหวัดพิษณุโลกที่แวดล้อมด้วยจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมและธรรมชาติมากมายเช่นสุโขทัย กำแพงเพชร เพชรบูรณ์และเลย

ที่มา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพิจญโลก.(2551).สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ.

2552, จาก http://www.tat.or.th/north03/index.asp?dept_id=7

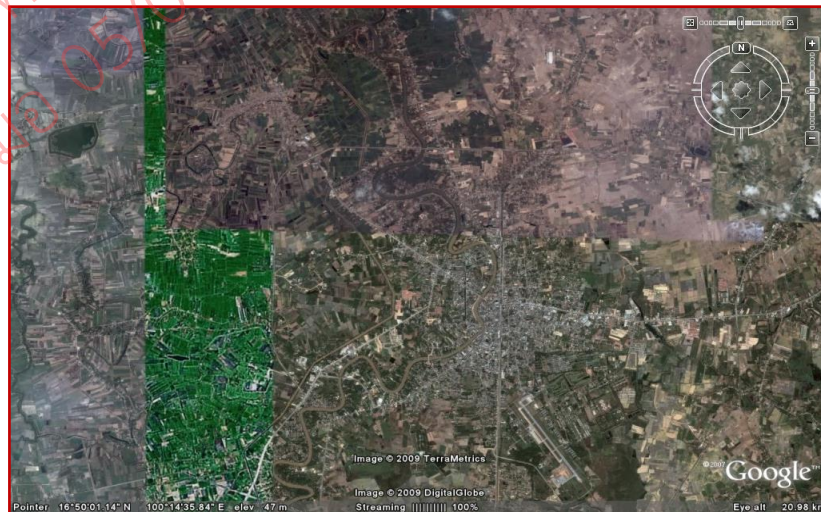
แผนที่2.2 แสดงตำแหน่งที่ตั้งที่พิพธิภักดิ์ทั้ง 4 แห่งในเขตเมืองพิจญโลก

ภาพถ่ายแสดงลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรทางวัฒนธรรม
ของเมืองพิษณุโลก

ภาพที่ 2.1 ภูมิลักษณะเมืองพิษณุโลกมีแม่น้ำน่านคั่นกลางจนแบ่งออกเป็น 2 ฝั่ง

ภาพที่ 2.2 ภาพถ่ายทางอากาศ เมืองพิษณุโลกและการขยายตัวของเมืองไปบนเส้นทาง
เชื่อมภาคเหนือกับภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคตะวันตก

ภาพที่ 2.3 พิชณุโลกเป็นเมืองเชื่อมภาคเหนือกับภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคตะวันตก ทำให้ยุทธศาสตร์ปัจจุบันคือการเป็นจุดศูนย์กลางเชื่อมต่อทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของภูมิภาคอินโดจีน

ภาพที่ 2.4 ลักษณะทางกายภาพ ที่ตั้งโครงการศูนย์ประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลกและพระราชวังจันทน์

ภาพที่ 2.5 ร่องรอยแนวอิฐเขตพระราชวังจันทน์ที่ได้รับการขุดแต่งและเสริมความมั่นคง

ภาพที่ 2.6 มุมมองหน้าวิหารหลวงพ่อพุทธชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ภาพที่ 2.7 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราช ภายในอุโบสถ
พระพุทธชินสีห์จำลอง

ภาพที่ 2.8 การจัดแสดงศิลปวัตถุในตู้กระจกที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช
เป็นไปตามแบบดั้งเดิมของพิพิธภัณฑ์ของรัฐทั่วไป

ภาพที่ 2.9 บริเวณด้านหน้าพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี ถ. วิสุทธิกษัตริย์ อ. เมือง
จ. พิษณุโลก

ภาพที่ 2.10 สัญลักษณ์พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวิที่นักท่องเที่ยวจดจำได้

ภาพที่ 2.11 การสาธิตและอธิบายวิธีการใช้เครื่องมือพื้นบ้านคือการถ่ายทอดความรู้และความหมายในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวิ

ภาพที่ 2.12 ด้านหน้าอาคารพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร

ภาพที่ 2.13 การจัดแสดงผ้าและลักษณะการใช้ประโยชน์

ภาพที่ 2.14 การนำเสนอเรื่องราวของผ้าในวิถีชีวิตชาวไทยครั้ง

ภาพที่ 2.15 ภายในอาคารสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (วังจันทน์) คือที่ตั้งพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก

ภาพที่ 2.16 วิธีการนำเสนอภูมิหลังทางประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก โดยเล่าเรื่องผ่านการจัดแสดงด้วยสื่อผสม ภายในพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก

ภาพที่ 2.17 เครื่องดนตรีพื้นบ้าน "มังคละ" จัดวางให้ชมอยู่ภายในพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกแต่ถ้าต้องการเห็นภาพและฟังเสียง ก็กดปุ่มชมวีดิทัศน์ได้เช่นกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยพื้นฐานที่มีลักษณะของสหวิทยาการทั้งมานุษยวิทยา วัฒนธรรม การบริหารจัดการ การท่องเที่ยว รวมทั้งพิพิธภัณฑศึกษา ทำให้ต้องใช้วิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

3.1.1 วิธีวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

3.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

3.1.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

3.1.1 วิธีวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยการใช้แบบสอบถาม และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ (Interview) สังเกต (Observation) และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1.1 การสำรวจเชิงปริมาณ (Quantitative research)

3.1.1.2 การสำรวจเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

3.1.1.1 การสำรวจเชิงปริมาณ (Quantitative research)

การสำรวจเชิงปริมาณ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม กลุ่มประชากร นักท่องเที่ยว ชาวไทยที่มีต่อพิพิธภัณฑฯ รวมทั้งความคาดหวังต่อพิพิธภัณฑฯในด้านต่างๆ จนถึงความต้องการให้พิพิธภัณฑฯมีการปรับปรุงทั้งรูปแบบและเนื้อเพื่อตอบสนองความต้องการด้านการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ผู้วิจัยนำเครื่องมือคือแบบสอบถามที่สร้างเสร็จไปทดลองกับกลุ่มนักท่องเที่ยว ชาวไทย ทั้ง 4 จุด คือพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราช พิพิธภัณฑฯพื้นบ้านจำทวี พิพิธภัณฑฯผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร และพิพิธภัณฑฯเมือง มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อปรับเปลี่ยนคำถาม และคำตอบ ที่ อาจสร้างความสับสนและทดสอบซ้ำ

จนได้แบบสอบถามที่นำมาใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 400 รายใน 4 พื้นที่ ก่อนรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อไป

3.1.1.2 การสำรวจเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเป็นดังนี้

- การสัมภาษณ์เชิงลึก
- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม
- การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับรายละเอียดของการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพมีดังนี้

- การสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับงานวิจัยเรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑสถานในเขตเมืองพิษณุโลกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยววัฒนธรรม” ที่ผู้วิจัยเลือกวิธีวิจัยแบบพหุวิธี (Multi methods) เพื่อศึกษาวิจัยเรื่องเดียว โดยกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบไม่มีโครงสร้างคำถาม ด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) แต่มีการรอบคำถามที่ครอบคลุมมิติต่างๆ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีลักษณะเป็นตัวอย่างที่ให้เฉพาะประเด็นสำคัญ (Key informants) 10 คนโดยมีข้อมูลรายบุคคล ดังนี้

1. ปรีชา เวียงจันทร์ ผู้ว่าราชการจังหวัด พิษณุโลก เข้ามารับตำแหน่งเมื่อเดือนมีนาคมพ.ศ. 2552 พร้อมวางนโยบายสร้างอัตลักษณ์เมืองพิษณุโลก ผลักดันให้หน่วยราชการย้ายออกจากพื้นที่ที่อยู่บนแนวเขตพระราชวังจันทร์ เพื่อให้กรมศิลปากรสามารถจัดตั้งศูนย์ประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลกและพระราชวังจันทร์ บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน

2. เปรมฤดี ชามพูนท นายกเทศมนตรีเทศบาลนครพิษณุโลก สมัยที่ 4 จะอยู่ในตำแหน่งถึงปี พ.ศ. 2554 ประกาศนโยบายให้พิษณุโลกเป็นเมืองแห่งความสุขและเป็นเมืองน่าอยู่ โดยเน้นทำงานกับเครือข่ายชุมชน สตรี คนชราและเยาวชน เพื่อส่งเสริมให้มีการรื้อฟื้นวิถีชีวิตดั้งเดิมและสร้างมูลค่าเพิ่มจากสิ่งที่หายาก รวมทั้งรักษาวัฒนธรรมความเชื่อและอาหารประจำถิ่นที่เหลืออยู่นำมาแสดงและจำหน่ายในเทศกาลอาหารที่จัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง

3. ประพันธ์ ภักตร์เขียว รักษาการหัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราช ที่ปรับบทบาทการทำงานของเจ้าหน้าที่และลูกจ้างให้ทำหน้าที่หลายอย่างในคนเดียว (All in one) และสร้างเครือข่ายเยาวชนมาช่วยงานพิพิธภัณฑสถานรวมทั้งเปิดให้บริการทุกวันไม่มีวันหยุด

4. พรศิริ บุรณเขตต์ ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี โดยเข้ามารับผิดชอบ พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ในช่วงพ.ศ. 2545 หลังจากครอบครัวมีหนี้สะสมหลายล้านบาท ขณะที่พิพิธภัณฑ์ ไม่มีรายได้มีแต่รายจ่ายนับจากเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2526

5. จิตติมา วิทยาวงศรุจิ ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร เคยดำรง ตำแหน่งรักษาการผู้อำนวยการหลายปี ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการเมื่อปีพ.ศ. 2552 ในปี พ.ศ. 2553 มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารทำให้จิตติมาต้องไปทำหน้าที่อาจารย์ผู้สอนใน คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ แต่ในฐานะผู้มีส่วนร่วมกับพิพิธภัณฑ์ผ้ามาแต่ต้น จิตติมา ยอมรับว่าพิษณุโลกเป็นเมืองที่หาเอกลักษณ์ในเรื่องผ้ายากมาก การทำพิพิธภัณฑ์ผ้าให้โดดเด่นจึง เป็นเรื่องท้าทายและต้องมีใจรักเป็นสำคัญ

6. ครองศักดิ์ ภูมรินทร์ ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราช ภัฏพิบูลสงคราม ผู้ที่ใช้เวลาหลายสิบปีในการผลักดันให้เกิดพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก และจัดตั้ง สำเร็จเมื่อปีพ.ศ. 2552 ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม ปัจจุบัน เกษียณอายุราชการแล้วแต่ยังคงช่วยเหลือพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก

7. มาโนช คำศรี วัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก เคยทำงานในตำแหน่งวัฒนธรรม จังหวัดน่าน มีแนวคิดใช้กิจกรรมด้านศิลปะและวัฒนธรรมแก้ปัญหาเยาวชน ซึ่งเคยทำได้ผลดีที่ จังหวัดน่านมาแล้ว

8. จิระภา วสุวัต ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงาน พิษณุโลก ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรม ปัจจุบันเกษียณอายุแล้ว

9. กล้าณรงค์ ภักดีประไพ ผู้ประกอบการรถรางท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลก เติบโต ในครอบครัวหอบดีที่ทำธุรกิจสัมปทานรถเมล์ แต่ต้องการสร้าง ปราบกฏการณ์การท่องเที่ยวด้วย รถรางนำเที่ยว ตามเส้นทางสายประวัติศาสตร์ ตลาด ชุมชน และวัดโดยเริ่มมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2546

10. จริญญา ทองสนิท ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองพิษณุโลก ผู้เป็นปราชญ์ ท้องถิ่นที่คอยขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมระดับชุมชนเป็นเครือข่ายร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมืองติดต่อกันมานานกว่า 30 ปี

การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) หรือแบบไม่มีโครงสร้าง คำถาม (Unstructured interview) นั้นมีลักษณะของการสนทนาเป็นรายบุคคล อย่างน้อย 2 ครั้ง โดยครั้งแรกเป็นการสนทนาสถานการณ์พิพิธภัณฑ์ทั่วๆ ไปเพื่อสร้างความคุ้นเคยและเป็นการหา ข้อมูลพร้อมจดบันทึกเพื่อนำมาใช้สัมภาษณ์ครั้งที่ 2 ซึ่งมีการบันทึกเสียงและภาพ โดยการ

สัมภาษณ์รายบุคคลใช้เวลาแตกต่างกัน ระหว่าง 1 – 3 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับความสะดวกของกลุ่มตัวอย่างและการอภิปรายในเชิงลึก โดยผู้วิจัยถอดเสียงสัมภาษณ์ทั้งหมดก่อนนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observation)

ผู้วิจัยยังทำการสังเกตการณ์และรวบรวมข้อมูลความเห็นจากงานเสวนา “พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรูปชินราช และผู้บริหารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรูปชินราช และผู้บริหารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรูปชินราช ร่วมเสวนาและปาฐกถา “ภูมิวัฒนธรรมเมืองพิษณุโลก” โดย รศ. ศรีศักร วัลลิโภดม ขณะที่ผู้เข้าฟังและแสดงความเห็นได้แก่ อาจารย์ นักศึกษา ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก และผู้แทนสภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองพิษณุโลก

ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observation) หรือการสังเกตโดยตรง (Direct observation) ด้วยการเข้าไปสังเกตการณ์ สนทนา และศึกษาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถานทั้ง 4 แห่ง เพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและความหมายต่างๆที่คนทำงานพิพิธภัณฑสถานต้องการสื่อสาร พร้อมจดบันทึก ข้อมูล (Note taking) รวมทั้งการสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ 2 แบบ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) หรือแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) เป็นหนึ่งวิธีการที่ผู้วิจัยเลือกใช้พร้อมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ ทั้งสถานการณ์พิพิธภัณฑสถาน ปัญหาและการแก้ปัญหา โดยผู้วิจัยเตรียมคำถามกว้าง ๆ ไว้ล่วงหน้าและลงรายละเอียดในระหว่างที่มีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการหลายๆ ครั้ง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เป็นวิธีการซักถามที่ผู้วิจัยต้องการข้อมูลส่วนลึกของความคิดออกมา โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนแบบเจาะจงเพราะ ผู้ตอบมีข้อมูลที่ดี ลึกซึ้ง และกว้างขวางเป็นพิเศษ รวมถึงการเงี่ยหูฟัง (Eares dropping) จาก การเสวนาที่ ผู้วิจัย จัดขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลที่ผู้เข้าร่วมเสวนา แลกเปลี่ยนกับผู้บริหารพิพิธภัณฑสถานทั้ง 4 แห่ง

- การเก็บข้อมูลจากเอกสาร

ผู้วิจัยยึดหลักการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีการจำแนกตามลักษณะข้อมูล ได้แก่

- ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บข้อมูลขึ้นมาใหม่เพื่อวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่การสำรวจภาคสนาม โดยการ สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และการสังเกต

- ข้อมูลวิจัยทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทั้งจดหมายเหตุมานุษยวิทยา ภาพถ่าย ภาพวาด สถิตินักท่องเที่ยว รายงานการวิจัย เว็บไซต์ และเอกสารนำชมพิพิธภัณฑ์

3.1.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มตามลักษณะของการวิจัยได้แก่

3.1.2.1 กลุ่มประชากรตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ 400 ตัวอย่าง

กลุ่มประชากรตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยอายุระหว่าง 15-60 ปีที่ใช้ในการสำรวจครั้งนี้มาจากตัวเลขนักท่องเที่ยวซึ่งรวบรวมโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพิษณุโลก เมื่อ พ.ศ. 2551 พบว่ามีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก รวม 1,457,597 ราย ในจำนวนนี้เป็นชาวต่างประเทศ จำนวน 157,758 ราย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551) ผู้วิจัยจึงเลือกสุ่มตัวอย่างพฤติกรรม ความสนใจและความต้องการเที่ยวพิพิธภัณฑ์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 1,299,839 รายในพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 จุด ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีและใช้สูตรสถิติในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยที่ n = จำนวนตัวอย่าง

N = ประชากร

e = ค่าความคลาดเคลื่อน

เมื่อนำมาแทนค่าด้วยระดับความคลาดเคลื่อน (e) ที่ 10 % จะได้

$$n = \frac{1,299,839}{1 + (1,299,839)(0.1)^2}$$

$$n = 99.9923073 \text{ หรือคิดเป็น } 100$$

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในพื้นที่ 4 แห่งๆ ละ 100 ราย รวม 400 ราย

3.1.2.2 กลุ่มประชากรตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ 10 ตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมทั้งในส่วนภาครัฐ เอกชน ชุมชน และผู้บริหารพิพิธภัณฑ์โดยตรง ถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่มีบทบาทสำคัญทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินของพิพิธภัณฑ์รวม 10 กลุ่มดังนี้

1. ผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก
2. นายกเทศมนตรีเทศบาลนครพิษณุโลก
3. ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช
4. ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี
5. ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร
6. ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
7. ผู้แทนชุมชนในท้องถิ่น
8. วัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก
9. ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานงานพิษณุโลก
10. ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลก

สำหรับ ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ได้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observation) จากเวทีเสวนา “พิพิธภัณฑ์ – การท่องเที่ยวและการจัดการเพื่อความอยู่รอด “ เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2552 ณ ห้องประชุมสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก โดยมีผู้เข้าร่วมงานเสวนาและแสดงความเห็นจาก อาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ส่วนพิษณุโลก มหาวิทยาลัยนเรศวร ผู้แทนจากวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก สภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองพิษณุโลก และผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก

3.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

- แบบสอบถาม (Questionnaire)
- การสัมภาษณ์ (Interview)
- บันทึก (Note taking) การสังเกต (Observation)
- บันทึกข้อมูลการเข้าไปมีส่วนร่วมในพิพิธภัณฑ์ (Participation)

3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้จำนวนและร้อยละในการแจกแจงความถี่ สำหรับสถิติที่ใช้ในการงานวิจัยนี้มีความสัมพันธ์กับวิธีวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

3.1.4.1 ข้อมูลบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ด้วยตารางและการพรรณนา

3.1.4.2 ข้อมูล เกี่ยวกับความเห็นและความรู้สึกวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ด้วยตารางและการพรรณนา

3.1.5 ระยะเวลาที่ใช้การทำวิจัย

ระยะเวลาที่ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัย “การจัดการพิพิธภัณฑสถานในเขตเมืองพิษณุโลกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยววัฒนธรรม” แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 ระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2551 – มกราคม พ.ศ. 2552 เป็นการลงพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูลเบื้องต้น การสังเกตการณ์ เยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถาน และการบันทึกภาพด้วยวีดิทัศน์

ช่วงที่ 2 ระหว่างเดือนมีนาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2552 ลงพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูลเพิ่มเติม นำแบบสอบถามทดสอบกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยว สังเกตการณ์และสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและไม่มีโครงสร้างคำถาม

บทที่ 4

วิเคราะห์และรายงานผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑ์ในเขตเมือง พิษณุโลกเพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรม” ผู้วิจัยเสนอผลการศึกษาวิจัยซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

4.1 ผลการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

4.2 ผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

4.1 ผลการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งเป็นเครื่องมือของการวิจัยเชิงปริมาณ โดยแบบสอบถามดังกล่าวประกอบด้วยคำถามแบบให้เลือกตอบ (Multiple choice) ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ส่วนสำคัญ ดังนี้

4.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้วิจัยออกแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ เพื่อรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มประชากรตัวทำการศึกษา โดยมีคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ อาชีพ รายได้ และการศึกษา จากกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวชาวไทย 400 คนบริเวณ พิพิธภัณฑ์ 4 แห่ง ดังปรากฏมีค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ในภาคผนวก ก ตารางที่ 1 พบว่ามีจำนวนเพศชายมากกว่าเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 52.25 และ 47.45 ตามลำดับ โดยมีช่วงอายุระหว่าง 21-35 ปีมากที่สุดร้อยละ 37.75 รองลงไปคืออายุ 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 28 อายุ 36-45 ปีคิดเป็นร้อยละ 18 อายุ 15-20 ปีร้อยละ 9.25 และอายุ 46 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 6.50 ซึ่งช่วงอายุดังกล่าวสะท้อนให้เห็นกลุ่มผู้ชมที่ให้ความสนใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ว่าเป็นประชากรกลุ่มวัยทำงานและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน ทำให้พิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดการ ทั้งการให้บริการ การจัดแสดง การนำเสนอและตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

สำหรับข้อมูลด้านอาชีพดังปรากฏในภาคผนวก ก ตารางที่ 2 พบว่ามีกลุ่มประชากรที่เป็นนักเรียน นิสิตและนักศึกษาจำนวนมากที่สุดคือร้อยละ 34 รองลงไปเป็นกลุ่มที่รับราชการหรือทำงานรัฐวิสาหกิจเป็นจำนวนร้อยละ 25.25 ขณะที่อาชีพอิสระร้อยละ 15.25 ส่วนผู้ที่ทำงานเป็นลูกจ้างบริษัทเอกชนร้อยละ 11.75 และเป็นเจ้าของกิจการร้อยละ 10.28 ทั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้กำหนด

ให้เพศ อายุและอาชีพ ในงานวิจัยนี้มีความสัมพันธ์หรือเป็นนัยสำคัญต่อพฤติกรรมความสนใจ ที่มีต่อพิพิธภัณฑ์และการท่องเที่ยววัฒนธรรม แต่ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์กลุ่มผู้บริโภคหรือผู้เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ เพื่อประโยชน์ทั้งในการจัดกิจกรรม ปรับปรุงการบรรยาย การให้ข้อมูลและการสื่อสาร ที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ชม

ผลการสำรวจรายได้และการศึกษาพบว่าแม้ผู้วิจัยไม่ได้ตั้งสมมุติฐานเกี่ยวกับรายได้มีความเกี่ยวข้องกับอาชีพและการศึกษาของกลุ่มประชากรที่มาท่องเที่ยวในพิพิธภัณฑ์หรือไม่ แต่ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 43 และร้อยละ 35 มีรายได้ระหว่าง 10,000 ถึง 19,999 บาทซึ่งปรากฏในภาคผนวก ก ตารางที่ 3 นั้น มีความสัมพันธ์กับอาชีพนั้นคือ ร้อยละ 34 เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา และระดับการศึกษาส่วนใหญ่คือร้อยละ 66.50 มีการศึกษาระดับอนุปริญญา ถึง ปริญญาตรี ตามตารางที่ 4 ในภาคผนวก ก ซึ่งเท่ากับว่าเป็นกลุ่มประชากรหลักที่ใช้บริการในทุกพิพิธภัณฑ์อย่างชัดเจน

4.1.2 พฤติกรรมความสนใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์

การออกแบบคำถามในส่วนพฤติกรรมความสนใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์กว้างๆ ไม่เจาะจงลงไปถึงพิพิธภัณฑ์แห่งหนึ่งแห่งใด เช่นคำถามเกี่ยวกับการรู้จักหรือไม่รู้จัก ชอบหรือไม่ชอบ ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งเหตุผลที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ ความถี่ในการเข้าชม ความสนใจเรื่องราวที่จัดแสดง และแนวโน้มการกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกซึ่งผลการสำรวจในตารางที่ 5 ภาคผนวก ก พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่รู้จักพิพิธภัณฑ์ที่ไปเยือนร้อยละ 62 ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไปเยือนพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏ พิษณุโลก ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช พิพิธภัณฑ์ผ้า และพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชรู้จักพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ค่อนข้างสูงคือร้อยละ 67 รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างที่พิพิธภัณฑ์ที่ไปเยือนร้อยละ 62 ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไปเยือนพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏ พิษณุโลก รู้จักพิพิธภัณฑ์ที่ไปเยือนร้อยละ 45.75 โดยมีตัวเลขของผู้ที่ไม่รู้จักมาก่อนสูงกว่า เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ไปเยือนพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร รู้จักพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ร้อยละ 43 และไม่รู้จักพิพิธภัณฑ์มาก่อนถึงร้อยละ 54.25

อย่างไรก็ดีข้อมูลสำรวจพบว่าสิ่งที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวในแต่ละพิพิธภัณฑ์รู้จักพิพิธภัณฑ์แห่งนั้นก่อนตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวชมส่วนใหญ่มาจากการรู้จักผ่านสื่อสารมวลชนซึ่งพบจำนวนมากถึงร้อยละ 45.25 จากจำนวน 400 ตัวอย่าง และร้อยละ 27 รู้จักจากคำบอกเล่า ร้อยละ 14 รู้จักจากแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ ดังปรากฏในตารางที่ 6 ภาคผนวก ก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสื่อสารมวลชนซึ่งหมายถึงวิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ต่างๆ มีส่วนสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลและมีแนวโน้มทำให้เกิดการตัดสินใจเข้ามาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ได้อย่างมี

นัยสำคัญด้วยเช่นกัน และสอดคล้องกับผลสำรวจถึงความตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ในเขตเมือง พิษณุโลกและพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งในตารางที่ 7 ภาคผนวก ก ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่คือร้อยละ 67.75 จากกลุ่มตัวอย่าง 400 นั้นมีความตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลก โดยร้อยละ 15 ระบุว่าไม่ตั้งใจ แต่ความตั้งใจเข้าชมเฉพาะพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง ตามข้อมูล ในตารางที่ 8 ภาคผนวก ก พบว่าร้อยละ 63 ตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชและร้อยละ 51 ไม่ตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ผ่านมหาวิทยาลัย นครสวรรค์มีน้อยกว่ากลุ่มที่ไม่ตั้งใจ เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกมีตัวเลขผู้ไม่ได้ตั้งใจเข้าชมสูงกว่าผู้ตั้งใจเข้าชม

ตัวเลขดังกล่าวผู้บริหารพิพิธภัณฑ์สามารถนำไปวิเคราะห์และหาแนวทางทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนพิพิธภัณฑ์ได้รับความประทับใจกลับไปและทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่เพื่อนำไปบอกเล่าต่อกัน ซึ่งจะมีผลต่อการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่งตามผลการสำรวจที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวถึงร้อยละ 27 รู้จักพิพิธภัณฑ์เพราะคำบอกเล่ากลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวในแต่ละพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่ให้เหตุผลที่ตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์แห่งนั้นๆ ว่าต้องการหาความรู้สูงถึงร้อยละ 56 รองลงไปคือการพักผ่อนหย่อนใจ ร้อยละ 28.50 ตามข้อมูลในตารางที่ 9 ภาคผนวก ก ซึ่งเป็นภารกิจและวัตถุประสงค์หลักของทุกพิพิธภัณฑ์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ผลการสำรวจในเชิงความถี่ของการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ 4 แห่ง ตามข้อมูลในตารางที่ 10 ภาคผนวก ก พบว่าร้อยละ 36 มาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์แห่งนั้นมากกว่า 2 ครั้ง ร้อยละ 33.5 มาเที่ยวชมเป็นครั้งแรกและร้อยละ 27 มาเที่ยวชมเป็นครั้งที่ 2 สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มประชากรนักท่องเที่ยวย้อนกลับมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ด้วย ตัวเลขที่น่าสนใจและมีความจำเป็นที่ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ต้องให้ความสำคัญเพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวกลับมาเยือนพิพิธภัณฑ์อีกหลายครั้ง ซึ่งหมายความว่าพิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องมีการปรับปรุง การจัดแสดงและการนำเสนอตลอดจนการให้บริการความรู้ใหม่ๆ เพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความเบื่อหน่ายและอาจตัดสินใจไม่กลับมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์

สำหรับพิพิธภัณฑ์ที่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 400 ตัวอย่างเคยเข้ามาแล้วพบว่าร้อยละ 49.75 คือพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช ส่วนร้อยละ 22.50 ได้แก่พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ขณะที่ผู้เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีร้อยละ 17.5 และมีเพียงร้อยละ 8 ที่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกดังปรากฏในตารางที่ 114 ภาคผนวก ก

ในการสำรวจครั้งนี้ยังพบว่าพิพิธภัณฑ์ที่กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวชาวไทย 400 ตัวอย่างให้ความสนใจ/ประทับใจ และไม่ประทับใจโดยมีตัวเลขที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังปรากฏในตารางที่ 12 ภาคผนวก ก นั้นคือร้อยละ 37.50 ประทับใจพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช แต่ร้อยละ 62.50 ระบุว่าไม่ประทับใจ ขณะที่ร้อยละ 37.25 ประทับใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี แต่ร้อยละ 62.75 บอกว่าไม่ประทับใจ สำหรับพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกมหาวิทยาลัยวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พบว่ากลุ่มตัวอย่างประทับใจร้อยละ 31.25 ไม่ประทับใจร้อยละ 68.75 สุดท้ายคือพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งกลุ่มตัวอย่างระบุว่าประทับใจร้อยละ 23.25 ไม่ประทับใจถึงร้อยละ 76.75

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าที่พิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งสามารถนำไปวางแผน กำหนดแนวทางหรือวิธีการที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและความประทับใจในการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ให้มากขึ้นได้ เพื่อการตัดสินใจเข้าเยี่ยมชมหรือบอกต่อให้ผู้อื่นมาเยี่ยมชมในครั้งต่อไป สำหรับการออกแบบคำถามถึงสิ่งที่สนใจในพิพิธภัณฑ์โดยแบ่งออกเป็นหมวดหมู่กว้างๆ และครอบคลุมการจัดแสดงที่มีอยู่ในทุกพิพิธภัณฑ์ ได้แก่ประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก บุคคลสำคัญ พระพุทธรูป เช่นพระพุทธรูปชินราช พระพุทธรูปชินสีห์จำลองและพระศรีศาสดาจำลอง พระบูชาและวัตถุมงคลอื่นๆ (พระพิมพ์ เหรียญบูชา ผ้ายันต์ เป็นต้น) รวมทั้งผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า สิ่งของเครื่องใช้ในอดีต ศิลปะการแสดงและวัฒนธรรมประเพณี และกลุ่มชาติพันธุ์ ดังปรากฏในตารางที่ 13 ภาคผนวก ก ซึ่งพบว่าร้อยละ 70.75 สนใจการจัดแสดงเรื่องราวประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก ร้อยละ 52 สนใจพระพุทธรูป ร้อยละ 31.50 สนใจเรื่องราวบุคคลสำคัญ ร้อยละ 29.75 สนใจพระบูชาและวัตถุมงคลอื่นๆ ขณะที่ร้อยละ 23.75 สนใจเรื่องศิลปะการแสดงและวัฒนธรรมประเพณี ส่วนร้อยละ 22.25 สนใจเรื่องผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า ร้อยละ 19.75 สนใจสิ่งของเครื่องใช้คนไทยในอดีตและสุดท้ายคือร้อยละ 4.75 สนใจเรื่องราวกลุ่มชาติพันธุ์

อย่างไรก็ดีตัวเลขที่สะท้อนสิ่งที่ไม่สนใจในพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งในตารางที่ 13 ภาคผนวก ก มีความสอดคล้องกับข้อมูลในตารางที่ 12 ภาคผนวก ก ที่กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวแสดงถึงความไม่ประทับใจในพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งที่เยี่ยมชมมากกว่าความประทับใจแต่มีความขัดแย้งกับข้อมูลการกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์แห่งนั้นอีก ในตารางที่ 14 ภาคผนวก ก ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามทั้ง 400 ตัวอย่าง จะกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์แห่งนั้นอีกสูงถึงร้อยละ 74.75และไม่แน่ใจร้อยละ 16.75 มีเพียงร้อยละ 6.75 ที่ระบุว่าไม่กลับมาอีก ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ต้องตระหนัก ให้ความสำคัญรวมทั้งสร้างแรงจูงใจตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวและการรับรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์

ผลสรุปข้อมูลเปรียบเทียบการรู้จักและช่องทางที่ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งที่ทำการศึกษานี้ในตารางที่ 14 ภาคผนวก ก พบว่าค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ของสื่อสารมวลชนมีอิทธิพลต่อการรับรู้ในทุกพิพิธภัณฑ์ และที่สังเกตพบก็คือคำบอกเล่ามีอิทธิพลต่อการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยว และมีนัยสำคัญต่อการวางแผนและการจัดการพิพิธภัณฑ์เพื่อก่อให้เกิดความประทับใจและจูงใจเพื่อกระตุ้นให้เกิดการบอกเล่าจากคนหนึ่งสู่คนหนึ่ง ซึ่งมีส่วนเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวได้อีกช่องทางหนึ่งโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

4.1.3 พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี

ผู้วิจัยได้ออกแบบคำถามปลายเปิดว่ารู้จักหรือไม่รู้จัก ใช้หรือไม่ใช้ เคยหรือไม่เคยเข้าชม ความถี่และเวลาที่ใช้ในการชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี ชอบหรือไม่ชอบ ผู้ชมมีความต้องการหรือมีความคาดหวังอย่างไรต่อพิพิธภัณฑ์ เข้าใจหรือไม่เข้าใจและจะกลับมาหรือไม่กลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีอีก

ผลสำรวจพบว่ากลุ่มประชากรนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีรู้จักพิพิธภัณฑ์แห่งนี้สูงถึงร้อยละ 97 ดังปรากฏในตารางที่ 15 ภาคผนวก ก ซึ่งมีเพียงร้อยละ 3 ที่ไม่รู้จัก ไม่แน่ใจและไม่ระบุความเห็น และยังพบว่าช่องทางที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างประชากรรู้จักมาจากสื่อมวลชนร้อยละ 62 และจากป้ายประชาสัมพันธ์ทั่วไปร้อยละ 20 ส่วนร้อยละ 16 รู้จักพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีจากคำบอกเล่า

จากข้อมูลประสบการณ์และความถี่ในการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี ในตารางที่ 16 ภาคผนวก ก พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรถึงร้อยละ 86 ไม่เคยมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้มาก่อน มีเพียงร้อยละ 14 ที่เคยมาแล้ว และในจำนวนนี้มีร้อยละ 9 ที่มา 2 ครั้งและมีผู้เคยมาแล้ว 3 ครั้งและมากกว่า 3 ครั้งด้วยเช่นกัน

สำหรับจำนวนคนและการเดินทางมายังพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีพบว่าร้อยละ 50 มาเพียงคนเดียว ส่วนร้อยละ 29 มามากกว่า 3 คน และร้อยละ 17 มา 2 คน ทั้งนี้ส่วนใหญ่คือร้อยละ 69 ใช้พาหนะส่วนตัว ขณะที่ร้อยละ 12 ใช้รถประจำทาง ดังปรากฏในตารางที่ 17 ภาคผนวก ก

สำหรับความรู้สึกชอบและไม่ชอบอะไรบางอย่างในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีของกลุ่มตัวอย่าง 100 ตัวอย่างมีค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ในตารางที่ 19 มีดังนี้

- ร้อยละ 90 ชอบที่มีของที่ระลึกจำหน่าย

- ร้อยละ 81 ชอบความสะดวก

- ร้อยละ 60 ชอบการจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้านของคนไทยในอดีต
- ร้อยละ 53 ชอบสภาพภูมิทัศน์ซึ่งประกอบไปด้วยเรือนไทยและบ้านไม้และสวน
- ร้อยละ 33 ชอบการแสดงนิทรรศการความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์
- ร้อยละ 16 ชอบนิทรรศการภาพเก่าเมืองพิษณุโลก
- ร้อยละ 7 ชอบการให้บริการทั้งการนำชม การให้ข้อมูลความรู้ และเอกสาร
- ร้อยละ 1 ชอบนิทรรศการกลุ่มชาติพันธุ์ในเมืองพิษณุโลก

ข้อมูลดังกล่าวอธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 99 ไม่ชอบชมเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ในเมืองพิษณุโลก ซึ่งแสดงให้เห็นด้วยภาพถ่าย นอกจากนี้ มีกลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 93 ที่ไม่ชอบหรือไม่พึงพอใจกับการให้บริการ และมีกลุ่มตัวอย่างมากถึงร้อยละ 84 ที่ไม่ชอบชมนิทรรศการภาพเก่าเมืองพิษณุโลก ขณะที่ร้อยละ 67 ไม่ชอบส่วนการแสดงนิทรรศการความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์ซึ่งแสดงให้เห็นบริเวณด้านหน้าก่อนเข้าชมอาคารจัดแสดงหลัก ผู้วิจัยยังมีการสำรวจกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยว ณ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี เกี่ยวกับความต้องการ 12 ด้านที่ต้องการจะได้รับเพิ่มเติมจากพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวีโดยปรากฏในตารางที่ 23 ภาคผนวก ก มีรายละเอียดดังนี้

- ร้อยละ 46 ต้องการให้มีห้องบรรยายที่ใช้เทคโนโลยีสื่อผสมที่หลากหลาย
  - ร้อยละ 45 ต้องการให้มีร้านจำหน่ายหนังสือ
  - ร้อยละ 44 ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชน
  - ร้อยละ 35 ต้องการให้มีบริการพิเศษสำหรับผู้พิการ
  - ร้อยละ 22 เท่ากันคือต้องการให้มีการบริการ (ซึ่งในที่นี้หมายถึงการอธิบายนำชม การให้ข้อมูลความรู้ต่างๆ และเอกสารประกอบการชม) และอินเตอร์เน็ต
  - ร้อยละ 20 เท่ากันคือต้องการให้มีร้านอาหารและเครื่องดื่ม และเพิ่มป้ายบอกเส้นทาง
  - ร้อยละ 19 ต้องการให้มีที่จอดรถ
  - ร้อยละ 1 ต้องการให้มีบริการรถจากจุดต่างๆ นำเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์
- อย่างไรก็ดี เมื่อเทียบความต้องการกับความไม่ต้องการทั้ง 12 ด้านนั้นปรากฏว่าความไม่ต้องการมีความถี่สูงกว่าทุกด้าน เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่ตัดสินใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์มีพื้นฐานการรับรู้และมีความเข้าใจลักษณะของพิพิธภัณฑ์อยู่แล้วว่าไม่ใช่สถานที่ที่ให้บริการความสะดวกสบายหรือมีความทันสมัยมากนัก แต่ข้อมูลที่สะท้อนความต้องการดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ให้พิพิธภัณฑ์นำไปใช้เพื่อลำดับความสำคัญของการจัดการและการให้บริการที่เหมาะสม

สำหรับความสะดวกในการเข้าชมและเวลาที่ใช้ในการชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี ดังปรากฏข้อมูลในตารางที่ 27 ภาคผนวก ก ซึ่งมีความสำคัญต่อการปรับตัวของพิพิธภัณฑ์และการสร้างความน่าสนใจเพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาที่พิพิธภัณฑ์นานขึ้นด้วยความประทับใจ ซึ่งผลสำรวจมีดังนี้

- กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวร้อยละ 62 ระบุว่าได้รับความสะดวกมากในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ขณะที่ร้อยละ 37 ระบุว่าสะดวกปานกลาง มีเพียงร้อยละ 1 ระบุว่าไม่สะดวก
- กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวร้อยละ 83 ใช้เวลาน้อยกว่า 1 ชั่วโมงในการเยี่ยมชม แต่มีร้อยละ 15 ใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง และมีเพียงร้อยละ 2 ที่ใช้เวลามากกว่า 2 ชั่วโมง

ส่วนความเข้าใจเรื่องราวที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวีในตารางที่ 28 ภาคผนวก ก นั้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจดีมากร้อยละ 50 และเข้าใจปานกลางร้อยละ 49 โดยมีเพียงร้อยละ 1 ระบุว่าไม่เข้าใจ

ข้อมูลสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง ณ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวีที่ปรากฏในตารางที่ 29 ภาคผนวก ก เรื่องการเข้าร่วมกิจกรรม รวมการพาผู้เข้ามาเยี่ยมชมและความตั้งใจกลับมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์คือมีสัดส่วนการร่วมกิจกรรมสูงกว่าการไม่เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งการพาผู้เข้ามาเยี่ยมชมและเนืองจากการกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ แต่มีความไม่แน่ใจ ค่อนข้างสูงด้วยเช่นกัน

จากข้อมูลดังกล่าวพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพอใจกับสถานที่และการเที่ยวชมอย่างเป็นอิสระเนื่องจากพื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี มีความร่มรื่น สะอาดและภายในอาคารแต่หลังได้รับการดูแลทำความสะอาดตลอดเวลา อย่างไรก็ตามสิ่งที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวีควรให้ความสนใจคือระยะเวลาในการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 83 ระบุว่าใช้น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ขณะที่การจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้านที่มีอยู่เป็นจำนวนมากต้องใช้เวลาในการชมและทำความเข้าใจพอสมควร แต่สิ่งที่สะท้อนความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม การพาผู้เข้ามาเยี่ยมชมและตั้งใจกลับมาชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี ดังปรากฏในตารางที่ 29 ภาคผนวก ก ที่ส่วนใหญ่ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมและส่วนใหญ่จะพาผู้เข้ามาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ และส่วนใหญ่ก็พร้อมจะกลับมาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี จึงเป็นสิ่งที่ควรนำไปวางแผนที่จะทำให้ผู้ชมอยู่ในพิพิธภัณฑ์ยาวนานขึ้นด้วยกิจกรรมหรือการสร้างความประทับใจ

4.1.4 พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช

การออกแบบคำถามมีลักษณะคล้ายคลึงกับส่วนที่ 3 แต่มีความแตกต่างในคำถามบางข้อเนื่องจากผู้วิจัยต้องการข้อมูลความสนใจเฉพาะเรื่องราวที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช ที่มีความแตกต่างจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอื่น ๆ ได้แก่คำถามชอบหรือไม่ชอบอะไร โดยมีคำตอบย่อยเกี่ยวกับศิลปวัตถุที่จัดแสดงเช่นเครื่องถ้วยสมัยต่างๆ เครื่องอัฐถูปริชากร พระพิมพ์ดินเผา พระพุทธรูป (พระพุทธรชินราช พระพุทธรชินสีห์ พระศรีศาสดา) เป็นต้น จากข้อมูลที่ปรากฏในตารางที่ 13 ภาคผนวก ก พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวที่สำรวจ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช รู้จักพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ร้อยละ 62 ส่วนอีกร้อยละ 26 ไม่รู้จัก ส่วนที่เหลือไม่แน่ใจและไม่ระบุ โดยช่องทางที่ทำให้รู้จักมาจากสื่อมวลชนร้อยละ 29 โดยร้อยละ 24 รู้จักจากคำบอกเล่าและร้อยละ 18 รู้จักจากแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ แต่มีข้อสังเกตคือร้อยละ 29 ไม่ระบุช่องทางที่ทำให้รู้จักพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้

กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวที่เยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราชให้ข้อมูลประสบการณ์และความถี่ในการเยี่ยมชม ตามตารางที่ 14 ภาคผนวก ก ซึ่งพบว่าร้อยละ 40 เคยมาพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ ขณะที่ร้อยละ 53 ไม่เคยมาเยี่ยมชม ส่วนความถี่ในการชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราชก็พบว่าร้อยละ 53 มาเป็นครั้งแรก ส่วนผู้ที่มามากกว่า 3 ครั้งมีจำนวนร้อยละ 18 และที่เคยมา 2 ครั้งมีจำนวนร้อยละ 15

ข้อมูลจำนวนคนและวิธีการเดินทางมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราชมีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกับพิพิธภัณฑสถานอื่น ๆ ตามตารางที่ 17 ภาคผนวก ก พบว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ ร้อยละ 55 มีจำนวนมากกว่า 3 คนขึ้นไป โดยร้อยละ 25 มากัน 2 คน ส่วนร้อยละ 15 มา 3 คน

กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราชแสดงความรู้สึกโดยเรียงตามลำดับสิ่งที่ชอบมากไปหาน้อยตามข้อมูลในตารางที่ 20 ภาคผนวก ก ดังนี้

- ร้อยละ 78 ชอบการจัดแสดงศิลปวัตถุประเภทพระพิมพ์ดินเผา พระพิมพ์โลหะ และพระพิมพ์แบบอื่นๆ
- ร้อยละ 78 ชอบความสะอาดภายในพิพิธภัณฑสถาน
- ร้อยละ 73 ชอบพระพุทธรูปที่ประดิษฐานในวิหาร ได้แก่พระพุทธรชินราช พระพุทธรชินสีห์จำลอง และพระศรีศาสดาจำลอง เป็นต้น
- ร้อยละ 49 ชอบสภาพภูมิทัศน์รอบพิพิธภัณฑสถาน
- ร้อยละ 30 ชอบนิทรรศการเครื่องถ้วยได้แก่ สังคโลก เบญจรงค์และลายคราม

- ร้อยละ 24 ขอบนิทรรศการการแสดงผลเครื่องอัฐบริขารที่พระมหากษัตริย์ และเชื้อพระวงศ์ตลอดจนบุคคลสำคัญถวายแด่เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหาร องค์ก่อนๆ
- ร้อยละ 24 ขอบการแสดงผลพระธรรมลายรดน้ำแบบต่างๆ และคัมภีร์ใบลาน
- ร้อยละ 11 ขอบการให้บริการได้แก่การนำชม การให้ข้อมูลความรู้ทั่วไป การให้เอกสาร

จากข้อมูลดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับข้อมูลทั่วไปของจังหวัดพิษณุโลกนั้นคือเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงการพบพระพิมพ์ดินเผากรุวัดนางพญา ที่เรียกว่าพระนางพญา ซึ่งพระพิมพ์ดังกล่าวจัดแสดงให้ชมในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช ด้วยทำให้ตัวเลขความถี่ความพึงพอใจมีจำนวนสูงสุด สำหรับตัวเลขความไม่พึงพอใจหรือไม่ชอบเรื่องการให้บริการที่สูงถึงร้อยละ 88 ส่วนหนึ่งเพราะเจ้าหน้าที่ไม่พอให้บริการนักท่องเที่ยวและข้อมูลประกอบการชมนิทรรศการมีน้อย การจัดแสดงที่นักท่องเที่ยวไม่ชอบสูงถึงร้อยละ 75 คือนิทรรศการเครื่องอัฐบริขาร ที่เป็นส่วนตัวของเจ้าอาวาสในอดีต และร้อยละ 69 ไม่ชอบนิทรรศการเครื่องถ้วยสังคโลก เครื่องถ้วยเบญจรงค์ เครื่องลายคราม ซึ่งจัดแสดงในตู้กระจกใสดุจแจแน่มหาเพื่อความปลอดภัย และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่แสดงความไม่ชอบสภาพภูมิทัศน์ถึงร้อยละ 51 เนื่องจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราชตั้งแต่ภายในวิหารพระพุทธรชินราช วิหารพระศรีศาสดา จำลองและวิหารพระพุทธรชินสีห์จำลอง ซึ่งมีนักท่องเที่ยวเข้าไปนมัสการค่อนข้างหนาแน่นและตลอดเวลา

ส่วนผลสำรวจกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยว ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช เกี่ยวกับความต้องการ 12 ด้านตามข้อมูลในตารางที่ 24 ภาคผนวก ก มีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

- ร้อยละ 76 ต้องการให้มีป้ายบอกทางเข้าพิพิธภัณฑสถานและห้องจัดแสดงที่อยู่ในวิหารส่วนอื่นๆ
- ร้อยละ 48 ต้องการการบริการ (ในที่นี้หมายถึงการอธิบายนำชม การให้ข้อมูล และเอกสาร)
- ร้อยละ 38 ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนร้อยละ 21 ต้องการให้มีห้องบรรยายที่ใช้สื่อหลากหลาย (Multi Media)
- ร้อยละ 20 ต้องการให้มีที่จอดรถเพิ่มเติม
- ร้อยละ 17 ต้องการให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราชเพิ่มกิจกรรมพิเศษ

- ร้อยละ 12 ต้องการให้มีบริการอินเทอร์เน็ต
- ร้อยละ 11 ต้องการให้เพิ่มบริการสำหรับคนพิการ
- ร้อยละ 10 ต้องการให้มีร้านจำหน่ายหนังสือ

ค่าความถี่ดังกล่าวสอดคล้องกับสถานการณ์จริงเนื่องจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระพุทธชินราชไม่ได้แยกออกจากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรวิหาร แต่ใช้พื้นที่ภายในวิหารพระพุทธชินราช พระพุทธชินสีห์จำลองและพระศรีศาสดาจำลอง ในการจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุต่างๆ และอยู่แยกจากกัน ไม่มีสัญลักษณ์บอกทางไปยังพิพิธภัณฑฯ ขณะที่การบริการนำชมก็เป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งเนื่องจากบุคลากรพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราชมีน้อยและเปิดให้บริการ 7 วันไม่มีวันหยุด นอกจากนี้เอกสารประกอบการชมพิพิธภัณฑฯ ยังไม่มีการปรับปรุงเนื้อหาใหม่ๆ ทำให้ขาดความน่าสนใจและไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับคุณค่าความสำคัญของศิลปโบราณวัตถุที่จัดแสดงมากนัก

ผลสำรวจความเห็นนักท่องเที่ยวต่อการได้รับความสะดวกในระหว่างการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราชอย่างไร มีดังนี้

- กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวร้อยละ 55 ระบุว่าสะดวกปานกลาง ร้อยละ 43 ระบุว่าสะดวกมากและร้อยละ 2 ระบุว่าไม่สะดวก
- กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวร้อยละ 65 ใช้เวลาน้อยกว่า 1 ชั่วโมงในการเยี่ยมชม ร้อยละ 26 ใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง มีเพียงร้อยละ 5 ที่ใช้เวลามากกว่า 2 ชั่วโมง

ส่วนความเข้าใจเรื่องราวที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราชในตารางที่ 28 ภาคผนวก ก นั้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจปานกลางร้อยละ 62 และเข้าใจดีมาร้อยละ 14 โดยร้อยละ 24 ระบุว่าไม่เข้าใจ

ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราชมีลักษณะคล้ายกับที่พิพิธภัณฑฯ ที่บ้านจ่าทวีโดยเฉพาะการใช้เวลาเที่ยวชมพิพิธภัณฑฯ ซึ่งส่วนใหญ่ระบุว่าใช้น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ซึ่งเป็นสิ่งที่พิพิธภัณฑฯ ควรนำเป็นข้อมูลวางแผนให้ผู้ชมมีโอกาสศึกษาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑฯ ให้มากขึ้น ทั้งการเล่าเรื่องและการนำชมที่ดึงดูดความสนใจ

ข้อมูลสำรวจกลุ่มตัวอย่าง ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราชเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งพาผู้อื่นมาเยี่ยมและความตั้งใจกลับมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑฯ คือมีสัดส่วนการร่วมกิจกรรมสูงกว่าการไม่เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งการพาผู้อื่นมาเยี่ยมชมและแนวโน้มการกลับมาเยี่ยมพิพิธภัณฑฯ แต่มีความไม่แน่ใจ ค่อนข้างสูงด้วยเช่นกัน ดังปรากฏในตารางที่ 29 ภาคผนวก ก

4.1.5 พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑสถานผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้วิจัยออกแบบคำถามคล้ายคลึงกับพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจันทวีและพิพิธภัณฑสถานเมืองพิษณุโลกและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรูปชินราช ยกเว้นบางคำถามที่ต้องการข้อมูลเฉพาะเจาะจงลงไปได้แก่เหตุผลที่มาจากที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานผ้าและชอบหรือไม่ชอบอะไรในพิพิธภัณฑสถานผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งลักษณะคำตอบที่ให้กลุ่มประชากรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลีกตอบนั้นมีความสัมพันธ์กับการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑสถาน

ผลสำรวจการรู้จักและช่องทางที่ทำให้รู้จักพิพิธภัณฑสถานผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวรในตารางที่ 15 ภาคผนวก ก พบว่ากลุ่มตัวอย่างรู้จักร้อยละ 52 อีกร้อยละ 40 ไม่รู้จัก โดยรู้จักผ่านการแนะนำของมีคบุคคลมากกว่าช่องทางอื่น ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงว่าพิพิธภัณฑสถานผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวรเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวที่บริษัทนำเที่ยวบรรจุไว้ในโปรแกรมการท่องเที่ยว

ประสบการณ์และความถี่ในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานผ้าของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่สำรวจ 100 ตัวอย่างในตารางที่ 16 ภาคผนวก ก พบว่าเคยมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ร้อยละ 71 และร้อยละ 29 ไม่เคยมา โดยในจำนวน 100 ตัวอย่างดังกล่าวพบว่าเป็นครั้งแรกร้อยละ 30 แต่มีตัวเลขร้อยละ 26 ที่จำไม่ได้และอีกร้อยละ 14 ไม่ระบุความถี่ ซึ่งขัดแย้งกับตัวเลขประสบการณ์การเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ที่ระบุว่าเคยมาถึงร้อยละ 71

สำหรับจำนวนคนที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานผ้า พบว่าส่วนใหญ่มาด้วยกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ส่วนที่เดินทางมาชมเพียงคนเดียวมีร้อยละ 17 ดังข้อมูลในตารางที่ 17 ภาคผนวก ก และมีความหลากหลายในการเดินทางโดยเป็นรถส่วนตัวร้อยละ 41 ส่วนรถประจำทางร้อยละ 24 และเดินทางมาโดยรถนำเที่ยวร้อยละ 23

กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวที่พิพิธภัณฑสถานผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวรแสดงความรู้สึกโดยเรียงตามลำดับสิ่งที่ชอบมากที่สุดไปหาน้อยตามข้อมูลในตารางที่ 21 ภาคผนวก ก ดังนี้

- ร้อยละ 91 ชอบความสะอาดภายในพิพิธภัณฑสถาน
- ร้อยละ 50 ชอบนิทรรศการผ้าและการแสดงวิถีชีวิตชาวไทยครั้งที่อพยพมาจากภูครั้ง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและอยู่อาศัยและอยู่อาศัยอย่างกระจัดกระจายในพื้นที่ อ. บางระกำและ อ. พรหมพิราม จ. พิษณุโลก
- ร้อยละ 33 ชอบของที่ระลึก ได้แก่ผลิตภัณฑ์จากร้านจิตรลดา เสื้อผ้าฝ้าย ผ้าไหมพื้นเมืองจากที่ต่างๆ และของที่ระลึกที่ทำจากผ้า ซึ่งมีร้านจำหน่ายอยู่ภายในพิพิธภัณฑสถานผ้า
- ร้อยละ 32 ชอบสภาพภูมิทัศน์

- ร้อยละ 31 ชอบนิทรรศการเครื่องมือทอผ้า
- ร้อยละ 16 ชอบหรือพึงพอใจการให้บริการ
- ร้อยละ 15 ชอบหรือพึงพอใจนิทรรศการฉลองพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่คือร้อยละ 85 ไม่ชอบ

หรือไม่พึงพอใจที่จะชมนิทรรศการฉลองพระองค์ ร้อยละ 84 ไม่ชอบหรือไม่พึงพอใจการให้บริการ ร้อยละ 69 ไม่ชอบนิทรรศการเกี่ยวกับเครื่องมือทอผ้า ร้อยละ 68 ไม่ชอบสภาพภูมิทัศน์รอบพิพิธภัณฑ์ และร้อยละ 67 ไม่ชอบหรือไม่พึงพอใจเกี่ยวกับของที่ระลึกที่จำหน่ายในพิพิธภัณฑ์ แต่ที่น่าสังเกตคือกลุ่มตัวอย่าง 100 ตัวอย่างมีจำนวนมากถึงร้อยละ 15 ที่แสดงความชอบหรือพึงพอใจกับนิทรรศการฉลองพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทั้งๆ ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งเป็นสิ่งที่หาชมได้ยากและไม่มีจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ด้วยเช่นกัน

จากตารางที่ 21 ในภาคผนวก ก เป็นการสำรวจกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวด้านความต้องการให้มีเพิ่มขึ้น ณ พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร มีผลสรุปดังนี้

- ร้อยละ 36 ต้องการให้มีร้านจำหน่ายหนังสือ
- ร้อยละ 25 ต้องการให้มีการบริการเพิ่มขึ้น
- ร้อยละ 24 ต้องการให้มีบริการสำหรับคนพิการ
- ร้อยละ 19 ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสารมวลชน
- ร้อยละ 16 เท่ากันคือต้องการให้มีบริการอินเตอร์เน็ตและร้านอาหารและเครื่องดื่ม
- ร้อยละ 15 ต้องการให้มีป้ายบอกเส้นทางที่นำมาสู่พิพิธภัณฑ์ผ้า
- ร้อยละ 9 ต้องการให้มีห้องบรรยายด้วยการใช้สื่อผสมที่หลากหลาย (Multi media)
- ร้อยละ 8 เท่ากันคือความต้องการให้มีห้องสมุดและรถบริการนำชมพิพิธภัณฑ์
- ร้อยละ 7 ต้องการให้พิพิธภัณฑ์มีกิจกรรมพิเศษ

ทั้งนี้เมื่อเทียบความต้องการแล้วพบว่ามีความถี่น้อยกว่าความไม่ต้องการ ตามรายละเอียดในตารางที่ 25 ภาคผนวก ก เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ผ้าตั้งอยู่ในมหาวิทยาลัยนเรศวรริมถนนสาย 117 ซึ่งเป็นถนนสายหลักที่เข้าสู่ตัวเมืองพิษณุโลก มีป้ายประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์เด่นชัด พิพิธภัณฑ์ก็อยู่ในอาคารที่มีเครื่องปรับอากาศซึ่งมีการทำความสะอาดตลอดเวลา รวมทั้งมีที่จอดรถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

ความสะดอกและการใช้เวลาที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ตามข้อมูลในตารางที่ 27 ภาคผนวก ก มีรายละเอียดดังนี้

- กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวร้อยละ 60 ระบุว่าสะดอกปานกลาง ร้อยละ 40 สะดอกมาก
- กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวร้อยละ 39 ใช้เวลาน้อยกว่า 1 ชั่วโมงในการเยี่ยมชม ร้อยละ 37 ใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง และร้อยละ 24 ใช้เวลามากกว่า 2 ชั่วโมง

ขณะที่ความสะดอกในการเดินทางรวมทั้งเวลาที่ใช้ในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่พิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องนำไปใช้ในการบริหารจัดการทั้งการแสดงและจำหน่ายสินค้าภายในพิพิธภัณฑ์ โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่พิพิธภัณฑ์ฝักร้อยละ 40 ระบุว่าการเดินทางมายังพิพิธภัณฑ์สะดอกมาก ขณะที่ร้อยละ 60 เห็นว่าสะดอกปานกลาง ดังข้อมูลในตารางที่ 27 ภาคผนวก ก ส่วนการใช้เวลาที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ฝักร้อยละ 27 ภาคผนวก ก ด้วยนั้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 39 ใช้เวลาในพิพิธภัณฑ์ไม่ถึง 1 ชั่วโมง ส่วนร้อยละ 37 ใช้เวลาระหว่าง 1-2 ชั่วโมง

อย่างไรก็ดีความเข้าใจเรื่องราวที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ฝักร้อยละ 60 เห็นว่าสะดอกปานกลาง ร้อยละ 60 และเข้าใจดีมาร้อยละ 23 โดยร้อยละ 17 ระบุว่าไม่เข้าใจดังปรากฏในตารางที่ 28 ภาคผนวก ก

ข้อมูลสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง ณ พิพิธภัณฑ์ฝักร มหาวิทยาลัยนเรศวรที่ปรากฏในตารางที่ 29 ภาคผนวก ก ในเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งการพาผู้อื่นมาเยี่ยมชมและความตั้งใจกลับมาเพื่อเข้าชมพิพิธภัณฑ์ที่มีสัดส่วนการร่วมกิจกรรมสูงกว่าการไม่เข้าร่วมกิจกรรม เช่นเดียวกับการพาผู้อื่นมาเยี่ยมชมและแนวโน้มการกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ แต่มีความไม่แน่ใจค่อนข้างสูงเช่นกัน

4.1.6 พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

การออกแบบสอบถามในส่วนที่ 6 ก็เช่นกันมีความคล้ายคลึงกับคำถามในส่วนที่ 4-6 แต่เนื่องจากรูปแบบและการจัดแสดงมีความแตกต่างจากพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี พิพิธภัณฑ์ฝักร มหาวิทยาลัยนเรศวรและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชนั่นคือพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก ออกแบบการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ด้วยเทคโนโลยีสื่อผสม (Multi media) ผู้วิจัยจึงออกแบบคำถามบางข้อให้มีความสัมพันธ์กับการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์เพื่อให้กลุ่มประชากรตัวอย่างที่ทำการศึกษาลือกรคำตอบจากประสบการณ์จริง

ข้อมูลเปรียบเทียบในตารางที่ 13 ภาคผนวก ก พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากร นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถาม ณ พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลกสงคราม รู้จักพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ร้อยละ 44 ส่วนร้อยละ 47 ระบุว่าไม่รู้จักร โดยช่องทางที่ทำให้รู้จักพิพิธภัณฑ์ เมืองพิษณุโลกคือสื่อสารมวลชนร้อยละ 42 และจากคำบอกเล่าร้อยละ 32

จากข้อมูลประสบการณ์และความถี่ในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกพบว่ากลุ่ม ตัวอย่าง 100 ตัวอย่างเคยมีประสบการณ์ชมแล้วร้อยละ 45 และไม่เคยชมมาก่อนร้อยละ 51 โดย ในจำนวนนี้สอดคล้องกับความถี่ที่จะบูว่ามาเป็นครั้งแรกร้อยละ 50 และมาแล้ว 2 ครั้งร้อยละ 20 ขณะที่ร้อยละ 10 ระบุว่ามากมากกว่า 3 ครั้ง ดังปรากฏในตารางที่ 14 ภาคผนวก ก

การสำรวจจำนวนคนและการเดินทางมายังพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกตามข้อมูลใน ตารางที่ 15 ภาคผนวก ก พบว่าร้อยละ 63 มาชมด้วยกันมากกว่า 3 คน ขณะที่ร้อยละ 17 มาชม 2 คน ขณะที่วิธีการเดินทางพบว่ามาโดยรถส่วนตัวร้อยละ 36 ส่วนร้อยละ 31 เป็นการโดยสารรถ ประจำทาง และร้อยละ 20 มาที่รถนำเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความรู้สึกต่อการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกตามข้อมูลใน ตารางที่ 15 ภาคผนวก ก ซึ่งร้อยละ 58 ระบุว่าชอบ แต่ร้อยละ 28 ตอบว่าเฉยๆ มีเพียงร้อยละ 7 ที่ระบุว่าชอบมาก

หัวใจสำคัญของการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์คือสิ่งของที่จัดแสดงและบรรยากาศทั่วไป ในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก แสดงความรู้สึกชอบและไม่ชอบ อะไรบ้างดังข้อมูลในตารางที่ 18 ภาคผนวก ก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- ร้อยละ 72 ชอบหรือพึงพอใจชมนิทรรศการสื่อผสม (Multi media) ที่มีทั้งภาพ เสียงและแบบจำลอง
- ร้อยละ 60 ชอบหรือพึงพอใจนิทรรศการประวัติศาสตร์สังคมเมืองพิษณุโลกที่ อธิบายด้วยภาพจำลองและให้ข้อมูลในแต่ละยุคสมัย
- ร้อยละ 52 ชอบนิทรรศการภูมิปัญญาชาวบ้านและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจัดแสดง ด้วยภาพขนาดใหญ่และผู้ชมเปิดชมวิถีทัศน์การแสดงได้พร้อมตัวอย่างเช่นดนตรี มังคละ เป็นต้น
- ร้อยละ 33 ชอบสภาพภูมิทัศน์ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกตั้งอยู่เชิง สะพานเอกาทศรถ ริมแม่น้ำน่านฝั่งตะวันตก
- ร้อยละ 9 ชอบหรือพึงพอใจการให้บริการนำชม การให้ข้อมูลและเอกสาร ประกอบการชมพิพิธภัณฑ์

- ร้อยละ 3 ชอบหรือพึงพอใจเรื่องความสะอาด

ตัวเลขความถี่ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวที่สำรวจ ณ พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก ไม่พึงพอใจเรื่องความสะอาดถึงร้อยละ 97 ไม่ชอบการให้บริการถึงร้อยละ 91 และไม่ชอบสภาพภูมิทัศน์ถึงร้อยละ 67 เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ภายในสำนักศิลปะและวัฒนธรรม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ส่วนถนนวังจันทร์ ซึ่งรายละเอียดเหล่านี้ถือเป็นสาระสำคัญที่พิพิธภัณฑ์สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวที่ตัดสินใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์และมีผลต่อการบอกเล่า หรือชักชวน เพื่อนหรือคนในครอบครัวมาสัมผัสประสบการณ์ในครั้งต่อไปได้เพิ่มขึ้น

การสำรวจความเห็นเรื่องความสะอาดในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก และการใช้เวลาในการชม มีดังนี้

- กลุ่มตัวอย่างประชากรร้อยละ 60 ระบุว่าสะอาดปานกลาง โดยร้อยละ 40 ระบุว่าสะอาดมาก
- กลุ่มตัวอย่างประชากรร้อยละ 76 ใช้เวลาน้อยกว่า 1 ชั่วโมงในการเยี่ยมชม ร้อยละ 16 ใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง มีเพียงร้อยละ 1 ที่ใช้เวลามากกว่า 2 ชั่วโมงและร้อยละ 7 ไม่ระบุระยะเวลาที่ใช้ในการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์

ส่วนความเข้าใจเรื่องราวที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกนั้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจปานกลางถึงร้อยละ 86 และเข้าใจดีมากร้อยละ 6 โดยร้อยละ 2 ระบุว่าไม่เข้าใจดังปรากฏในตารางที่ 28 ภาคผนวก ก

ข้อมูลสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง ณ พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกค่อนข้างมีความคล้ายคลึงกับพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ที่ศึกษาวิจัยโดยเฉพาะในเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งการพาผู้อื่นมาเยี่ยมชมและความตั้งใจกลับมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์อีกดังที่ปรากฏในตารางที่ 29 ภาคผนวก ก ซึ่งมีสัดส่วนการร่วมกิจกรรมสูงกว่าการไม่เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งการพาผู้อื่นมาเยี่ยมชมและแนวโน้มการกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ แต่มีความไม่แน่ใจ ค่อนข้างสูงด้วยเช่นกัน

4.2 ผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมที่นำมาใช้เป็นกรอบ (Framework) ในการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ดังนี้

- 4.2.1 สถานการณ์ที่เป็นปัญหาและวิธีการแก้สถานการณ์ที่เป็นปัญหาของแต่ละพิพิธภัณฑ์

4.2.2 ความเห็นที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมจากงานเสวนา

4.2.3 ข้อค้นพบ

4.2.1 สถานการณ์ที่เป็นปัญหาและวิธีการแก้สถานการณ์ที่เป็นปัญหา

4.2.1.1 งบประมาณในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

สถานการณ์ที่เป็นปัญหาสำหรับพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งที่ทำการศึกษาวิจัย คือ

งบประมาณในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายประจำ (Fix cost) ได้แก่ เงินเดือน ค่าสาธารณูปโภค (ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต) นอกจากนี้ยังมี สถานการณ์ที่เป็นปัญหาซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับงบประมาณนั้นคือค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถคำนวณล่วงหน้าได้หรือค่าใช้จ่ายที่คำนวณได้แต่มีการเปลี่ยนแปลงของราคาวัสดุได้แก่ ค่าซ่อมบำรุง อาคารสถานที่ ค่าทำงานนอกเวลาของพนักงาน ค่าจัดทำข้อมูลใหม่ๆ รวมทั้งช่องทางการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นต้น

เมื่องบประมาณเป็นข้อจำกัดในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ส่งผลให้แต่ละพิพิธภัณฑ์ไม่สามารถเพิ่มเจ้าหน้าที่หรือพนักงานเพื่อรองรับหรือให้บริการนักท่องเที่ยวซึ่งสถานการณ์ที่เป็นปัญหานี้เกิดขึ้นทั้งกับพิพิธภัณฑ์ของรัฐ พิพิธภัณฑ์ที่อยู่ภายใต้การกำกับของมหาวิทยาลัย และ พิพิธภัณฑ์เอกชนคือพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี

พรศิริ บุรณเขตต์ ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบัน (พ.ศ. 2552) พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีมีรายได้จากค่าเข้าชมเดือนละประมาณ 3 หมื่นบาท มีค่าใช้จ่ายประจำ คือค่าจ้างพนักงานดูแลจำนวน 7 คน หากใช้ฐานคิด ค่าแรงขั้นต่ำสุดที่ 200 บาทต่อคนต่อวัน รวมกับค่าใช้จ่ายประจำเช่นค่าสาธารณูปโภคแล้วจะมีค่าใช้จ่ายประมาณ 2 ,000 บาทต่อวัน รวมต้นทุนค่าใช้จ่าย 50,000 - 60,000 บาทต่อเดือน โดยมีวันหยุดพิพิธภัณฑ์เพียงวันเดียวคือ วันจันทร์ ขณะที่กลุ่มผู้ใช้บริการเข้าชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีส่วนใหญ่เป็น นักท่องเที่ยวในประเศ แต่ก็มีเปลี่ยนแปลงตามภาวะเศรษฐกิจ โดยพรศิริให้รายละเอียดเพิ่มเติมว่าพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีประสบภาวะขาดทุนทุกเดือนยกเว้นช่วงเดือนพฤศจิกายน ธันวาคมและมกราคม แต่สิ่งที่ทำให้พิพิธภัณฑ์ยังสามารถดำรงอยู่ได้มาจากรายได้จากการจำหน่ายหนังสือที่เขียนเอง รวมทั้งการจำหน่ายโปสการ์ดที่ออกแบบเองและเป็นสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีรวมทั้งรายได้จากการจำหน่ายของที่ระลึกต่างๆ โดยผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือเงินเดือน แต่มีรายได้จากค่าต้นฉบับหนังสือและค่าออกแบบโปสการ์ด รวมทั้งการออกแบบรูปวาดการ์ตูนต่างๆ

วิธีการแก้สถานการณ์ที่เป็นปัญหาของพรศิริคือการพึ่งพาตัวเองให้มากที่สุด ต้อง ออกแบบสร้างสรรค์ผลงานเพื่อไปนำไปผลิตของที่ระลึกจำหน่ายในพิพิธภัณฑ์ ส่วนการระดมทุน เป็นอีกหนึ่งวิธีการโดยผู้ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี คือ จ.ส.อ. ทวี บุรณเขตต์ ซึ่งเป็นประติมากรผู้ออกแบบและมีโรงหล่อพระพุทธรูปอยู่แล้วเป็นผู้สนับสนุนวิธีระดมทุนด้วยการสร้างพระพุทธรูปชินราชจำลอง รุ่นบูรณะพิพิธภัณฑ์ให้ประชาชนทั่วไปเช่าบูชาและนำรายได้มาบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ แต่พรศิริอธิบายว่าทุกอย่างมีต้นทุนทั้งสิ้น

“รายได้จากของที่ระลึกก็ประมาณครึ่งหนึ่งของค่าเข้าชม แต่ว่าต้องแบกต้นทุนด้วย ต้องพึ่งตัวเองทำของขาย ข้าวของในพิพิธภัณฑ์เราเป็นของชวานามีมาก ที่เราระดมทุนสร้างพระพุทธรูปชินราชจำลอง ก็ต้องมีต้นทุน เป็นต้นทุนที่สูงกว่าที่เคยสร้างทั่วไป เพราะงานประณีตมาก ละเอียดทุกขั้นตอนปกติหนึ่งองค์เคยใช้เวลาหนึ่งวันครึ่ง แต่รุ่นบูรณะพิพิธภัณฑ์ 3-4 วันจะได้หนึ่งองค์”

ส่วนสถานการณ์หลักที่เป็นปัญหาสำหรับ จิตติมา วิทยาวงศจุฬิ ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ผ้าซึ่งอยู่ในฐานะพนักงานของมหาวิทยาลัยนเรศวร มีเงินเดือน สวัสดิการ สิทธิประโยชน์ทางวิชาการและพิพิธภัณฑ์ผ้าได้รับการจัดสรรงบประมาณรายปีจากมหาวิทยาลัย แต่สถานการณ์ที่เป็นปัญหายังเป็นเรื่องงบประมาณ ที่แม้จะเสนอเข้าไปตามภารกิจและแผนงานจัดกิจกรรมล่วงหน้าแต่พิพิธภัณฑ์ผ้าจะถูกตัดงบประมาณส่วนหนึ่งออกทุกปี ทำให้มีผลกระทบต่อการจัดซื้อหรือจัดหาผ้าหายากและการจัดนิทรรศการหมุนเวียน โดยจิตติมาให้รายละเอียดว่า งบประมาณที่พิพิธภัณฑ์ผ้าได้รับมาดำเนินเป็นงบประมาณสนับสนุนรายปีจากมหาวิทยาลัยนเรศวรที่เกือบทั้งหมดต้องใช้เพื่อการดูแลเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ซ่อมบำรุงอาคารสถานที่ ทำความสะอาดรวมทั้งการปรับปรุงระบบคอมพิวเตอร์ข้อมูล ซึ่งผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ผ้าต้องจัดทำงบประมาณเสนอเป็นประจำทุกปี บางปีถูกตัดงบประมาณออกไปบ้าง หรือบางปีอาจได้เพิ่มเติมจากที่เสนอไป แต่หากพิพิธภัณฑ์มีโครงการพิเศษไม่ว่าจะเป็นการจัดนิทรรศการหมุนเวียน การอบรมให้ความรู้แก่บุคคลภายนอก การจัดแสดงต่างๆ จะต้องเสนอของงบประมาณเพิ่มเติมพิเศษซึ่งส่วนใหญ่จะได้น้อยกว่าที่เสนอขอไปทำให้ต้องแก้ปัญหาการบริหารจัดการงบประมาณให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้ ขณะเดียวกันพิพิธภัณฑ์ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงการจัดแสดงให้แตกต่างกันไปหรือจัดซื้อผ้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว หายากและเป็นผ้าที่มีอยู่ในท้องถิ่นใกล้เคียง ซึ่งกลายเป็นปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ นอกจากนี้ใช้วิธีขอยืมเจ้าของผ้ามาจัดแสดงให้ชมชั่วคราว

“คนที่มาเยี่ยมชมก็บอกว่าอยากให้มีผ้ามากกว่านี้ แต่ว่ามันไม่ได้ เพราะเราไม่มีเงินซื้อ ผ้าที่ได้รับบริจาคมี 2-3 ชิ้น พูดยังไงก็ต้องการงบประมาณ อย่างมากๆ บางเรื่อง

เกิดขึ้นอย่างที่เราไม่ได้คาดคิด ห้องจัดแสดงมันเป็นไม้ ก็มีปลวก เป็นเรื่องใหญ่มาก ต้องมีค่าใช้จ่ายแต่ เราไม่มีตงนั้นสำรองไว้ก็ต้องขอไปที่มหาวิทยาลัย “

สถานการณ์ที่เป็นปัญหาสำหรับพิพิธภัณฑ์ผ้ามีความแตกต่างในรายละเอียดกับพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี ซึ่งมีสิ่งของเครื่องใช้ที่สะสมไว้อยู่แล้ว ไม่ต้องจัดซื้ออีก แต่วิธีการจัดการกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของพิพิธภัณฑ์ผ้ากลับมีความคล้ายคลึงกับพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี นั่นคือการพึ่งตนเองให้มากที่สุดและพนักงานต้องมีความสามารถหลากหลายในคนๆ เดียว (All in one) เช่น สามารถทำงานธุรการได้ขณะเดียวกันก็พร้อมทำหน้าที่วิทยากรนำชมพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งมีความสามารถในการออกแบบตกแต่งเพื่อประหยัดงบประมาณการจ้างหน่วยงานภายนอกในการจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมพิเศษ ซึ่งความสามารถที่หลากหลายและการพึ่งพาตนเองเป็นสิ่งที่ผู้ตีมาบอกว่าต้องทำความเข้าใจ รวมทั้งสร้างความรู้สึกรักและหวงแหนพิพิธภัณฑ์รวมทั้งความเสียสละแก่พนักงานทุกคน

“เจ้าหน้าที่ 9 คน ที่ดูเรื่องของการทำข่าวสารลงเว็บไซต์ ประชาสัมพันธ์ จัดนิทรรศการ ทำทะเบียนผ้า เจ้าหน้าที่คนหนึ่งก็มีความรู้ค่อนข้างหลากหลาย หลายอย่างมาก แล้วก็ค่อนข้างโชคดี ที่เราค่อนข้างได้คนที่มีคุณภาพเวลาทัวร์ลง ทุกคนลงไปขายของด้วย ออกต่างจังหวัดกัน และงานของเราก็มีการออกไปให้บริการชุมชนด้วยเช่น ออกไปเยี่ยมกลุ่มทอผ้า จัดนิทรรศการ สถานที่ ดอกไม้ ทำเองหมดทุกอย่าง คนจะเข้าใจว่าพิพิธภัณฑ์ผ้ารวย หาเงินได้เพราะเรามีร้านค้าขายของมากมาย แต่เราไม่มีสิทธิ์ใช้เงินจากตรงนั้น นอกจากเป็นการลงทุนเรื่องค้าขาย ห้ามเอามาใช้ในการซื้อผ้า แยกว่าเป็นกองทุนหมุนเวียน ใช้ทำของที่ระลึกเท่านั้น”

สำหรับประพันธ์ ภักตร์เขียว รักษาการหัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ที่อยู่ในระบบราชการเพียงแห่งเดียวในงานวิจัยนี้ อธิบายสถานการณ์ที่เป็นปัญหาว่าไม่ใช่เพียงเรื่องงบประมาณเท่านั้นแต่ยังรวมถึงพื้นที่ตั้งพิพิธภัณฑ์ซึ่งอยู่ภายในวิหารพระพุทธรชินราช วิหารพระพุทธรชินสีห์จำลอง และวิหารพระศรีศาสดาจำลอง ซึ่งมีประชาชนเข้ามากราบไหว้ทุกวัน โดยจะหนาแน่นเป็นพิเศษช่วงวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ นอกจากนี้ยังมีความทับซ้อนด้านพื้นที่ระหว่าง 2 หน่วยงานนั่นคือพิพิธภัณฑ์ซึ่งสังกัดกรมศิลปากรนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วมมหาวิหารที่สังกัดกรมการศาสนา ดังนั้นเงินที่มีผู้บริจาคทั้งค่าดอกไม้ธูปเทียนและอื่นๆ ถือเป็นรายได้ของวัด พิพิธภัณฑ์ไม่มีสิทธิ์นำมาใช้ ซึ่งประพันธ์สรุปที่มาของงบประมาณไว้ดังนี้

“ กรมศิลปากรเห็นว่าพิพิธภัณฑ์ อยู่ในวัด ทางวัดช่วยค่าใช้จ่าย น้ำไฟ ช่วยเรื่องอื่นๆ ก็เลยไม่เก็บค่าเข้าชม ส่วนรายได้ของวัดที่ได้มาจากการบริจาคหรือผู้มานมัสการหลวงพ่อบ

จะมีเงินมาช่วยบูรณะโบราณสถานซึ่งเป็นของศิลปากร ระดับประเทศ วัดก็จะใช้เงินของทางวัด กรมศิลปากร ไม่ต้องใช้เงินลงมาเลย ส่วนงบบริหารจัดการเราได้จากกรมศิลปากรร้อยละ 80 ทางวัดให้อีกร้อยละ 20 ซึ่งเราได้งบประมาณปีละ 200,000 บาทจริงๆ ใช้เดือนเดียวก็หมด แต่เราอยู่ได้ เพราะมีทางวัดช่วย เรามีบุคลากร 9 คน ข้าราชการ 2 คน ลูกจ้างประจำ 4 ลูกจ้างชั่วคราว 2 คน เรื่องบุคลากร ที่จะขอเพิ่มมีโอกาสน้อยมากเพราะนโยบายราชการมีแต่ปรับลดอัตรา ผู้บริหารต้องทำงาน ทำร่วมกับผู้ใต้บังคับบัญชา “

แต่ยังมีสถานการณ์ที่เป็นปัญหาสำหรับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธรูปชินราชอีกหลายด้านเช่นพื้นที่จัดแสดงคับแคบ จำนวนนักท่องเที่ยวค่อนข้างแออัดและมีศิลปโบราณวัตถุล้ำค่าอีกจำนวนมากที่อยู่ในคลังแต่ไม่สามารถนำมาจัดแสดงได้ ซึ่งประพันธ์อธิบายว่า

“นักท่องเที่ยวมากทุกวัน จะแน่นเป็นพิเศษช่วงวันเสาร์ อาทิตย์ วันหยุดนักขัตฤกษ์ มีความต้องการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ เข้ามามนัสการหลวงพ่อบุญรอดพระพุทธรูปชินราช เพราะที่นี้จุดนี้เป็นจุดแข็งเป็นแหล่งวัฒนธรรม ประเพณี เป็นแหล่งท่องเที่ยว แล้วโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุชิ้นเยี่ยมๆ ยังมีอีกจำนวนมากอยู่ในคลังไม่สามารถนำมาจัดแสดงได้ ด้วยตัวพื้นที่เราจำกัด ต้องคอยจัดระเบียบเหมือนกัน ถ้าขยับขยายพิพิธภัณฑ์รับรองว่าจะได้ชมโบราณวัตถุดีๆ อีกมาก “

ประพันธ์จัดการสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในแต่ละเรื่องด้วยการจัดเจ้าหน้าที่ระบายนักท่องเที่ยวในแต่ละวิหารยกเว้นวิหารพระพุทธรูปชินราชที่จำนวนนักท่องเที่ยวและประชาชนหมุนเวียนเข้าออกตลอดเวลา ขณะที่วิหารพระพุทธรูปชินสีห์จำลองที่เป็นห้องจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุและเป็นประตูทางเข้าไปภายในบริเวณวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหารด้านทิศเหนือ นั้น จำเป็นต้องเพิ่มเจ้าหน้าที่ระบายนั่งทางไปยังวิหารอื่นเนื่องจากภายในวิหารพระพุทธรูปชินสีห์จำลองมีพื้นที่คับแคบและยังประดิษฐานพระพุทธรูปชินสีห์ซึ่งมีประชาชนมากกราบไหว้ตลอดเวลาอีกด้วย ขณะเดียวกันก็มีผู้จัดแสดงศิลปโบราณวัตถุที่ผู้ชมต้องหยุดดูและอ่านข้อมูล ทำให้เกิดความแออัดโดยเฉพาะในช่วงวันหยุดและเทศกาลต่างๆ

“เรามีเจ้าหน้าที่คอยระบายนคนแต่ละวิหาร เช่นในช่วงเทศกาลมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาก เราต้องรีบระบายน แล้วมีอาสาสมัครเป็นนักเรียนในพิษณุโลก ช่วงวันหยุดก็จะมาช่วยงานด้านเอกสาร ด้านภูมิทัศน์ มาเรียนรู้เรื่องพิพิธภัณฑ์ เราจัดคลาสให้ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ให้เขาสามารถเข้าชมได้ เวลาที่มีกรุ๊ปนักเรียนนักศึกษาเข้ามา เจ้าหน้าที่เรามีน้อย แต่เราก็สามารถบริหารให้เดินไปได้ด้วยดีมีศักยภาพ เราไม่มีวันหยุด จันทร์ อังคาร เราเปิดทุกวันแล้วให้เจ้าหน้าที่วิธีสลับเปลี่ยนวันหยุด”

สำหรับพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลก เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการเมื่อปีพ.ศ. 2552 ในปีที่ครองศักดิ์ ภูมิรินทร์ เกษียณอายุราชการในตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม ครองศักดิ์เคยรับผิดชอบตั้งแต่การวางแผนงบประมาณปรับปรุงห้องสมุดเก่าให้กลายเป็นพิพิธภัณฑ์เมื่อครั้งเป็นผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม และเห็นว่ามหาวิทยาลัยแห่งนี้ซึ่งเคยเป็นวิทยาลัยครูพิษณุโลก เป็นศูนย์กลางข้อมูลด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของเมืองพิษณุโลกและเป็นสถาบันเก่าแก่ที่มีเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรด้านวัฒนธรรมในท้องถิ่นมาก่อน จึงค่อนข้างมีความพร้อมทำให้สถานการณ์ที่เป็นปัญหาของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ไม่ใช่เรื่องงบประมาณแต่เป็นเรื่องบุคลากรที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านรวมทั้งสถานการณ์ปัญหาในอนาคตที่ครองศักดิ์บอกว่าเป็นเรื่องของการแบกรับภาระค่าบำรุงรักษา

ขณะที่ปัจจุบันนี้พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกอยู่ภายใต้โครงสร้างการบริหารของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลก ซึ่งมีกรรมการ (Board) ทำหน้าที่กำกับดูแลนโยบาย มีผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรมทำหน้าที่บริหารสำนักและพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกโดยมีรองผู้อำนวยการทำหน้าที่แต่ละฝ่าย และมีเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานทำหน้าที่ต้อนรับ นำชม พิพิธภัณฑ์ จัดทำข้อมูลแผ่นพับและปรับปรุงข้อมูลเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ของพิพิธภัณฑ์แต่สิ่งที่ยังเป็นปัญหาและเป็นจุดอ่อนของพิพิธภัณฑ์คือขาดแคลนบุคลากร

“บุคลากรที่เชี่ยวชาญเรายังขาดอยู่ทั้ง นักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี คอมพิวเตอร์ เจ้าหน้าที่เรื่องนิติกรรม เจ้าหน้าที่วิชาการ ข้อมูลต่างๆ อีกเรื่องหนึ่งคืองานวัฒนธรรมเราไม่ยกเก็บสตางค์ แต่มั่นงานบำรุงรักษาต้องมีค่าใช้จ่าย แรกๆ ก็ไม่เก็บสตางค์ ต่อไปถ้าเราทำไปแล้ว ก็ต้องมีบ้าง”

การจัดการกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเป็นภารกิจของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์คนใหม่ทันทีหลังจากครองศักดิ์เกษียณอายุเมื่อ 30 กันยายน พ.ศ. 2552 แต่บางเรื่องได้ดำเนินการไปแล้วและต้องการการสานต่อแนวคิดนั้นคือการสร้างบุคลากรที่มีความสามารถหลากหลายในคนเดียวกัน เพื่อให้แต่ละคนสามารถทำหน้าที่ทดแทนกันได้เนื่องจากจำนวนบุคลากรมีน้อย นอกจากนี้ครองศักดิ์ยังวางกลยุทธ์เชิงรุกด้วยการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายแทนที่จะรอให้กลุ่มเป้าหมายตัดสินใจมาเอง เพื่อสร้างการรับรู้ในฐานะพิพิธภัณฑ์แห่งใหม่ของเมืองพิษณุโลกให้แพร่หลายอย่างรวดเร็วและสอดคล้องกับนโยบายปฏิรูปการศึกษารอบ 2 ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั่นเอง

“เราคิดถึงนักเรียน ส่วนนักท่องเที่ยว ประชาชนทั่วไป เป็นเป้าหมายรอง การตลาดตรงนี้ ผมจะเข้าไปถึงโรงเรียน เชิญเขาเข้ามาจัดตาราง ให้ที่นี่เป็นห้องเรียนทางประวัติศาสตร์เรื่อง

ของท้องถิ่นเรื่องของประวัติศาสตร์พิษณุโลก ถึงชั่วโมงก็มาเรียนที่นี่ ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ก็ เรียนรู้เรื่องราวของพิษณุโลกได้ สองการทำประชาสัมพันธ์ ความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ ก็ต้องทำ ต้องสร้างความร่วมมือ กับทุกหน่วยงาน จึงจะไปรอด ต้องสร้างความร่วมมือ เมื่อมันเสร็จก็ต้องทำอะไรขึ้นมา อยู่นิ่งไม่ได้ “

สำหรับตัวแทนข้อมูลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับพิพิธภัณฑ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ต่างก็เผชิญสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในประเด็นเดียวกันคืองบประมาณจำกัดแต่ส่วนที่เป็นตัวแทน หน่วยงานราชการและองค์กรส่วนท้องถิ่นคือปัญหาการจัดการองค์ความรู้ที่กระจัดกระจาย (Fragmentation) การขาดความร่วมมือ (Lack of cooperation) และต่างคนต่างทำ โดยจิระภา วสุวัต อธิบายในฐานะผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพิษณุโลก (พ.ศ. 2552) เกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและความพยายามแก้ปัญหาของหน่วยงานที่ใครๆ ต่าง คาดหวังว่าจะสามารถช่วยกระตุ้นและสนับสนุนงบประมาณแก่พิพิธภัณฑ์ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่ม ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและมูลค่าสูง แต่ความเป็นจริงแล้วไม่เป็นเช่นนั้นทั้งหมด จิระ ภาอธิบายภารกิจและบทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานพิษณุโลกว่าทำหน้าที่ให้ ความรู้การวางแผนใช้สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งการให้คำแนะนำ แก่บริษัทนำเที่ยวต่างๆ ตลอดจนการสนับสนุนงบประมาณจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบ ของโครงการพิเศษต่างๆ ในรอบปี นอกจากนี้ยังให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ตลอดจนให้คำปรึกษาด้านวิชาการการท่องเที่ยวแก่องค์กรที่ดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวทั้ง ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ขณะเดียวกันก็มีการผลิตสื่อทั้งแผ่นพับ วารสาร เว็บไซต์และสื่อวิทยุ โทรทัศน์ท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ซึ่งในนี้รวมถึงพิพิธภัณฑ์ด้วย

“เราช่วยได้ในเรื่องการให้ความรู้การวางแผนสื่อ แล้วก็อาจจะเข้าไปช่วยได้ว่า พิพิธภัณฑ์น่าจะต้องจัดรูปแบบไหน เราไปให้คำแนะนำไปให้ความรู้ทางด้านวิชาการแต่ช่วยใน เรื่องเงินไม่ได้ แม้แต่เอกสารแนะนำของการท่องเที่ยว เราก็บรรจุอยู่ แต่การบริหารจัดการก็เป็น เรื่องของเขา ไม่ถึงขั้นว่ามีกำแพง อย่างเช่นพิพิธภัณฑ์ผ้า พิพิธภัณฑ์เมืองก็เป็นของหน่วยงานเป็น ของมหาวิทยาลัย พิพิธภัณฑ์พระพุทธชินราชก็เป็นของกรมศิลปากร ซึ่งก็มีการจัดการของเขา ททท. จะเข้าไปยุ่งอะไรกับเขาไม่ได้ เราเพียงแต่ทำได้ว่าเรารู้ว่ามีอะไรอยู่ ประชาสัมพันธ์ให้ มีคน เข้ามาเราก็แนะนำให้ไปดู เราทำได้ตรงนั้น ททท. ในประเทศเองก็ไม่ค่อยได้รับงบกระตุ้น งบ กระตุ้นอยู่ที่ส่วนกลางเช่น เทียวไทยครีกครั้นเศรษฐกิจไทยคึกคัก ก็ไปกระตุ้นภาพใหญ่ แต่ไม่จัด งบประมาณมากกระตุ้นในพื้นที่ ”

ส่วนตัวแทนผู้ประกอบการรกร้างท้องเที่ยว กล้าณรงค์ ภัคดีประไพ อธิบายเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหานั้นคือรายได้ไม่สม่ำเสมอ บางช่วงรายรับน้อยรายจ่ายมาก บางช่วงมีรายรับมากรายจ่ายน้อยแต่ที่เพิ่มเข้ามาคือค่าซ่อมบำรุง

“ค่าใช้จ่ายเงินเดือนอยู่ในวงเงิน สองหมื่นบาท วันธรรมดาเราใช้ไซเฟอร์หนึ่ง (คนขับรถรกร้าง – ผู้วิจัย) โกตอีกหนึ่ง ถ้าเสาร์-อาทิตย์ วันหยุดก็จะเพิ่มเป็น 4 เราไม่ได้เป็นนักธุรกิจที่จริงเราไม่ได้คิด ค่าเสื่อม อย่างน้อยในหนึ่งเดือน ปิดยอดได้สักสองสามหมื่น ก็เลี้ยงตัวเองได้ แต่อยู่ได้แบบหมิ่นเหม่มากๆ วันธรรมดาถ้าวิ่งได้สองรอบ ก็หกร้อย รอบหนึ่งมีต้นทุนอยู่สักสามร้อยบาท จะเลี้ยงพนักงานไป แต่ถ้าไม่ได้วิ่งสักรอบเลยนี่ก็คิดมากอยู่เหมือนกัน จริงๆ เส้นทางพิพิธภัณฑสถานเราไม่ได้ผ่าน แต่จะแนะนำนักท่องเที่ยวให้ไปว่ามีพิพิธภัณฑสถานอะไรบ้าง หลายครั้งถ้านักท่องเที่ยวขอมา เราก็จัดให้เลย”

แต่กล้าณรงค์ก็มีวิธีการจัดการกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของรกร้างท้องเที่ยวเมืองพิษณุโลกและทิ้งข้อเสนอไว้ดังนี้

“บางที่มีคน 5-6 คนก็ต้องออก คือรกร้างจะได้อยู่ในสายตา ไม่ใช่หายไปเลย สิ่งที่เราคิดว่าภาครัฐจะช่วยภาคเอกชนได้คือการประชาสัมพันธ์ ทั้งจากจังหวัด จากองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้คนในชุมชนที่ใครมาก็มาขึ้น มั่นก็เป็นกลไก แค่นี้ก็พอแล้วไม่ต้องมาควักเงินให้เรา”

4.2.1.2 ปัญหาด้านนโยบายทางวัฒนธรรมของหน่วยงานต่างๆ

ด้วยความที่ทรัพยากรทางวัฒนธรรมในเมืองพิษณุโลกมีอยู่อย่างมากมาย นอกจากหน่วยงานผู้รับผิดชอบบริหารและดูแลพิพิธภัณฑสถานทั้ง 4 แห่งแล้ว ยังประกอบไปด้วยหน่วยงานต่างๆ ที่ดูแลทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น สำหรับตัวแทนภาครัฐที่ดูแลนโยบายวัฒนธรรมระดับจังหวัดและงบประมาณนั้นคือผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งปรีชา เรืองจันทร์ อธิบายว่าสถานการณ์ที่เป็นปัญหาระดับจังหวัดและโยงไปถึงระดับประเทศด้วยเป็นเรื่องการจัดการมรดกวัฒนธรรม โดยเฉพาะพิษณุโลกถือเป็นเมืองที่มีวัฒนธรรมจากทุกทิศทางไหลมารวมกันจนหาอัตลักษณ์ความเป็นพิษณุโลกได้ยากขึ้นเรื่อยๆ และยังเป็นปัญหาเชิงวิถีคิด ของคนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการค้นหาอัตลักษณ์ของความเป็นพิษณุโลกว่าจริงๆ แล้วคืออะไร มีร่องรอยหลักฐานอะไรที่สามารถอธิบายความเป็นพิษณุโลกที่คนทั่วไปจะเข้าใจได้และเห็นภาพทันที ปรีชาเสนอว่าจังหวัดพิษณุโลกมีหน้าที่ที่จะต้องค้นหาร่องรอยหลักฐานและตรวจสอบกับผู้รู้ในท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านก่อนจะประกาศให้เป็นนโยบายชัดเจนเพื่อทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ให้น้อยที่สุดเนื่องจาก

การพัฒนาเมืองพิษณุโลกในอดีตขาดการควบคุมวางแผนทำให้อาคารบ้านเรือนต่างๆ ปลูกสร้างทับไปบนเมืองเก่า กำแพงเมืองเก่าหรือถนนที่ดินในบริเวณที่เคยเป็นโบราณสถานจนมองไม่เห็นร่องรอย ดังนั้นเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น จังหวัดในฐานะกำกับดูแลนโยบายต่างๆ จำเป็นต้องดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป หากพบว่าบริเวณใดมีคุณค่าความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีจะได้ดำเนินการเจรจาหรือถอนหรือโยกย้ายออกไปแล้วปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความเป็นอดีตราชธานีของเมืองพิษณุโลกอย่างเป็นระบบต่อไป

“ ปัญหาขณะนี้ให้เห็นแล้ว ไม่มีใครยอมเสียประโยชน์ แต่วันนี้เราต้องมาคุยกันว่า ขยับกันได้ไหม หรือไม่ขยับแต่ถ้ามันมีหลักฐานเราจะทำให้เป็นวอล์กเวย์ (Walk way หมายถึงถนนคนเดิน – ผู้วิจัย) ถ้าตรงนั้นเป็นคูเมือง ตรงนี้เป็นวัด ก็ให้มีแอเรีย (Area หมายถึงพื้นที่ – ผู้วิจัย) เหมือนที่เราทำพระราชวังจันทน์ได้ในวันนี้ เมื่อก่อนมันเป็นโรงเรียนชาย (หมายถึงโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม – ผู้วิจัย) ขุดไปขุดมาไม่ใช่โรงเรียนชาย แต่เป็นพระราชวังจันทน์ เป็นแผ่นดินพระนเรศวร ตลาดพิษณุโลก ก็เป็นแผ่นดินพระนเรศวร แผ่นดินพระบรมไตรโลกนาถ ถ้าเราทำให้เป็นแผ่นดินแบบนี้ได้ นักท่องเที่ยวก็มาเที่ยวสะดวกก็ตามมา แต่แน่นอนทุกแห่งมีปัญหาหมด”

แต่สิ่งที่ยังเป็นปัญหาสำคัญก็คือการจัดการพื้นที่และการรวบรวมองค์ความรู้ โดยปรึกษาแสดงความเห็น ดังนี้

“พิษณุโลกมีคนเก่งเยอะ เยอะมาก แต่เก่งคนละทางสองทาง ไม่เป็นกลุ่มก้อนเดียวไม่เป็นเมืองเดียวกัน ถ้าเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันก็จะหาอัตลักษณ์ได้ คนนี้บอกพ่อขุนบางกลางท่าว คนนี้ไปพระนเรศวร แต่จริงๆ แล้วฮีโร่ (Hero หมายถึงวีรบุรุษ – ผู้วิจัย) ต่างๆ เป็นอัตลักษณ์ประเทศไทย พ่อขุนบางกลางท่าว พระนเรศวรก็เป็นอัตลักษณ์ประเทศไทย”

ส่วนวิธีจัดการกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาคืออัตลักษณ์ความเป็นพิษณุโลกและการรวบรวมผู้รู้ในท้องถิ่นของผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลกนั้น ปรึกษา เรื่องจันทน์เสนอความเห็นไว้ว่า ต้องนำผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญหรือปราชญ์ชาวบ้านมาเสวนาแลกเปลี่ยนข้อความรู้กัน เพื่อให้แต่ละคนได้สังเคราะห์ความรู้ที่ถูกต้องมากขึ้นและสร้างความน่าเชื่อถือไปพร้อมกัน

“ เป็นเรื่องยิ่งใหญ่แต่เราต้องทำเราต้องมีเมืองพระนเรศวรเหมือนกับพระนารายณ์ มีแผ่นดินพระนารายณ์ทำไมพระนเรศวรไม่มีต้องสร้างความเข้าใจ คุยกัน ว่าเป็นเรื่องประวัติศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้ ไม่ใช่เรา แต่เพื่อลูกหลานเหลนโหล่น นี่คือความเป็นไทยคุณจะมีความเป็นไทยได้คุณต้องรู้ตรงนี้ เป็นเอกลักษณ์ของเราเป็นอัตลักษณ์ของเราและตรงนี้แหละคือสิ่งที่ต้องทำสแตนด์ได้ นี่คือแหล่งทำสแตนด์ได้”

ปรีชายังให้ความเห็นเกี่ยวกับพิพิธภัณฑท์ก็เป็นร่องรอยหลักฐานส่วนหนึ่งของความเป็นเมืองพิษณุโลก แต่เนื่องจากภารกิจของจังหวัดต้องดำเนินการในภาพใหญ่เพื่อให้ส่วนย่อยต่างๆ ที่เชื่อมโยงกันได้รับประโยชน์ไปด้วย โดยปรีชายังมีความเห็นว่าบทบาทพิพิธภัณฑท์ในเขตเมืองพิษณุโลกยังมีลักษณะอยู่อย่างโดดๆ

“ พิพิธภัณฑท์ส่วนใหญ่มันเหมือนสแตนดาร์ด อะโลน (Stand alone หมายถึงยืนอยู่อย่างโดดๆ – ผู้วิจัย) อย่างพิพิธภัณฑท์ของจำทิว เป็นเรื่องวิถีชีวิตของคนพิษณุโลก เป็นวิถีของคนโบราณ เป็นวิถีชีวิตของภาคเกษตรแถบนี้ไม่ใช่เฉพาะคนพิษณุโลกหรอกไปไหนที่ไทก็มี มีคราด มีไถ มีส้ม มีตะกร้า มันพึ้นๆ เหมือนๆ กัน เป็นเวย์ ออฟ ไลฟ์ (วิถีชีวิต –ผู้วิจัย)แต่ที่เราต้องมาดูภายใต้ความพึ้นๆ นั้นมันต้องมีเมือง พิพิธภัณฑท์ที่วัดจันทร์ วัดใหญ่ พิพิธภัณฑท์ผ้า พิพิธภัณฑท์เมือง แต่ละพิพิธภัณฑท์ก็ทำเฉพาะเรื่อง แต่เราต้องมองความเป็นเมืองว่าในกาลครั้งหนึ่งบรรพบุรุษเขาทำอะไร ตรงนี้มีมาตั้งแต่สมัยไหนและมีอะไรบ้าง “

สำหรับเทศบาลนครพิษณุโลกซึ่งประกาศนโยบายเมืองนำอยู่เป็นวิสัยทัศน์ (Vision) และตามมาด้วยพันธกิจ (Mission) โดยระบุว่าต้องเห็นภาพความเป็นเมืองนำอยู่อย่างชัดเจนภายใน 4 ปี (2554) โดยใช้ยุทธศาสตร์ (Strategy) ด้านสังคม วัฒนธรรม เป็นตัวขับเคลื่อน โดยเปรมฤดี ชามพูนท นายกเทศมนตรีเทศบาลนครพิษณุโลกในฐานะประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลกอธิบายแนวคิดดังนี้

“ในมุมมองของเราเมืองนำอยู่นอกจากจะเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม แล้วเราใช้วัฒนธรรม เป็นตัวจับว่าสังคมจะนำอยู่ได้ต้องมีวัฒนธรรม เมืองจะนำอยู่ สังคมจะมีความสงบสุขต้องมีเรื่องของวัฒนธรรม สิ่งก่อสร้างก็เป็นเรื่องวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมความเชื่อ ก็เป็นวัฒนธรรม วิถีชีวิต พิษณุโลกก็มีหลายอย่าง วิถีชีวิตถึงแม้จะไม่เห็นเด่นชัดเหมือนที่อื่น แต่เราก็มีวัฒนธรรมพื้นบ้าน มีความผูกพันพ่อแม่ลูกซึ่งเรายังมีอยู่ เทศบาลเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นมีหน้าที่ดูแลในเรื่องของศาสนา ศิลปวัฒนธรรม คุณภาพชีวิต เทศบาลดูหมด ทำให้เราทำได้ทำกิจกรรมจริงๆ ได้ใช้งบประมาณกับตรงนี้เยอะมาก เราใช้งบประมาณกับชุมชน เราให้เขาไปทำเรื่องของรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในชุมชนเลย 54 ชุมชนไปทำทุกชุมชน เพื่อให้เกิดการสื่อสาร ไม่ใช่ทำเพื่อเล่าถึงเฉยๆ แต่ให้มันอยู่ในสายเลือด อะไรที่เราฝังได้เราจะฝังให้ถึงทุกคน”

ขณะเดียวกันเปรมฤดีมองว่าเป็นสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและต้องจัดการกับสถานการณ์แต่ละด้านที่สอดคล้องกับแนวคิดและนโยบายระดับจังหวัดของปรีชา เรื่องจันทร์นั้นคือการพยายามค้นหาว่าพิษณุโลกมีอะไรดี มีความโดดเด่นเป็นตัวของตัวเองอย่างไร สิ่งก่อสร้างมีอะไรบ้างที่สามารถอธิบายถึงความเป็นพิษณุโลก ทำให้เทศบาลนครพิษณุโลกซึ่งต้องรับผิดชอบ

ในทุกด้านเลือกวิธีการจัดกิจกรรมที่ต้องดึงความเป็นอัตลักษณ์ต่างๆ ของพิษณุโลกออกมาให้สัมผัสผัดกัน ไม่ว่าจะเป็งานานมหกรรมอาหาร ที่เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยค้นหาต่อไปว่าชาวพิษณุโลกดั้งเดิมกินอยู่อย่างไรให้แต่ละคนที่มีความรู้เรื่องอาหารการกิน นำมาผลิตจำหน่าย แต่เงื่อนไขสำคัญที่เปรมฤดีเห็นว่าเป็นปัญหาพอสมควรคือพิษณุโลกเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมจนก่อให้เกิดการหลอมรวมและหาอัตลักษณ์ที่แท้จริงยากขึ้น

“ เมืองไหนมีอะไรพิษณุโลกก็มีหมดเพราะมันเป็นเมืองวัฒนธรรมไหล เป็นเมืองหน้าด่าน ล้านนาก็มี สุขโขทัย อยู่ชุกก็มี บางที่อัตลักษณ์ ก็คงอยู่ที่ความหลากหลายได้เหมือนกัน จะแต่งตัวแบบพิษณุโลกก็ต้องหาข้อมูลว่าแต่งอย่างไรสมมุติมีงานประเพณี บางครั้งเราก็ใส่ล้านนา บางทีเราก็ใส่แบบภาคกลาง “

ความพยายามสนับสนุนพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่นเป็นวิธีการจัดการกับเรื่องของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ยังเป็นปัญหาสำหรับเมืองที่เปรมฤดีเรียกว่าเป็นเมืองวัฒนธรรมไหลโดยสิ่งหนึ่งที่เทศบาลนครพิษณุโลกเริ่มทำแล้วคือสนับสนุนงบประมาณให้แก่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวีร่วมกับแนวทางอื่นๆ ดังนี้

“ในส่วนของจ่าทวีก็ชื่นชมว่าเขาทำเรื่องพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน วิถีชีวิตพื้นบ้านเป็นอย่างไร เครื่องใช้ไม้สอย วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ก็สนับสนุนงบประมาณไป ให้ไปแสนหนึ่ง ให้ไปบริหารเองในส่วนใดก็ได้ งานประเพณีต่างเทศบาลทำหมด เรื่องต่างๆ รากเหง้าของบ้านเมือง ในส่วนของสถาบันการศึกษา เด็กๆ ที่เรียนโรงเรียนเทศบาลต้องรู้เรื่องประวัติศาสตร์ของเมืองพิษณุโลก เรามีหลักสูตรท้องถิ่น ต้องทำวีรวัต ต้องรู้จักวัดนี้สำคัญ เทียวพิพิธภัณฑ์ก็จะทำให้คนพิษณุโลกแข็งแรงด้วย พอแข็งแรงที่เอาไปใช้กับเด็กที่เราทำ 3 แข็งแรง หนึ่งแข็งแรงด้านวิชาการ สองแข็งแรงด้านสุขภาพ สามแข็งแรงทางด้านวัฒนธรรม เป็นนโยบายที่ทำควบคู่กันไป แทบไม่รู้ตัวว่านี่ทำเรื่องวัฒนธรรม อีกอย่างที่ทำคือปลูกจิตสำนึกของเด็กให้รักหวงแหนรากเหง้าของตัวเอง มาดูภูมิของตัวเอง ของเด็กทำตรงนี้ แต่ในส่วนภาคของสังคมก็ซึมเข้าไปอะไรก็ข้างจะออกมาควบคู่ในเรื่องวัฒนธรรมหมด “

มาโนช คำสี วัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก อธิบายบทบาทหน่วยงานวัฒนธรรมระดับจังหวัดว่าต้องปฏิบัติตามนโยบายจากส่วนกลางว่ากระทรวงวัฒนธรรมอยู่ระหว่างปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ทั่วประเทศว่า

“นโยบายก็คือต้องทำเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ไม่ใช่เก็บของเก่า จะมีทั้งมัลติมีเดีย (Multi media หมายถึงสื่อที่หลากหลาย – ผู้วิจัย) ปรับปรุงเรื่องความสะดวกสบายและการเป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูล “

แต่มาโนช ให้ความเห็นว่าถึงสถานการณ์ที่เป็นปัญหาสำหรับพิพิธภัณฑ์ที่ไม่ได้สังกัด กรมศิลปากรว่าภาคเอกชนจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ขึ้นมาโดยความสุข ความพอใจ ความรัก ของผู้ที่ก่อตั้ง ซึ่งจำเป็นต้องใช้เงินมาก ต้องอาศัยความรักความศรัทธา เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ ค่อนข้างสูง

“ค่าใช้จ่ายตรงนี้นั้นก็ค่อนข้างมหาศาล ของจำทวี ทุกคนคงทราบกันดีว่าท่านก็ พยายามที่จะรักษา แต่ก็ค่อนข้างลำบากในส่วนของค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าดำเนินการ ตรงนี้กระทรวง เราก็ดูแลอยู่และจะหาวิธีการที่จะลงไปช่วย พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน พิพิธภัณฑ์เอกชน ต้องมาคุยกับผู้ ที่เกี่ยวข้องเพราะเรื่องงบประมาณอุดหนุนภาคเอกชน ต้องขอยกเว้นเป็นกรณีพิเศษ แต่เรา จะไปสร้างอาคาร คงไม่ได้เพราะระเบียบ บังคับชัดเจน “

วิธีการจัดการกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในความคิดของมาโนชคือการไปอุดหนุน พิพิธภัณฑ์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทำได้ง่ายกว่าคือสามารถประกาศเป็นแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดถึงแม้ จะเป็นพิพิธภัณฑ์ของภาคเอกชนรัฐก็จัดเงินอุดหนุนลงไปได้ งบประมาณของจังหวัดก็ให้ได้ เป็น การอุดหนุนในเชิงบริหารจัดการ เช่นการผลิตสื่อมัลติมีเดีย การทำประชาสัมพันธ์ การปรับปรุง พิพิธภัณฑ์ ปรับในเรื่องของความสอดคล้องกับคนเข้าชม ซึ่งตรงนี้ไม่น่าจะมีปัญหา สำหรับ งบประมาณปี 53 จะมีเรื่องของพิพิธภัณฑ์และเครือข่าย ซึ่งพิพิธภัณฑ์น่าจะเป็นรูปธรรมที่ เร่งด่วน เพราะว่าโครงการวัฒนธรรมสายใยชุมชนของกระทรวงได้บรรจุเรื่องของพิพิธภัณฑ์อยู่ใน นั้นด้วย”

แต่สำหรับจรรยา ทองสนิท ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองพิษณุโลก ประชาชน ชาวบ้านที่เกิดและเติบโตริมฝั่งแม่น้ำน่าน ในฐานะคนที่ท้องถิ่นที่ทำงานเครือข่ายด้านวัฒนธรรมและ ให้ความสำคัญกับการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ระดับตำบลหรือชุมชนมาตลอด มีความเห็นว่าสถานการณ์ ที่เป็นปัญหากับพิพิธภัณฑ์คืองบประมาณสนับสนุน และการประชาสัมพันธ์ที่จรรยาไม่เชื่อมั่นใน องค์กรต่างๆ ว่าจะให้ความสำคัญกับเรื่องวัฒนธรรม

“ตอนนี้ทางการท่องเที่ยวเข้ามาจับ มากขึ้นแล้ว เพราะเมืองพิษณุโลกอยู่ใน 4 ยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนา โดยชูพิษณุโลกเป็นเมืองประวัติศาสตร์ แต่ที่น่าเป็นห่วงที่สุดคือ เรื่องงบประมาณเนื่องจากงบประมาณงานด้านนี้มีน้อยมาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เองก็ต้อง ตั้งงบประมาณเกี่ยวกับงานของ องค์กร ส่วนงบประมาณการท่องเที่ยวก็มีบ้างแต่น้อย ดังนั้นก็ ควรต้องฟังหลายๆฝ่าย เรื่องข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพิพิธภัณฑ์ พวก ประชาสัมพันธ์จังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด ให้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ คือไม่ค่อยประชาสัมพันธ์เรื่องนี้ “

จรรยา ยังเห็นสิ่งที่ปัญหาจากภายในพิพิธภัณฑ์ดังนี้

“พิพิธภัณฑ์ต้องเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ทำให้คนรู้มากขึ้นได้จริงเช่นการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการอธิบายหรือไม่ก็หยิบประเด็นหลักมาชูโรง เช่นการรบของพระนเรศวร เทคนิคการเผาหรือลักษณะเตาเผาที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑสถานในอดีต สำคัญตรงที่องค์กรต่างๆทำงานร่วมกันไม่ได้ งานไหนที่ไม่เด่นไม่ดังก็จะไม่ทำ”

ส่วนในมิติเรื่องพิพิธภัณฑ์กับการท่องเที่ยววัฒนธรรมนั้นจรรยาให้ความเห็นว่าการท่องเที่ยวกับวัฒนธรรมยังรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไม่ได้ ทำให้ทั้งสองส่วนมีข้อมูลน้อย รวมทั้งการตั้งกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาซึ่งไม่ควรรวมกันเป็นผลให้ไม่สามารถเอื้อประโยชน์กันได้ดีที่ทั้งนี้จรรยาเสนอการแก้ไขสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของการจัดการพิพิธภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวว่า

“ไม่ใช่เฉพาะพิพิธภัณฑสถานแต่มันต้องพูดในระดับประเทศ ซึ่งมีประเด็นมากมายโดยเฉพาะเรื่องปฐมหลังของงานพิพิธภัณฑ์ ทุกฝ่ายต้องร่วมกันกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของงานด้านนี้ เพราะคนไทยได้นำลืมห้างไม่มีกรถ่ายทอด รวมถึงคนรุ่นใหม่ก็ไม่สนใจ ทำให้มันแย่ ตอนนี้เป็นช่วงที่ดีของพิพิธภัณฑสถานเพราะมีผู้ว่าราชการจังหวัดที่สนใจเรื่องนี้มากถ้าจะให้ดีต้องจับเข่าคุยกันให้ดี แต่อาจนาน ต้องฟังเสียงซึ่งกันและกันต้องทำให้เขาเห็นความสำคัญของงาน และทำให้มูลค่าและคุณค่าไปด้วยกันเพื่อความอยู่รอดของงานวัฒนธรรม”

4.2.2 ความเห็นที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมจากงานเสวนา

ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในการเสวนา “พิพิธภัณฑ์ – การท่องเที่ยวและการจัดการเพื่อความอยู่รอด” รวมทั้งปาฐกถาพิเศษเรื่อง “ภูมิวัฒนธรรมเมืองพิพิธภัณฑสถาน” โดย รองศาสตราจารย์ ศรีสักร วัลลิโภดม และความเห็นจากผู้เข้าร่วมเสวนาดังกล่าว เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2552 ณ ห้องประชุมสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จ. พิษณุโลกนั้น มีทั้งข้อเสนอเรื่องพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณีของชาวพิพิธภัณฑสถานแต่ไม่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับภาคเหนือหรือล้านนา แต่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับภาคกลางมากกว่า รองศาสตราจารย์ ศรีสักร วัลลิโภดม เสนอว่าพิพิธภัณฑสถานควรจัดเป็นภาคกลางตอนบน ไม่ใช่ภาคเหนือตอนล่าง โดยมีคำอธิบายประกอบดังนี้

“ คนที่อยู่ในเขตนี้เป็นภาคเหนือหรือไม่ แม้แต่ภาษา รูปแบบก็ต่างกัน แล้วเหตุไฉนจึงต้องเป็นภาคเหนือตอนล่าง โดย landscape (ภูมิทัศน์ – ผู้วิจัย) ต่างกัน ภาคเหนือตอนบนนั้นเป็นเขตที่มีหุบเขา มีแอ่ง ทั้งแอ่งเชียงใหม่ แอ่งลำปาง แอ่งเชียงราย แอ่งแพร่ แอ่งน่าน แล้วมีหุบเป็นบริวารแต่เขตภาคกลางของเราไม่มีหุบนะครับ มีแต่แอ่งใหญ่ๆ แอ่งของเรามีลุ่มน้ำ 3 สายด้วยกันคือ ลำน้ำน่าน ลำน้ำยม และลำน้ำปิง คือมันมีจากจุดนี้เป็นภาพการเกิดเมืองที่สำคัญขึ้น

เมื่อครั้งที่ เป็นอาณาจักรสุโขทัย -- เมืองสุโขทัย เมืองพิษณุโลก เมืองกำแพงเพชร เห็นใหม่ มันสัมพันธ์กัน แล้วถามว่าลำดับความสำคัญของเมืองมันพอกัน สุโขทัยเป็นเมืองแรกเริ่มที่เกิดขึ้น แต่หลังจาก 100 ปีหลังไปสุโขทัยทรุด พิษณุโลกขึ้นแทนที่จึงมีพระพุทธรชินราชเป็นสัญลักษณ์ และเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางภาคกลางตอนบนมาตลอด”

ความเห็นและข้อเสนอดังกล่าวจะเชื่อมโยงไปสู่คุณค่าความหมายทางวัฒนธรรมของเมืองพิษณุโลกที่ รองศาสตราจารย์ศรีศักร ให้ความหมายว่าไม่ได้มีเฉพาะพระพุทธรชินราชและพิพิธภัณฑสถานต่างๆเท่านั้น โดยเฉพาะผู้ทำพิพิธภัณฑสถานซึ่งต้องศึกษาเรื่องภูมิวัฒนธรรมและจัดทำพิพิธภัณฑสถานให้คนท้องถิ่นได้รู้จักตัวเอง

“ ถ้าเราศึกษาเรื่อง Culture landscape (ภูมิวัฒนธรรม – ผู้วิจัย) ในการทำพิพิธภัณฑสถานนี้เพื่อให้คนท้องถิ่นได้รู้จักตัวเอง เรียบอกนักท่องเที่ยวได้ว่า เรามีโคตรเหง้า เรามีรากเหง้าหรืออะไร บรรพบุรุษในท้องถิ่นนี้ถึงแม้ว่าจะต่างกันเรื่องชาติพันธุ์แต่เขาก็เป็นบรรพบุรุษทางวัฒนธรรม เรารับสิ่งเหล่านี้ถ่ายทอดมาแล้วเราจะอยู่กันยังไง คือ เรารู้จักตัวเองก่อน และการทำพิพิธภัณฑสถานใหญ่ไม่ได้ทำให้คนนอกครับ ให้คนใน ได้รู้จัก รู้จักตัวเองก่อน ให้รอบด้านแล้วค่อยไปเรื่องการท่องเที่ยว การเรียนรู้ educate เรื่อง landscape นี้เป็นการเรียนรู้ให้รู้จักตัวเองก่อน อดีตเป็นอย่างไร และเมื่อเราเข้าใจแล้วเราก็อนุรักษ์และพัฒนาอย่างไรให้มันอยู่รอดร่วมกัน และเวลาตอนนี้ไม่ใช่เพียงแค่อนุรักษ์นะครับ ไม่ใช่การแข่งแต่คุณต้องมองเรื่องพัฒนาด้วย และการพัฒนาต้องมาจากฐานท้องถิ่นดังกล่าว โดยคนในเพราะคนในท้องถิ่นรู้ชีวิตของเขาดี เพราะฉะนั้นจุดมุ่งหมายในการทำพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้ต่างๆ ก็เพื่อให้คนท้องถิ่นนั้นรู้จักตัวเองและความรู้นั้นก็นำมาอนุรักษ์ว่าทำอย่างไรให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อ จะพัฒนาอย่างไรให้สืบเนื่องเพราะว่ามนุษย์มันมีทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ถ้าคุณจะอนุรักษ์แบบแข่งมันทำไม่ได้ อาจจะทำได้เฉพาะจุด”

อย่างไรก็ดีผู้วิจัยรวบรวมข้อเสนอแนะและความเห็นจากกลุ่มผู้ฟังที่เป็นผู้แทนสภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองพิษณุโลก เสนอไว้ว่าพิพิธภัณฑสถานควรแสดงให้เห็นความเป็นมาของเมืองพิษณุโลกและต้องการให้มีการรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมเพิ่มขึ้น รวมทั้งเห็นว่านักประวัติศาสตร์ นักวัฒนธรรม ชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมพื้นบ้าน และพิพิธภัณฑสถาน ต้องมีการแลกเปลี่ยนด้วยการประชุมเสวนาให้เพิ่มขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการเป็นเมืองที่มีแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม

4.2.3 ข้อค้นพบ

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observation) ในพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ในกลุ่มตัวอย่างประชากรตัวอย่างที่ให้เฉพาะประเด็นสำคัญ (Key informants) เนื่องด้วยผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างมีการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างลงพื้นที่เพื่อสร้างความเข้าใจในการทำงาน สร้างความคุ้นเคย ความไว้วางใจและความเชื่อถือมาระดับหนึ่งแล้ว

ขณะเดียวกันการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างคำถามช่วยเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความผ่อนคลายเป็นธรรมชาติและสามารถแสดงความรู้สึกนึกคิด ความมุ่งมั่นท้อถอยขอคำปรึกษาหรือ ขอความเห็นใจและเกิดกำลังใจในระหว่างการสนทนา ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างประชากรในงานวิจัยนี้จึงมีลักษณะเป็นจริง มีความหมายและมีความสัมพันธ์กันเชิงโครงสร้างหลักที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลไว้ใน 4.2.2 เรื่องสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและวิธีการแก้สถานการณ์ที่เป็นปัญหาและยังปรากฏในหัวข้อย่อย 4.2.2.1 ซึ่งเป็นเรื่องของงบประมาณในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ และ 4.2. 2.2 ที่เกี่ยวกับปัญหาด้านนโยบายทางวัฒนธรรมของหน่วยงานต่างๆ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการอธิบาย รูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจำทวี พิพิธภัณฑสถานผ้า มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ และพิพิธภัณฑสถานเมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ว่าปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการเพื่อให้พิพิธภัณฑสถานสามารถสนับสนุนการเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมและแหล่งเรียนรู้ของประชาชนทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพคืออะไรบ้าง เนื่องด้วยพิพิธภัณฑสถานทั้ง 4 แห่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก ซึ่งกำลังได้รับการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรมครั้งสำคัญ ดังที่กล่าวมาแล้วไม่ว่าจะเป็นโครงการก่อสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรมภาคเหนือตอนล่างและโครงการจัดตั้งศูนย์ประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลกและพระราชวังจันทน์

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณนั้น มีการนำแบบสอบถามไปทดสอบความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างประชากรก่อนนำมาปรับปรุงคำถาม คำตอบ รวมทั้งลงพื้นที่สังเกตแบบมีส่วนร่วมในทุกพิพิธภัณฑสถานเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ อันนำไปสู่กระบวนการค้นคว้าวิจัย (Research paradigm) ที่ช่วยเชื่อมโยงโลกทัศน์ (World view) และ มโนทัศน์ (Concept) ให้กับผู้วิจัยในการสร้างการรับรู้ (Perception) ต่อปรากฏการณ์และความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับการท่องเที่ยววัฒนธรรม

ผู้วิจัยสรุปและอภิปรายผลโดยแบ่ง เป็น 2 ส่วน ดังนี้

5.1.1 สรุปและอภิปรายผลข้อมูลส่วนบุคคล

5.1.2 สรุปและอภิปรายผลพฤติกรรมความสนใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถาน

โดยการสรุปและอภิปรายผลมีรายละเอียดดังนี้

5.1.1 สรุปและอภิปรายผลข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้วิจัยใช้แบบสำรวจจำนวน 400 ชุด และรวบรวมได้ทั้งหมด 400 ชุดจากพื้นที่ที่

ทำการศึกษาวิจัย 4 แห่ง โดยสำรวจในช่วงเวลาที่มีนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานจำนวนมากคือเสาร์และอาทิตย์ ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวชาวไทยเพศชายมีจำนวนใกล้เคียงกับเพศหญิงคือเป็นชาย 209 ราย หญิง 191 ราย ซึ่งกลุ่มอายุผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานทั้ง 4 แห่งมีความแตกต่างกันชัดเจนคือกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจำทวีมากที่สุดมีอายุระหว่าง 36-45 ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราชมากที่สุดมีอายุ

ระหว่าง 26- 35 ปีโดยกลุ่มตัวอย่างที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวรมากที่สุดมีอายุระหว่าง 21 – 25 และที่พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มีอายุระหว่าง 21- 25 จำนวนมากที่สุดเช่นกัน

จากข้อมูลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่ากลุ่มผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยทำงานและเหตุที่มีจำนวนเพศชายมากกว่าเพศหญิงส่วนหนึ่งเพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเยือนพิพิธภัณฑ์จำที่มาจากโดยรถยนต์ส่วนตัวและคนขับรถส่วนใหญ่เป็นเพศชายซึ่งมีความสนใจเรื่องราวในอดีตที่อาจเคยสัมผัสในวัยเด็กมาก่อนหรือเคยมีประสบการณ์การใช้เครื่องมือพื้นบ้านมาก่อนตามที่ชนัญ วงษ์วิภาค (2551,น. 52) เสนอไว้เกี่ยวกับผลผลิตการท่องเที่ยววัฒนธรรมที่ดึงดูดความสนใจและมีการเล่าเรื่องราวน่าสนใจทำให้มรดกวัฒนธรรมนั้นมีชีวิต สอดคล้องกับบทสรุปในกฎบัตรนานาชาติว่าด้วยการท่องเที่ยววัฒนธรรมว่าเป็นการแสวงหาประสบการณ์ของปัจเจกชนที่มีชีวิตร่วมสมัยและต้องการประสบการณ์เพิ่มเติม (ICOMOS,1999) เช่นเดียวกับที่วศิน ปัญญาวุฒตระกูล สรุปจากข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยว่า นักท่องเที่ยวที่มาเยือนพิษณุโลกส่วนใหญ่มาพักผ่อน และเลือกที่จะเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์มากที่สุด (วศิน ปัญญาวุฒตระกูล ,2551,น. 120) ส่วนกลุ่มอายุผู้ที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชที่อยู่ในวัยเริ่มมีประสบการณ์ทำงานระยะหนึ่งแล้วสามารถเดินทางแสวงหาประสบการณ์ใหม่หรือมีความชื่นชมศรัทธาในพุทธศิลป์พระพุทธรูปชินราชรวมทั้งเริ่มให้ความสนใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์บ้างแล้วจึงเลือกเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธรูปชินราชไปพร้อมกันโดยในจำนวนนั้นมีไม่น้อยทีเดียวที่เป็นนักท่องเที่ยวที่เพิ่งมีประสบการณ์ใหม่ในการเยือนพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ สำหรับกลุ่มอายุผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวรและพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามที่มีอายุระหว่าง 21 – 25 ปี เป็นจำนวนมากที่สุดนั้น จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยพบว่าในจำนวนเหล่านั้นเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่มาเป็นกลุ่ม 3 คนขึ้นไปและ 2 คน ทั้งเพื่อหาความรู้และเก็บข้อมูลเพื่อทำรายงาน

สำหรับข้อมูลอาชีพกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 พิพิธภัณฑ์ที่มีความใกล้เคียงกันระหว่างพิพิธภัณฑ์ 2 แห่งคือพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทิวและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธรูปชินราชซึ่งผู้เข้าชมมีอาชีพรับราชการหรือทำงานรัฐวิสาหกิจมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการเก็บข้อมูลงานวิจัยนี้ตรงกับวันเสาร์ – อาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดของข้าราชการ รัฐวิสาหกิจและพนักงานเอกชนนั่นเอง แต่อาชีพก็เป็นสิ่งที่สามารถอธิบายได้ว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวเหล่านี้มีกำลังซื้อและความตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ ผู้วิจัยข้อสังเกตว่าผู้ประกอบการอาชีพอิสระมีตัวเลขเข้าชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทิวมากกว่าพิพิธภัณฑ์อื่น ทั้งนี้เนื่องจากชื่อเสียงของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทิวเป็นที่รับรู้อย่างกว้างขวางอยู่แล้ว

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ผ้าและพิพิธภัณฑ์เมืองเป็นนักเรียน นักศึกษามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มอายุที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่ง

ขณะที่รายได้ของกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้ง 4 พิพิธภัณฑ์มีความสัมพันธ์กับอายุและอาชีพ นั่นคือกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ผ้าและพิพิธภัณฑ์เมืองมีจำนวนมากที่สุด ขณะที่กลุ่มผู้มีรายได้ตั้งแต่ 10,000 - 19,999 บาทเข้าชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชมากที่สุด

ข้อมูลด้านการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวชาวไทยมีทิศทางเดียวกัน คือระดับการศึกษาตั้งแต่อนุปริญญา ถึงปริญญาตรี มีจำนวนมากที่สุดในทุกพิพิธภัณฑ์เฉลี่ยร้อยละ 66.5 จากประชากรตัวอย่าง 400 ราย ทั้งนี้ McKercher and du Cros (2002, p. 80) ได้ให้ความเห็นไว้ในบทที่ 2 แล้วว่าตลาดการท่องเที่ยววัฒนธรรมเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา ซึ่งสอดคล้องกับระดับการศึกษาของประชากรที่เพิ่มขึ้นด้วย ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มีความสนใจด้านมรดกวัฒนธรรมมากขึ้น

5.1.2 สรุปและอภิปรายผลพฤติกรรมความสนใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลก

แบบสำรวจพฤติกรรมความสนใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกมีความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจและไม่ตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ ซึ่งพบว่ามีปัจจัยสำคัญมาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวรู้จักหรือเคยได้ยินชื่อพิพิธภัณฑ์แห่งนั้นมาก่อนดังเช่นกลุ่มตัวอย่างที่รู้จักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช 268 รายจาก 400 ราย มีความตั้งใจเข้าชมสูงถึง 252 รายจาก 400 ราย ขณะที่กลุ่มตัวอย่าง 248 รายจาก 400 ราย รู้จักพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีและมีความตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้จำนวน 204 ราย ส่วนกลุ่มประชากรที่รู้จักพิพิธภัณฑ์ผ้า 172 ราย ตั้งใจเข้าชม 134 ราย แต่ข้อสังเกตก็คือกลุ่มตัวอย่างที่รู้จักพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก 183 รายกลับตั้งใจเข้าพิพิธภัณฑ์แห่งนี้เพียง 100 ราย โดยช่องทางที่ทำให้รู้จักพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งมากที่สุดคือสื่อสารมวลชน ซึ่งในที่นี้หมายถึงวิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์และเว็บไซต์

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีข้อมูลแต่ละพิพิธภัณฑ์อยู่แล้วก่อนตัดสินใจไปเยือน ยกเว้นพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลกซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย เนื่องจากเริ่มเปิดดำเนินการเมื่อกลางปี 2552 ทำให้ตัวเลขผู้ตั้งใจเข้าชมมีเพียง 100 รายเท่านั้นจากจำนวนตัวอย่างประชากรกลุ่มตัวอย่าง 400 ราย แต่ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างระบุไว้คือช่องทางที่ทำให้รู้จักพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกนั้นมาจากการติดตามข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ เช่นสถานีโทรทัศน์ท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เป็นต้น กรณีดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าอิทธิพล

ของสื่อสารมวลชนมีผลต่อการตัดสินใจเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ ดังนั้นสิ่งที่พิพิธภัณฑ์จะสามารถรักษา
กลุ่มนักท่องเที่ยวให้กลับมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์
อย่างต่อเนื่องผ่านช่องทางสื่อต่างๆ รวมถึงเว็บไซต์

กลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลหลักในการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์คือการหาความรู้ซึ่งมีจำนวนมาก
ที่สุดคือ 224 รายจาก 400 รายหรือคิดเป็นร้อยละ 56 และเหตุผลรองคือการพักผ่อนหย่อนใจมี
จำนวน 114 รายหรือร้อยละ 25.50 โดยมีตัวเลขความถี่ที่น่าสนใจก็คือกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 36
หรือ 144 รายจาก 400 รายเคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์แห่งหนึ่งแห่งใดในเขตเมืองพิษณุโลกมาแล้ว
มากกว่า 2 ครั้ง ขณะที่ร้อยละ 33.5 หรือ 134 รายเคยเข้าชมมาแล้ว 1 ครั้ง ร้อยละ 27 หรือ 108
รายเคยเข้าชมมาแล้ว 2 ครั้ง และเมื่อให้ระบุพิพิธภัณฑ์ที่เคยเข้าชมปรากฏว่าร้อยละ 49.75 หรือ
199 รายจาก 400 ราย เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช ร้อยละ 22.50 หรือ 90
รายเคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ผ้า ซึ่งกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวชาวไทยมีความสนใจและ
ประทับใจพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชมากที่สุดร้อยละ 37.50 รองลงมาคือ
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีร้อยละ 37.25 และพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลกร้อยละ 31.25 สุดท้ายคือ
พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวรร้อยละ 23.25

สิ่งที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจหรือประทับใจการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ในเขตเมือง
พิษณุโลกสูงที่สุดคือร้อยละ 70.75 สนใจประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก ร้อยละ 52 สนใจหรือ
ประทับใจพระพุทธชินราช พระพุทธชินสีห์จำลอง และพระศรีศาสดาจำลอง และที่น่าสนใจก็คือ
กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 74.75 หรือ 299 รายจาก 400 รายให้ข้อมูลว่าจะกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์
อีก และที่ยังไม่แน่ใจคือร้อยละ 16.75 หรือ 67 รายจาก 400 ราย สุดท้ายคือร้อยละ 6.75 หรือ 27
รายจาก 400 รายยืนยันว่าไม่กลับมาชมอีก

ข้อสังเกตจากกรณีศึกษาเรื่องความสนใจหรือประทับใจการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4
แห่งโดยให้กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวที่ทำการศึกษเลือกว่าสนใจหรือประทับใจอะไร
คำตอบจากกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจ ในแต่ละพิพิธภัณฑ์คือประทับใจพระพุทธชินราชซึ่งสอดคล้อง
สัมพันธ์กับพระราชนิพนธ์ “เที่ยวเมืองพระร่วง” ว่า แม้ในเมืองพิษณุโลกจะไม่มีชิ้นอะไรเหลืออยู่อีก
เลย ขอให้มีแต่พระพุทธชินราชเหลืออยู่แล้วยังคงจะรอดได้เสมอว่ามีของดีควรดูควรชมอย่างยิ่ง
(มังกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ, พระบาทสมเด็จพระ, 2520, น. 86) และนี่คือจุดแข็งที่ทำให้แหล่ง
ท่องเที่ยววัฒนธรรมในเมืองพิษณุโลกได้รับประโยชน์โดยตรงมาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังพบว่า
กลุ่มตัวอย่างทั้งที่เพิ่งมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งเป็นครั้งแรกและที่มาแล้วหลายครั้งให้
คำตอบว่าจะกลับมาอีก ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสนใจและประทับใจ แต่สิ่งที่พิพิธภัณฑ์ต้องใส่ใจ

คือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่แน่ใจว่าจะกลับมาหรือไม่ และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ระบุว่าจะไม่กลับมาอีก เนื่องจากนักท่องเที่ยวอาจพบความบกพร่องและการนำเสนอที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากที่เคยชมมาแล้ว ทำให้เกิดความรู้สึกว่าไม่จำเป็นต้องกลับมาอีกเพราะพิพิธภัณฑ์ไม่ให้บริการใหม่แก่นักท่องเที่ยวได้มากเท่าที่ควรนั่นเอง

จากสรุปผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวรู้จักและตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระพุทธชินราชมีปัจจัยสำคัญจากการที่พระพุทธชินราชเป็นพระพุทธรูปสำคัญที่ประดิษฐานภายในวิหารพระพุทธชินราช ซึ่งภายในมีศิลปโบราณวัตถุ จิตรกรรมฝาผนังและบานประตูไม้ประดับมุขเป็นศิลปกรรมชิ้นเอก ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รู้จัก ศรัทธาและพากันมากราบไหว้อยู่เสมอ แต่การเดินทางเข้าไปนมัสการต้องผ่านประตูวิหารพระพุทธชินราชซึ่งจำลองด้านทิศเหนือนั้นมีผลให้นักท่องเที่ยวต้องแวะนมัสการพระพุทธชินราชและเยี่ยมชมศิลปโบราณวัตถุที่จัดแสดงไปด้วย

2. ช่องทางที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างประชากรรู้จักพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งมากที่สุดร้อยละ 45.25 หรือ 181 รายจาก 400 รายคือรู้จักจากสื่อสารมวลชนโดยในงานวิจัยนี้หมายถึงวิทยุโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลทฤษฎีภูมิที่ผู้วิจัยค้นคว้าจากเอกสาร เว็บไซต์และรายการวิทยุโทรทัศน์เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งได้รับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านรายการโทรทัศน์ทั้งส่วนกลางและท้องถิ่นมีการตีพิมพ์ข่าวในสื่อสิ่งพิมพ์และมีเว็บไซต์ที่สามารถเข้าชมรายละเอียดได้แต่ความถี่ที่รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่าง 108 รายจาก 400 รายหรือร้อยละ 27 ที่รู้จักพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งจากคำบอกเล่าหรือการบอกต่อๆ กัน ซึ่งเป็นข้อมูลที่พิพิธภัณฑ์นำไปใช้ประโยชน์ได้โดยตรงเนื่องจากมีลักษณะเป็นการตลาดปากต่อปาก (Words of mouth) ซึ่งมีคุณค่าสูง (High value) มีต้นทุนต่ำ (Low cost) แต่การตลาดแบบปากต่อปากจะเกิดขึ้นได้ต้องขึ้นอยู่กับคนที่เป็นศูนย์กลาง (Hub) ในการอธิบายหรือโน้มน้าวให้คนรอบข้างยอมรับและเชื่อถือ รวมทั้งขึ้นอยู่กับบริการ และประสบการณ์ความประทับใจที่ได้รับจากพิพิธภัณฑ์ด้วยเช่นกัน

3. ข้อมูลความสนใจและความประทับใจที่มีต่อเรื่องราวการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์คือเรื่องราวประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลกและพระพุทธรูปสำคัญ มีปัจจัยมาจากภาพลักษณ์และชื่อเสียงของเมืองพิษณุโลกซึ่งเป็นอดีตราชธานีทั้งในสมัยสุโขทัยและกรุงศรีอยุธยา เป็นที่รับรู้ว่า เป็นเมืองที่ประตูของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และยังมีพระพุทธรูปที่ได้รับการยกย่องว่ามีพุทธศิลปะที่งดงามนั่นคือพระพุทธชินราช รวมทั้งยังเป็นแหล่งพระเครื่องที่มีชื่อเสียงคือพระนางพญา

ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงรู้จักชื่อเสียงของพิษณุโลกในมิติทางประวัติศาสตร์ มากกว่ามิติอื่นๆ ทำให้ข้อมูลความสนใจเรื่องดังกล่าวมีความถี่สูง

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเชิงปริมาณ

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวชาวไทยทั่วไปที่สำรวจพบในพื้นที่ที่ทำการศึกษารววิจัย 4 แห่ง คือพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราช พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติผ้าไหมและทอไหม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 400 ตัวอย่างมีทั้งที่มีประสบการณ์การเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานและกลุ่มที่เพิ่งมีประสบการณ์ครั้งแรก แต่จากการสรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณและการอภิปรายสรุปผลสามารถสรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวชาวไทยที่พบในแต่ละพิพิธภัณฑสถานไม่ได้คาดหวังว่าพิพิธภัณฑสถานทั้ง 4 แห่งจะต้องให้บริการที่ดีที่สุด ให้ประสบการณ์ใหม่หรือต้องให้ความรู้ความเพลิดเพลินอย่างเต็มที่ รวมทั้งไม่ได้คาดหวังว่าจะได้ชมเทคโนโลยีทันสมัยในพิพิธภัณฑสถาน แต่ต้องการเพียงการให้ข้อมูลที่เข้าใจง่ายและไม่เหนื่อยเกินไปรวมทั้งการอธิบายหรือนำชมบ้างตามสถานการณ์ ดังนั้นพิพิธภัณฑสถานอาจจะปรับปรุงเรื่องข้อมูลที่อธิบายประกอบการจัดแสดง และสังเกตพฤติกรรมนักท่องเที่ยวว่ามีความสนใจเรื่องราวในพิพิธภัณฑสถานมากน้อยอย่างไร ต้องการความช่วยเหลือหรือต้องการทำความเข้าใจเรื่องใดเป็นพิเศษหรือไม่รวมทั้งสามารถสอบถามความสนใจเฉพาะเรื่องก่อนการนำชมพิพิธภัณฑสถานก็ได้เช่นกัน

2. ความสะอาดเป็นหัวใจสำคัญอันดับต้นๆ ของทุกพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความสอดคล้องกันทุกพิพิธภัณฑสถาน เพราะนอกจากลักษณะอาคารสิ่งปลูกสร้างแล้วสิ่งแรกที่นักท่องเที่ยวสัมผัสได้คือความสะอาด ซึ่งจะก่อให้เกิดความสบายตา ความสุข และความเพลิดเพลินในการชมพิพิธภัณฑสถานได้ยาวนานขึ้น อย่างไรก็ตามพิพิธภัณฑสถานที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่สามารถตอบสนองความรู้สึกดีๆ เหล่านี้ได้ดี

3. เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยรุ่นจนถึงวัยทำงาน ที่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง เป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อและมีโอกาสกลับมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานอีกหลายครั้ง จำเป็นต้องอย่างยิ่งที่พิพิธภัณฑสถานจะต้องสร้างความประทับใจ ความทรงจำที่ดีและควรสื่อสารด้วยวิธีการต่างๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นความสนใจให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเดิมกลับมาชมพิพิธภัณฑสถานและเป็นการสร้างนักท่องเที่ยวประจำไปพร้อมกัน

4. นักท่องเที่ยวไม่ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกจากพิพิธภัณฑ์มากนัก จึงไม่จำเป็นที่พิพิธภัณฑ์จะต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการให้บริการ เช่นการติดตั้งเครื่องปรับอากาศ การเปิดเครื่องปรับอากาศในขณะที่มีนักท่องเที่ยวไม่กี่คน หรือเปิดไฟที่มีแรงเทียนสูงตลอดเวลา ซึ่งในบางห้องจัดแสดงสามารถให้แสงธรรมชาติสอดส่องเข้ามาทำให้เกิดมิติและมุมมองที่ดีขึ้นได้

5. พิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งควรเชื่อมโยงองค์ความรู้หรือจัดกิจกรรมพิเศษร่วมกันเพื่อสร้างความเคลื่อนไหวและกระตุ้นความสนใจของคนในท้องถิ่นให้เห็นคุณค่าและร่วมกันเรียนรู้ความเป็นมาของท้องถิ่นผ่านพิพิธภัณฑ์มากกว่าที่จะไปเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ที่ไกลตัว

6. พิพิธภัณฑ์ควรสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายสำคัญคือสถานศึกษาในท้องถิ่นที่มีหลายร้อยแห่งด้วยการให้ข้อมูลและจุดเด่นของพิพิธภัณฑ์มากพอที่ครูหรือผู้บริหารสถานศึกษาจะตัดสินใจพานักเรียนเรียนรู้นอกห้องได้มากขึ้น

7. พิพิธภัณฑ์ควรมีการปรับเปลี่ยนการจัดการแสดงในลักษณะหมุนเวียนและเน้นเรื่องหนึ่งเรื่องใดเป็นพิเศษเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงและเข้าใจในเรื่องนั้นๆ อย่างลึกซึ้ง และส่วนที่เหลือก็สามารถเรียนรู้ผ่านข้อมูลทั่วไปหรือการนำชมสั้นๆ

8. นักท่องเที่ยวที่ตัดสินใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์คือบุคคลสำคัญ ที่พิพิธภัณฑ์ต้องตระหนักเสมอและต้องสร้างกิจกรรมที่จะทำให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในพิพิธภัณฑ์ให้นานขึ้น เพราะจากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมงซึ่งถือว่าน้อยมากสำหรับการชมพิพิธภัณฑ์

9. พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ควรมีจิตใจที่พร้อมให้บริการ (Service mind) อยู่เสมอ มีความสดชื่นแจ่มใสและกระตือรือร้นที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกมีชีวิตชีวาไปด้วย

10. พิพิธภัณฑ์ต้องสร้างการรับรู้หรือทัศนคติใหม่แก่นักท่องเที่ยวที่มีฐานคิดเดิมว่าในพิพิธภัณฑ์มีแต่ของเก่าไร้ชีวิต ด้วยการสร้างกิจกรรมพิเศษในพื้นที่ว่าง ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมและสัมผัสสิ่งของเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์

5.2.2 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับพิพิธภัณฑ์และการท่องเที่ยว ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นปัญหาหลายด้านที่ควรมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดแนวทางและแนวการปฏิบัติให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงที่เป็นปัญหาดังนี้

1. ผู้ว่าราชการจังหวัดควรเป็นเจ้าภาพจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้และให้การสนับสนุนอย่างชัดเจนทั้งผ่านนโยบายที่ต้องปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันรวมทั้งกำหนดจุดยืนให้ชัดเจนว่าพิษณุโลกจะใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อื่นๆ ได้หรือไม่

2. ตัวแทนภาครัฐเช่นวัฒนธรรมจังหวัดและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพิษณุโลก ที่มีบทบาทสนับสนุนทั้งการฟื้นฟูอนุรักษ์และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อ เชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับวัฒนธรรม ซึ่งมีพิพิธภัณฑ์เป็นส่วนหนึ่งได้เป็นรูปธรรมอย่างไรพร้อม จัดทำแผนปฏิบัติการฉบับเดียว
3. ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งมีศักยภาพในการจัดการพิพิธภัณฑ์อย่างมีคุณภาพ แต่ยังคงอยู่แบบเดี่ยวๆ (Stand alone) ขาดการเชื่อมโยงองค์ความรู้และความเคลื่อนไหวต่างๆ เพื่อ สร้างวาระการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ให้มีความหมายและมีความสำคัญมากขึ้น
4. พิพิธภัณฑ์ต้องแสวงหาความร่วมมือหรือการสนับสนุนจากองค์กรที่ทำธุรกิจที่มี ความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อให้เป็นผู้อุปถัมภ์หลัก (Founding sponsor) ภายใต้ข้อตกลงที่ชัดเจน ว่าจะไม่ครอบงำหรือแทรกแซงการบริหารจัดการหรือมีวาระซ่อนเร้นในการให้พิพิธภัณฑ์เป็น ช่องทางในการจำหน่ายสินค้า
5. พิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งต้องสร้างทีมงานหรือสร้างความร่วมมือกับผู้ที่มีความ เชี่ยวชาญในการเขียนโครงการของงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อทำกิจกรรมทั้งในหรือนอก พิพิธภัณฑ์รวมทั้งเป็นการระดมทุนทางตรงและทางอ้อม
6. ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ต้องเปิดกว้างด้วยการเข้าหาหรือเชิญชวนชุมชนท้องถิ่นให้มี ส่วนร่วมและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑ์ มีความรักพิพิธภัณฑ์และเกิดจิตอาสาในการ ช่วยเหลือกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ต่อไป
7. พิพิธภัณฑ์ต้องสร้างกระบวนการและวิธีการเรียนรู้หลายระดับกับนักท่องเที่ยว ที่มีความหลากหลายและมีภูมิหลังที่แตกต่างกันเพื่อรับมือกับหลายปัญหาที่จะเกิดขึ้นและเป็นการ ลดความเสียหายให้กับสิ่งของที่จัดแสดง
8. ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและพิพิธภัณฑ์ควรรวางแผนร่วมกันเพื่อสร้าง ปราบปรามการณ์ใหม่ในการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ด้วยรูปแบบพิเศษเช่นการเที่ยว 4 พิพิธภัณฑ์ใน 1 วัน พร้อมกับพาสวีดิชีวิตชุมชน ชิมอาหารขึ้นชื่อและซื้อของที่ระลึก เป็นต้น
9. พิพิธภัณฑ์ควรมีการสำรวจวิจัยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้วยแบบฟอร์มที่ เข้าใจง่ายเพื่อประเมินสถานการณ์ความเป็นจริงในแต่ละสัปดาห์หรือรายเดือน รายสามเดือน
10. ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ต้องตระหนักเสมอว่านักท่องเที่ยวทุกคนต้องการความสุข ความเพลิดเพลินไม่น้อยไปกว่าความรู้ ดังนั้นนักท่องเที่ยวคือผู้แสวงหาประสบการณ์ไม่ใช่ผู้มารับ ปัญหาต่างๆ ของพิพิธภัณฑ์

5.2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมที่มีศักยภาพ มีส่วนแบ่งในตลาดการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น รวมทั้งให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ตอบสนองการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนทุกคนและทุกระดับทั้งในท้องถิ่นและทั่วประเทศ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างเครือข่ายพิพิธภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดพิษณุโลก
2. ศึกษาแนวทางการสร้างองค์ความรู้ร่วมกันระหว่างพิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่ในเขตเมืองพิษณุโลก

ไฟล์นี้ download มาจาก dms.rmutk.ac.th
โดย ศราวุธ วรรณสิน
เมื่อ 05/08/2557 13:11:38

ไฟล์นี้ download มาจาก dric.nrct.go.th
โดย ศราวุธ วรรณสิน
เมื่อ 05/08/2557 13:11:39

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวชาวไทย

การสำรวจกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวชาวไทย 400 รายบริเวณ 4 พิพิธภัณฑสถาน ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจันทวี พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติยลนเรศวร พิพิธภัณฑสถานเมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ตารางที่ 1 เพศ - อายุ

พิพิธภัณฑ	เพศ		อายุ (ปี)				
	ชาย	หญิง	15-20	21-25	26-35	36-45	> 46
จันทวี	67	33	-	21	28	34	17
พุทธรชินราช	54	46	10	15	45	24	5
พิพิธภัณฑผ้า	46	54	20	43	22	11	4
พิพิธภัณฑเมือง	42	58	7	72	17	3	-
จำนวน	209	191	37	151	112	72	26
คิดเป็นร้อยละ	52.25	47.45	9.25	37.75	28	18	6.5
รวมร้อยละ	100		99.50				
ไม่ระบุ	-		(2)				

ตารางที่ 2 อาชีพ

พิพิธภัณฑท์	อาชีพ						
	รับราชการ รัฐวิสาหกิจ	ลูกจ้าง เอกชน	เกษตรกร	อิสระ	นักเรียน นักศึกษา	เจ้าของ กิจการ	อื่นๆ
จำทวี	36	1	-	27	8	17	11
พุทธชินราช	30	30	-	12	14	9	3
พิพิธภัณฑท์ผ้า	10	16	-	15	42	15	2
พิพิธภัณฑท์เมือง	17		1	7	72	-	3
จำนวน	93	47	1	61	136	41	19
ร้อยละ	23.25	11.75	0.25	15.25	34	10.25	4.75
รวมร้อยละ	99.50						
ไม่ระบุ	(2)						

ตารางที่ 3 ข้อมูลรายได้

พิพิธภัณฑท์	รายได้ (บาท/เดือน)				
	≤10,000	10,000 - 19,999	20,000 - 29,999	30,000 - 50,000	>50,000
จำทวี	29	63	7	-	1
พุทธชินราช	27	41	20	4	2
พิพิธภัณฑท์ผ้า	41	24	19	12	4
พิพิธภัณฑท์เมือง	75	12	5	-	-
จำนวน	172	140	51	16	7
ร้อยละ	43	35	12.75	4	1.75
รวมร้อยละ	96.5				
ไม่ระบุ	(14)				

ตารางที่ 4 ข้อมูลการศึกษา

พิพิธภัณฑ	การศึกษา					
	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย	อนุปริญญา- ปริญญาตรี	ปริญญา โท	ปริญญา เอก	อื่นๆ
จำทวี	-	36	44	8	-	12
พุทธชินราช	4	17	68	9	-	1
พิพิธภัณฑผ้า	4	12	59	25	-	-
พิพิธภัณฑเมือง	1	-	95	4	-	-
จำนวน	9	65	266	46		13
คิดเป็นร้อยละ	2.25	16.25	66.50	11.50	-	3.25
รวมร้อยละ	99.75					
ไม่ระบุ	(1)					

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมความสนใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลก

ตารางที่ 5 รู้จักพิพิธภัณฑ์แห่งใดบ้างในเขตเมืองพิษณุโลก?

พิพิธภัณฑ์	รู้จัก	รู้จัก %	ไม่รู้จัก	ไม่รู้จัก%
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี	248	62	152	38
พิพิธภัณฑ์พระพุทธชินราช	268	67	132	33
พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร	172	43	228	57
พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก	183	45.75	217	54.25

ตารางที่ 6 รู้จักพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งผ่านช่องทางใด?

ช่องทางที่ทำให้รู้จักพิพิธภัณฑ์	จำนวน	ร้อยละ
1. สื่อสารมวลชน	181	45.25
2. มีคนบอกแนะนำ	26	6.5
3. แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์	56	14
4. คำบอกเล่า	108	27
5. อื่นๆ	8	2
6. ไม่มีคำตอบ	21	5.25
รวม	400	100

ตารางที่ 7 ความตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลก

ลักษณะการเข้าชมพิพิธภัณฑ์	จำนวน	ร้อยละ
ตั้งใจ	271	67.75
ไม่ตั้งใจ	60	15
ไม่แน่ใจ	30	7.5
ไม่มีความเห็น	37	9.25
ไม่มีคำตอบ	2	0.50
รวม	400	100

ตารางที่ 8 ความตั้งใจเข้าชมเฉพาะพิพิธภัณฑ์ 4 แห่ง

พิพิธภัณฑ์	ตั้งใจ	ร้อยละ	ไม่ตั้งใจ	ร้อยละ
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี	204	51	196	49
พิพิธภัณฑ์พระพุทธชินราช	252	63	148	37
พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยยวเรศวร	134	45	266	55
พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มรภ. พิษณุโลก	100	25	300	75
เฉลี่ย	172.5	46	227.5	54

ตารางที่ 9 เหตุผลที่ตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์

เหตุผลที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์	จำนวน	ร้อยละ
หาความรู้	224	56
พักผ่อนหย่อนใจ	114	28.50
สนับสนุนพิพิธภัณฑ์ให้มีรายได้	28	7
อื่นๆ	19	4.75
ไม่มีคำตอบ	15	3.75
รวม	400	100

ตารางที่ 10 เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกกี่ครั้ง?

จำนวนครั้งที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์	จำนวน	ร้อยละ
1 ครั้ง	134	33.5
2 ครั้ง	108	27
มากกว่า 2 ครั้ง	144	36
ไม่เคย	14	3.5
รวม	400	100

ตารางที่ 11 พิพิธภัณฑที่ที่เคยเข้าชม

พิพิธภัณฑที่ที่เคยเข้าชม	จำนวน	ร้อยละ
พิพิธภัณฑที่พื้นบ้านจำทวี	70	17.5
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช	199	49.75
พิพิธภัณฑที่ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร	90	22.50
พิพิธภัณฑที่เมืองพิษณุโลก มรภ. พิบูลสงคราม	32	8
ไม่มีคำตอบ	9	2.25
รวม	400	100

ตารางที่ 12 พิพิธภัณฑที่สนใจ /ประทับใจ

พิพิธภัณฑที่สนใจ/ประทับใจ	ประทับใจ	ร้อยละ	ไม่ประทับใจ	ร้อยละ
พิพิธภัณฑที่พื้นบ้านจำทวี	149	37.25	251	62.75
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระพุทธรชินราช	150	37.50	250	62.50
พิพิธภัณฑที่ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร	93	23.25	307	76.75
พิพิธภัณฑที่เมืองพิษณุโลก มรภ. พิบูลสงคราม	125	31.25	275	68.75
เฉลี่ย	129.25	32.31	270.75	67.68

ตารางที่ 13 สิ่งที่น่าสนใจในพิพิธภัณฑ

สิ่งที่น่าสนใจในพิพิธภัณฑ	สนใจ	ร้อยละ	ไม่สนใจ	ร้อยละ
ประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก	283	70.75	117	19.25
บุคคลสำคัญ	126	31.50	274	68.50
พระพุทธรูป (พระพุทธรชินราช พระพุทธรชินสีห์ฯ)	208	52	192	48
พระบูชาและวัตถุมงคล (เหรียญ ผ้ายันต์ ฯ)	79	29.75	321	80.25
ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า	89	22.25	311	77.75
สิ่งของเครื่องใช้คนไทยในอดีต	119	19.75	281	70.25
ศิลปะการแสดงและวัฒนธรรมประเพณี	95	23.75	305	76.25
กลุ่มชาติพันธุ์	19	4.75	381	95.25

ตารางที่ 14 กลับมาชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้อีก

การกลับมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์	จำนวน	ร้อยละ (%)
กลับ	299	74.75
ไม่กลับ	27	6.75
ไม่แน่ใจ	67	16.75
ไม่ตอบ	7	1.75
รวม	400	100

ไฟล์นี้ download มาจาก drc.nrct.go.th
 โดย ศราวุธ วรรณสิน
 เมื่อ 05/08/2557 13:11:39

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑ

(ก) พิพิธภัณฑพื้นบ้านจันทวี

(ข) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช

(ค) พิพิธภัณฑผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร

(ง) พิพิธภัณฑเมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ตารางที่ 15 ความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑ (รู้จักและช่องทางการรู้จักพิพิธภัณฑ)

พิพิธภัณฑ	รู้จักมาก่อนหรือไม่				รู้จักผ่านช่องทาง				
	รู้จัก	ไม่	ไม่ แน่ใจ	ไม่ ระบุ	สื่อ	มัคคุเทศก์	ป้าย ประชาสัมพันธ์	บอก เล่า	ไม่ ระบุ
(ก)	97	1	1	1	62	1	20	16	1
(ข)	62	26	5	7	29	-	18	24	29
(ค)	52	40	8		17	24	21	21	17
(ง)	44	47	9		42	1	11	32	14

ตารางที่ 16 ประสบการณ์และความถี่ในการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ

พิพิธภัณฑ	การเที่ยวชม			ความถี่ในการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ					
	เคย	ไม่ เคย	ไม่ ระบุ	ครั้ง แรก	2 ครั้ง	3 ครั้ง	>3 ครั้ง	จำ ไม่ได้	ไม่ระบุ
(ก)	14	86		86	9	3	2	-	-
(ข)	40	53	7	53	15	7	18	2	5
(ค)	71	29	14	30	15	4	11	26	14
(ง)	45	51	4	50	20	3	10	6	11

ตารางที่ 17 จำนวนคนและการเดินทาง

พิพิธภัณฑ์	จำนวนคนที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์					วิธีการเดินทางมาชมพิพิธภัณฑ์				
	1คน	2คน	3 คน	>3 คน	ไม่ ระบุ	รถ ส่วนตัว	รถ ประจำ ทาง	รถนำ เที่ยว	อื่นๆ	ไม่ ระบุ
(ก)	50	17	3	29	1	69	12	1	16	2
(ข)	3	25	15	55	2	68	6	21	2	3
(ค)	17	26	32	25		41	24	23	11	1
(ง)	8	17	6	63	6	36	31	20	7	6

ตารางที่ 18 ความรู้สึกที่ได้เข้าชมพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์	ความรู้สึกที่ได้ชมพิพิธภัณฑ์				
	ชอบมาก	ชอบ	เฉยๆ	ไม่ชอบ	ไม่ระบุ
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี	15	37	32	10	6
พิพิธภัณฑ์พระพุทธชินราช	33	61	4	-	2
พิพิธภัณฑ์ผ้า	24	42	22	9	3
พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก	7	58	28	3	4

ตารางที่ 19 สิ่งที่ชอบ – ไม่ชอบในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี

สิ่งที่จัดแสดงให้ชม	ชอบ(ราย)	ร้อยละ (%)	ไม่ชอบ(ราย)	ร้อยละ (%)	ไม่ระบุ
1.สภาพภูมิทัศน์	53	53	47	47	-
2.นิทรรศการความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์	33	33	67	67	-
3.ข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้าน	60	60	40	40	-
4.ของเล่นเด็กโบราณ	3	3	97	97	-
5.ภาพเก่าเมืองพิษณุโลก	16	16	84	84	-
6.กลุ่มชาติพันธุ์ในพิษณุโลก	1	1	99	99	-
7.ของที่ระลึก	90	90	10	10	-
8.การให้บริการ	7	7	93	93	-
9.ความสะอาด	81	81	19	19	-

ตารางที่ 20 สิ่งที่ชอบ- ไม่ชอบในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช

สิ่งที่จัดแสดงให้ชม	ชอบ(ราย)	ร้อยละ (%)	ไม่ชอบ(ราย)	ร้อยละ (%)	ไม่ระบุ
1.สภาพภูมิทัศน์	49	49	51	50	-
2.เครื่องถ้วยสมัยต่างๆ	30	30	69	69	1
3.เครื่องอัฐบริวาร	24	24	75	75	1
4.พระพิมพ์แบบต่างๆ	78	78	21	21	1
5.ตู้พระธรรม-คัมภีร์	24	24	75	75	1
6.พระพุทธรูปในวิหาร	73	72	27	27	-
7.การให้บริการ	11	11	89	88	-
8.ความสะอาด	78	78	21	21	1

ตารางที่ 21 สิ่งที่ชอบ-ไม่ชอบในพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร

สิ่งที่จัดแสดงให้ชม	ชอบ (ราย)	ร้อยละ (%)	ไม่ชอบ (ราย)	ร้อยละ (%)	ไม่ระบุ
1.สภาพภูมิทัศน์	32	32	68	68	-
2.นิทรรศการฉลองพระองค์ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ	15	15	85	85	-
3.ผ้าและวิถีชีวิตชาวครัง	50	50	50	50	-
4.เครื่องมือทอผ้า	31	31	69	69	-
5.ของที่ระลึก	33	33	67	67	-
6.การให้บริการ	16	16	84	84	-
7.ความสะอาด	91	91	9	9	-

ตารางที่ 22 สิ่งที่ชอบ-ไม่ชอบในพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก

สิ่งที่จัดแสดงให้ชม	ชอบ(ราย)	ร้อยละ (%)	ไม่ชอบ (ราย)	ร้อยละ (%)	ไม่ระบุ
1.สภาพภูมิทัศน์	33	33	67	67	-
2.นิทรรศการสื่อผสม	72	72	28	28	-
3.นิทรรศการประวัติศาสตร์ เมืองพิษณุโลก	60	60	40	40	-
4.นิทรรศการภูมิปัญญาฯ	52	52	48	48	-
5.การให้บริการ	9	9	91	91	-
6.ความสะอาด	3	3	97	97	-

ตารางที่ 23 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี

ความต้องการด้านต่างๆ	ต้องการ(ราย)	ร้อยละ(%)	ไม่ต้องการ(ราย)	ร้อยละ(%)
1.การให้บริการ	22	22	78	78
2.การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ	44	44	56	56
3.ห้องบรรยายสื่อผสม	46	46	54	54
4.ร้านขายหนังสือ	45	45	55	55
5.ห้องสมุด	31	31	69	69
6.กิจกรรมพิเศษ	21	21	79	79
7.บริการสำหรับคนพิการ	35	35	65	65
8.ที่จอดรถ	19	19	81	81
9.อินเตอร์เน็ต	22	22	78	78
10.ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	20	20	80	80
11.ป้ายบอกทาง	20	20	80	80
12.บริการรถนำชม	1	1	99	99

ตารางที่ 24 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช

ความต้องการด้านต่างๆ	ต้องการ	ร้อยละ (%)	ไม่ต้องการ	ร้อยละ (%)	ไม่ระบุ
1.การให้บริการ	48	48	52	52	-
2.การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ	38	38	62	62	-
3.ห้องบรรยายสื่อผสม	21	21	79	79	-
4.ร้านขายหนังสือ	10	10	90	90	-
5.ห้องสมุด	8	8	92	92	-
6.กิจกรรมพิเศษ	17	17	83	83	-
7.บริการสำหรับคนพิการ	11	11	89	89	-
8.ที่จอดรถ	20	20	80	80	-
9.อินเตอร์เน็ต	12	12	87	88	1
10.ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	7	7	93	93	-
11.ป้ายบอกทาง	76	76	24	24	-
12.บริการรถนำชม	4	4	95	95	1

ตารางที่ 25 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร

ความต้องการด้านต่างๆ	ต้องการ	ร้อยละ (%)	ไม่ต้องการ	ร้อยละ (%)	ไม่ระบุ
1.การให้บริการ	25	25	75	75	-
2.การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ	19	19	81	81	-
3.ห้องบรรยายสื่อผสม	9	9	91	91	-
4.ร้านขายหนังสือ	36	36	64	64	-
5.ห้องสมุด	8	8	92	92	-
6.กิจกรรมพิเศษ	7	7	93	93	-
7.บริการสำหรับคนพิการ	24	24	76	76	-
8.ที่จอดรถ	-	-	100	-	-
9.อินเทอร์เน็ต	16	16	84	84	-
10.ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	16	16	84	84	-
11.ป้ายบอกทาง	15	15	85	85	-
12.บริการรถนำชม	8	8	92	92	1

ตารางที่ 26 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก

ความต้องการด้านต่างๆ	ต้องการ	ร้อยละ (%)	ไม่ต้องการ	ร้อยละ (%)
1.การให้บริการ	11	11	89	89
2.การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ	14	14	86	86
3.ห้องบรรยายสื่อผสม	24	24	76	76
4.ร้านขายหนังสือ	30	30	70	70
5.ห้องสมุด	24	24	76	76
6.กิจกรรมพิเศษ	37	37	69	63
7.บริการสำหรับคนพิการ	10	10	90	90
8.ที่จอดรถ	16	16	84	84
9.อินเทอร์เน็ต	37	37	63	63
10.ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	50	50	50	50
11.ป้ายบอกทาง	17	17	83	83
12.บริการรถนำชม	12	12	88	88

ตารางที่ 27 ความสะดวกในการเดินทาง และเวลาที่ใช้ในการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์	ความสะดวกในการเดินทาง			เวลาที่ใช้ในการชมพิพิธภัณฑ์			
	สะดวก มาก	สะดวกปาน กลาง	ไม่ สะดวก	<1 ชั่วโมง	1-2 ชั่วโมง	> 2 ชั่วโมง	ไม่ ระบุ
จำทวี	62	37	1	83	15	2	-
พุทธชินราช	43	55	2	65	26	5	4
พิพิธภัณฑ์ผ้า	40	60	-	39	37	24	-
พิพิธภัณฑ์ เมือง	5	83	12	76	16	1	7

ตารางที่ 28 ความเข้าใจเรื่องราว ความสะดวกระหว่างชมและข้อมูลความรู้จากแผ่นป้าย
ประกอบการจัดแสดง

พิพิธภัณฑ์	เข้าใจเรื่องราวที่จัด แสดง			ความสะดวกระหว่างชม เยี่ยมชม			ข้อมูลประกอบการ จัดแสดง		
	ดี มาก	ปาน กลาง	ไม่ เข้าใจ	ดีมาก	ปาน กลาง	ไม่สะดวก	ดีมาก	ปาน กลาง	ไม่ดี
จำทวี	50	49	1	47	53	-	83	2	15
พุทธชินราช	14	62	24	36	62	2	51	6	41
พิพิธภัณฑ์ผ้า	23	60	17	14	80	6	27	47	26
พิพิธภัณฑ์เมือง	6	86	2	3	85	7	48	45	2

ตารางที่ 29 การร่วมกิจกรรม การพาผู้อื่นเยี่ยมชม และความตั้งใจกลับมา
เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์	การร่วมกิจกรรมกับ พิพิธภัณฑ์			พาผู้อื่นมาเยี่ยมชม พิพิธภัณฑ์			กลับมาเยี่ยมชม พิพิธภัณฑ์		
	ยินดี	ไม่ ยินดี	ไม่ แน่ใจ	แน่นอน	ไม่ แน่ใจ	ไม่ แน่นอน	แน่นอน	ไม่ แน่ใจ	ไม่ แน่นอน
จำทวี	78	22	-	63	37	-	63	37	-
พุทธชินราช	63	2	35	65	34	1	66	33	1
พิพิธภัณฑ์ผ้า	59	2	39	60	35	5	60	35	5
พิพิธภัณฑ์เมือง	49	10	41	60	34	5	57	37	6

ไฟล์นี้ download มาจาก driect.go.th
โดย ศราวุธ วรรณสิน
เมื่อ 05/08/2557 13:11:39

ภาคผนวก ข

คำถามในแบบสำรวจเชิงคุณภาพ

“การจัดการพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกเพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรม”

Museum Management in Phitsanulok for Cultural Tourism

1. ท่านเห็นว่าประเภทและจำนวนพิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่ ซึ่งได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี พิพิธภัณฑ์ผ้ามหาวิทยาลัยนเรศวร และพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มีการจัดแสดงครอบคลุมประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์สังคมหรือไม่และอย่างไร
2. แหล่งท่องเที่ยวประเภทพิพิธภัณฑ์ในเมืองพิษณุโลกได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและประชาชนในท้องถิ่นมากน้อยอย่างไร ทั้งงบประมาณปัจจุบันและโครงการในอนาคต
3. ท่านเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดการพิพิธภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมมีอะไรบ้างและมีการแก้ปัญหาอย่างไร
4. ท่านเห็นว่าพิพิธภัณฑ์แต่ละประเภทตอบสนองของผู้ชมที่มีความแตกต่างหลากหลายมากพอหรือไม่เพราะเหตุใด
5. หน่วยงานของท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดการพิพิธภัณฑ์ในเมืองพิษณุโลกเพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมหรือไม่และอย่างไร
6. ท่านคิดว่าในเมืองพิษณุโลกควรมีพิพิธภัณฑ์เพิ่มขึ้นอีกหรือไม่เพราะเหตุใด
7. ท่านเห็นว่าการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกเพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรม มีความเป็นไปได้หรือไม่อย่างไร เช่น การสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม
8. ท่านเห็นว่าการจัดการพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกเพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรม ควรมีรูปแบบอย่างไรจึงจะสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในระยะยาว
9. ท่านและองค์กรของท่านพร้อมจะมีส่วนร่วมสนับสนุนพิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่หรือไม่และอย่างไร
10. ท่านพร้อมจะนำผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องไปใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมหรือไม่อย่างไร

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามงานวิจัย

เรื่อง “ การจัดการพิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกเพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรม ”

คำชี้แจง : แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท สาขา
มรดกและวัฒนธรรมร่วมสมัย วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์
เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาเท่านั้น โดยแบบสอบถามทั้งหมดมี 6 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมความสนใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑ์ที่บ้านจันทวี

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช

ส่วนที่ 5 พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร

ส่วนที่ 6 พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พิบูลสงคราม

แบบสอบถามส่วนที่ 3 – 6 นั้นใช้สำรวจเฉพาะกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยว
ที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์แห่งนั้นเท่านั้น โดยส่วนที่ 1 - 2 เหมือนกัน

ส่วนที่1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1.เพศ

(.....) หญิง

(.....) ชาย

2.อายุ

(.....) 15 -20 ปี

(.....) 21-25 ปี

(.....) 26-35 ปี

(.....) 36- 45 ปี

(.....) 46 ปีขึ้นไป

3. อาชีพ

(.....) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

(.....) ลูกจ้างเอกชน

(.....) ทำเกษตรกรรม

(.....) ทำงานอิสระ

(.....) นักเรียน นิสิต นักศึกษา

(.....) องค์กรพัฒนาเอกชน

4.รายได้ (บาท/เดือน)

(.....) ต่ำกว่า10,000

(.....) 10,000 - 19,999

(.....) 20,000 - 29,999

(.....) 30,000 - 50,000

(.....) มากกว่า 50,000

5. การศึกษา

(.....) ต่ำกว่ามัธยมปลาย (.....) มัธยมปลาย

(.....) อนุปริญญา - ปริญญาตรี(.....) ปริญญาโท

(.....) ปริญญาเอก(.....) อื่นๆ

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมความสนใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์

1. ท่านรู้จักพิพิธภัณฑ์ใดบ้างในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

(.....) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช

(.....) พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร

(.....) พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

(.....) พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี

(.....) ไม่รู้จักพิพิธภัณฑ์ใดเลย

2. ท่านรู้จักพิพิธภัณฑ์ดังกล่าวผ่านช่องทางใด

(.....) สื่อสารมวลชน (วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เว็บไซต์)

(.....) มีคนเทศน์แนะนำ

(.....) แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์

(.....) คำบอกเล่า (ครู เพื่อนร่วมงาน เพื่อนในชั้นเรียน คนในท้องถิ่นฯ)

2. ท่านตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก หรือไม่

(.....) ตั้งใจ

(.....) ไม่ตั้งใจ

(.....) ไม่แน่ใจ

(.....) ไม่มีความเห็น

2. หากท่านตั้งใจเข้าชม ท่านเลือกเข้าชมพิพิธภัณฑ์ใด (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

(.....) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช

(.....) พิพิธภัณฑ์ผ้ามหาวิทยาลัยนเรศวร

(.....) พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

(.....) พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี

2. เหตุผลที่ตั้งใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ดังกล่าว

(.....) เพื่อหาความรู้

(.....) เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

(.....) เพื่อสนับสนุนให้พิพิธภัณฑ์มีรายได้

(.....) อื่นๆ .....

2. ท่านเคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลกกี่ครั้ง

(.....) 1 ครั้ง

(.....) 2 ครั้ง

(.....) มากกว่า 2 ครั้ง

(.....) ไม่เคย

1. พิพิธภัณฑ์ในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลกที่ท่านเข้าชมคือที่ใด

(.....) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช

(.....) พิพิธภัณฑ์ผ้ามหาวิทยาลัยนเรศวร

(.....) พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

(.....) พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี

2. พิพิธภัณฑ์ในเขตเมืองพิษณุโลกที่ท่านสนใจ-ประทับใจ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(.....) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช

(.....) พิพิธภัณฑ์ผ้ามหาวิทยาลัยนเรศวร

(.....) พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

(.....) พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี

(.....) ไม่สนใจ/ประทับใจที่ใดเลย

3. ท่านสนใจการจัดแสดงเรื่องใดในพิพิธภัณฑ์แห่งนั้น (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

(.....) ประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก

(.....) บุคคลสำคัญ

(.....) พระพุทธรูป (พระพุทธชินราช พระศรีศาสดา พระพุทธชินสีห์ ฯลฯ)

(.....) พระบูชาและวัตถุมงคลอื่นๆ (พระพิมพ์ เหรียญบูชา ฯลฯ)

(.....) ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า

(.....) สิ่งของเครื่องใช้คนไทยในอดีต

(.....) ศิลปะการแสดงและวัฒนธรรมประเพณี

(.....) กลุ่มชาติพันธุ์

4. ท่านจะกลับมาชมพิพิธภัณฑ์แห่งนั้นอีกหรือไม่

(.....) กลับ

(.....) ไม่กลับ

(.....) ไม่แน่ใจ

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมความสนใจเฉพาะพิพิธภัณฑ

(ก) พื้นบ้านจำทวี

1. ท่านรู้จักพิพิธภัณฑพื้นบ้านจำทวีมาก่อนหรือไม่
  - (.....) รู้จัก
  - (.....) ไม่รู้จัก
  - (.....) ไม่แน่ใจ
2. ท่านรู้จักพิพิธภัณฑจำทวีจากช่องทางใด
  - (.....) สื่อสารมวลชน (วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เว็บไซต์)
  - (.....) มัคคุเทศก์แนะนำ
  - (.....) แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์
  - (.....) คำบอกเล่า (ครู เพื่อนร่วมงาน เพื่อนชั้นเรียน คนในท้องถิ่นฯ)
3. ท่านเดินทางมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑพื้นบ้านจำทวีจำนวนกี่คน
  - (.....) คนเดียว
  - (.....) 2 คน
  - (.....) 3 คน
  - (.....) มากกว่า 3 คน
4. ท่านเดินทางมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑพื้นบ้านจำทวีอย่างไร
  - (.....) รถยนต์ส่วนตัว
  - (.....) รถประจำทาง
  - (.....) รถนำเที่ยว (รถตู้ / รถปรับอากาศ)
  - (.....) อื่นๆ .....
5. ท่านเคยเที่ยวชมพิพิธภัณฑพื้นบ้านจำทวีมาก่อนหรือไม่
  - (.....) เคย
  - (.....) ไม่เคย
6. ท่านมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑพื้นบ้านจำทวีแล้วกี่ครั้ง
  - (.....) ครั้งแรก
  - (.....) 2 ครั้ง
  - (.....) 3 ครั้ง
  - (.....) มากกว่า 3 ครั้ง
  - (.....) จำไม่ได้

7. ท่านรู้สึกอย่างไรที่ได้เที่ยวชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี

(.....) ชอบมาก

(.....) ชอบ

(.....) เฉยๆ

(.....) ไม่ชอบ

8. ท่านชอบอะไรในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(.....) สถาปัตยกรรม

(.....) นิทรรศการความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี

(.....) ข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้าน

(.....) ของเล่นเด็กโบราณ

(.....) ภาพเก่าเมืองพิษณุโลก

(.....) กลุ่มชาติพันธุ์ใน จ. พิษณุโลก

(.....) ของที่ระลึก

(.....) การให้บริการ (การนำชม – การให้ข้อมูล)

(.....) ความสะอาด

9. ท่านไม่ชอบอะไรเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(.....) สถาปัตยกรรม

(.....) นิทรรศการความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี

(.....) ข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้าน

(.....) ของเล่นเด็กโบราณ

(.....) ภาพเก่าเมืองพิษณุโลก

(.....) กลุ่มชาติพันธุ์ใน จ. พิษณุโลก

(.....) ของที่ระลึก

(.....) การให้บริการ (การนำชม – การให้ข้อมูล)

(.....) ความสะอาด

10. สิ่งที่ต้องการให้มีเพิ่มขึ้นในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- (.....) การให้บริการ (การนำชม – การให้ข้อมูล)
  - (.....) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อประเภทต่างๆ
  - (.....) ห้องบรรยายที่มีทั้งภาพ เสียงและสื่อผสม (Multi media)
  - (.....) ห้องสมุด
  - (.....) กิจกรรมพิเศษ (การแสดงพื้นบ้าน นิทรรศการหมุนเวียนหรืองานศิลปะ)
  - (.....) บริการสำหรับคนพิการ
  - (.....) ที่จอดรถ
  - (.....) อินเทอร์เน็ต
  - (.....) ร้านอาหาร-เครื่องดื่ม
  - (.....) ป้ายบอกทาง
  - (.....) บริการรถนำชม (เช่นรถราง รถสามล้อ หรือยานพาหนะ รับ-ส่งจากที่ต่างๆ)
11. ท่านได้รับความสะดวกในการเดินทางมายังพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวีหรือไม่
- (.....) สะดวกมาก
  - (.....) สะดวกปานกลาง
  - (.....) ไม่สะดวก
12. ท่านใช้เวลาในการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวีนานเท่าใด
- (.....) ไม่เกิน 1 ชั่วโมง
  - (.....) 1- 2 ชั่วโมง
  - (.....) มากกว่า 2 ชั่วโมง
13. ท่านเข้าใจเรื่องราวที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวีมากน้อยอย่างไร
- (.....) เข้าใจดีมาก
  - (.....) เข้าใจปานกลาง
  - (.....) ไม่เข้าใจเลย
14. ท่านได้รับความสะดวกระหว่างการเที่ยวชมในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวีหรือไม่
- (.....) ได้รับมาก
  - (.....) ได้รับปานกลาง
  - (.....) ไม่ได้รับความสะดวกเลย

15. ท่านได้รับข้อมูลจากแผ่นป้ายที่อธิบายประกอบการจัดแสดงเพียงพอหรือไม่

(.....) ได้รับมาก

(.....) ได้รับปานกลาง

(.....) ไม่ได้รับมากพอ

16. ท่านยินดีเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีจัดขึ้นหรือไม่

(.....) ยินดี

(.....) ไม่ยินดี

(.....) ไม่แน่ใจ

17. ท่านจะพาผู้อื่นมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีหรือไม่

(.....) พามาแน่นอน

(.....) ไม่พามาแน่นอน

(.....) ไม่แน่ใจ

18. ท่านจะกลับมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวีหรือไม่

(.....) กลับมาแน่นอน

(.....) ไม่กลับมาแน่นอน

(.....) ไม่แน่ใจ

ความเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

(ข) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราช

1. ท่านรู้จักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราชมาก่อนหรือไม่ ?
  - (.....) รู้จัก
  - (.....) ไม่รู้จัก
  - (.....) ไม่แน่ใจ
2. ท่านรู้จักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราชจากช่องทางใด?
  - (.....) สื่อสารมวลชน (วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เว็บไซต์)
  - (.....) มัคคุเทศก์แนะนำ
  - (.....) แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์
  - (.....) คำบอกเล่า (ครู เพื่อนร่วมงาน เพื่อนชั้นเรียน คนในท้องถิ่นฯลฯ)
3. ท่านเดินทางมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราช จำนวนกี่คน?
  - (.....) คนเดียว
  - (.....) 2 คน
  - (.....) 3 คน
  - (.....) มากกว่า 3 คน
4. ท่านเดินทางมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราช อย่างไร?
  - (.....) รถยนต์ส่วนตัว
  - (.....) รถประจำทาง
  - (.....) รถนำเที่ยว (รถตู้ / รถบัสปรับอากาศ)
5. ท่านเคยเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราชมาก่อนหรือไม่?
  - (.....) เคย
  - (.....) ไม่เคย
6. ท่านมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราชมาแล้วกี่ครั้ง ?
  - (.....) 1 ครั้ง
  - (.....) 2 ครั้ง
  - (.....) 3 ครั้ง
  - (.....) มากกว่า 3 ครั้ง

7. ท่านรู้สึกอย่างไรที่ได้เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช ?

(.....) ชอบมาก

(.....) ชอบ

(.....) เฉยๆ

(.....) ไม่ชอบเลย

8. ท่านชอบอะไรในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช?

(.....) การจัดภูมิทัศน์

(.....) เครื่องถ้วยสมัยต่างๆ

(.....) เครื่องอัฐบริขารที่มีผู้ถวายแด่เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

(.....) พระพิมพ์ดินเผาและพระพิมพ์แบบต่างๆ

(.....) ตู้พระธรรม – คัมภีร์

(.....) พระพุทธรชินราช พระพุทธรชินสีห์และพระศรีศาสดา ที่ประดิษฐานในวิหาร

(.....) การให้บริการ (การนำชม – การให้ข้อมูล)

(.....) ความสะอาด

9. ท่านไม่ชอบอะไรเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช?(

(.....) การจัดภูมิทัศน์

(.....) เครื่องถ้วยสมัยต่างๆ

(.....) เครื่องอัฐบริขารที่มีผู้ถวายแด่เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

(.....) พระพิมพ์ดินเผาและพระพิมพ์แบบต่างๆ

(.....) ตู้พระธรรม – คัมภีร์

(.....) พระพุทธรชินราช พระพุทธรชินสีห์และพระศรีศาสดา ที่ประดิษฐานในวิหาร

(.....) การให้บริการ (การนำชม – การให้ข้อมูล)

(.....) ความสะอาด

10. สิ่งที่ต้องการให้มีเพิ่มขึ้นในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(.....) การให้บริการ (การนำชม – การให้ข้อมูล)

(.....) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อประเภทต่างๆ

(.....) ห้องบรรยายที่มีทั้งภาพ เสียงและสื่อผสม (Multi Media)

(.....) ร้านขายหนังสือ

(.....) ห้องสมุด

(.....) กิจกรรมพิเศษ (การแสดงพื้นบ้าน นิทรรศการหมุนเวียนหรืองานศิลปะ)

(.....) บริการสำหรับคนพิการ

(.....) ที่จอดรถ

(.....) อินเทอร์เน็ต

(.....) ร้านอาหาร-เครื่องดื่ม

(.....) ป้ายบอกทาง

(.....) บริการรถนำชม (เช่นรถราง รถสามล้อ หรือยานพาหนะ รับ-ส่งจากที่ต่างๆ)

(.....) อื่นๆ .....

11. ท่านได้รับความสะดวกในการเดินทางมายังพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช หรือไม่?

(.....) สะดวกมาก

(.....) สะดวกปานกลาง

(.....) ไม่สะดวก

12. ท่านใช้เวลาในการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช นานเท่าใด?

(.....) ไม่เกิน 1 ชั่วโมง

(.....) 1- 2 ชั่วโมง

(.....) มากกว่า 2 ชั่วโมง

13. ท่านเข้าใจสิ่งที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธรชินราชอย่างไร?

(.....) เข้าใจดีมาก

(.....) เข้าใจปานกลาง

(.....) ไม่เข้าใจเลย

14. ท่านได้รับความสะดวกระหว่างเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชหรือไม่?

(.....) ดีมาก

(.....) ปานกลาง

(.....) ไม่ได้ได้รับความสะดวกเลย

15. ท่านได้รับข้อมูลจากแผ่นป้ายที่อธิบายประกอบการจัดแสดงเพียงพอหรือไม่?

(.....) ได้รับมาก

(.....) ได้รับปานกลาง

(.....) ไม่ได้รับ

16. ท่านยินดีเข้าร่วมกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช จัดขึ้นเป็นพิเศษหรือไม่?

(.....) ยินดี

(.....) ไม่ยินดี

(.....) ไม่แน่ใจ

17. ท่านจะพาผู้อื่นมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชหรือไม่?

(.....) พามาแน่นอน

(.....) ไม่พามาแน่นอน

(.....) ไม่แน่ใจ

18. ท่านจะกลับมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชหรือไม่?

(.....) กลับมาแน่นอน

(.....) ไม่กลับมาแน่นอน

(.....) ไม่แน่ใจ

ความเห็นเพิ่มเติม

.....
 .....
 .....

(ค) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

1. ท่านรู้จักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มาก่อนหรือไม่?
  - (.....) รู้จัก
  - (.....) ไม่รู้จัก
  - (.....) ไม่แน่ใจ
2. ท่านรู้จักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจากช่องทางใด?
  - (.....) สื่อสารมวลชน (วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เว็บไซต์)
  - (.....) มัคคุเทศก์แนะนำ
  - (.....) แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์
  - (.....) คำบอกเล่า (ครู เพื่อนร่วมงาน เพื่อนชั้นเรียน คนในท้องถิ่นฯ)
3. ท่านเดินทางมาเที่ยวชม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จำนวนกี่คน?
  - (.....) คนเดียว
  - (.....) 2 คน
  - (.....) 3 คน
  - (.....) มากกว่า 3 คน
4. ท่านเดินทางมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช อย่างไร?
  - (.....) รถยนต์ส่วนตัว
  - (.....) รถประจำทาง
  - (.....) รถนำเที่ยว (รถตู้ / รถปรับอากาศ)
  - (.....) อื่นๆ .....
5. ท่านเคยเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มาก่อนหรือไม่?
  - (.....) เคย
  - (.....) ไม่เคย
6. ท่านมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แล้วกี่ครั้ง?
  - (.....) ครั้งแรก
  - (.....) 2 ครั้ง
  - (.....) มากกว่า 3 ครั้ง

7. ท่านรู้สึกอย่างไรที่ได้เที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ผ้ามหาวิทยาลัยนเรศวร?

(.....) ชอบมาก

(.....) ชอบ

(.....) เฉยๆ

(.....) ไม่ชอบเลย

8. ท่านชอบอะไรใน พิพิธภัณฑ์ผ้ามหาวิทยาลัยนเรศวร ? (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(.....) การจัดภูมิทัศน์

(.....) นิทรรศการฉลองพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

(.....) นิทรรศการผ้าและวิถีชีวิตลาวครั้ง

(.....) นิทรรศการผ้าในพิธีกรรม ผ้าทอและเครื่องแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

(.....) เครื่องมือทอผ้า

(.....) ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ผ้าสำเร็จรูปและผ้าผืน

(.....) การให้บริการ (การนำชม – การให้ข้อมูล)

(.....) ความสะอาด

(.....) อื่นๆ .....

9. ท่านไม่ชอบอะไรเกี่ยวกับ พิพิธภัณฑ์ผ้ามหาวิทยาลัยนเรศวร? (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(.....) การจัดภูมิทัศน์

(.....) นิทรรศการฉลองพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

(.....) นิทรรศการผ้าและวิถีชีวิตลาวครั้ง

(.....) นิทรรศการผ้าในพิธีกรรม ผ้าทอและเครื่องแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

(.....) เครื่องมือทอผ้า

(.....) ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ผ้าสำเร็จรูปและผ้าผืน

(.....) การให้บริการ (การนำชม – การให้ข้อมูล)

(.....) ความสะอาด

10. สิ่งที่ต้องการให้มีเพิ่มขึ้นใน พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร

(.....) การให้บริการ (การนำชม – การให้ข้อมูล)

(.....) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อประเภทต่างๆ

(.....) ห้องบรรยายที่มีทั้งภาพ เสียงและสื่อผสม (Multi Media)

(.....) ร้านขายหนังสือ

(.....) ห้องสมุด

(.....) กิจกรรมพิเศษ (การแสดงพื้นบ้าน นิทรรศการหมุนเวียนหรืองานศิลปะ)

(.....) บริการสำหรับคนพิการ

(.....) ที่จอดรถ

(.....) อินเทอร์เน็ต

(.....) ร้านอาหาร-เครื่องดื่ม

(.....) ป้ายบอกทาง

(.....) บริการรถนำชม (เช่นรถราง รถสามล้อ หรือยานพาหนะ รับ-ส่งจากที่ต่างๆ)

(.....) อื่นๆ .....

11. ท่านได้รับความสะดวกในการเดินทางมายังพิพิธภัณฑ์ผ้ามหาวิทยาลัยนเรศวร หรือไม่?

(.....) สะดวกมาก

(.....) สะดวกปานกลาง

(.....) ไม่สะดวก

12. ท่านใช้เวลาในการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ผ้ามหาวิทยาลัยนเรศวร นานเท่าใด?

(.....) ไม่เกิน 1 ชั่วโมง

(.....) 1- 2 ชั่วโมง

(.....) มากกว่า 2 ชั่วโมง

13. ท่านเข้าใจสิ่งที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ผ้ามหาวิทยาลัยนเรศวร มากน้อยอย่างไร?

(.....) เข้าใจดีมาก

(.....) เข้าใจปานกลาง

(.....) ไม่เข้าใจเลย

14. ท่านได้รับความสะดวกระหว่างการเดินทางชมพิพิธภัณฑ์ผ่านมหาวิทยาลัยนเรศวรหรือไม่?

(.....) ดีมาก

(.....) ปานกลาง

(.....) ไม่ได้ได้รับความสะดวกเลย

15. ท่านได้รับข้อมูลจากแผ่นป้ายที่อธิบายประกอบการจัดแสดงเพียงพอหรือไม่?

(.....) ได้รับมาก

(.....) ได้รับปานกลาง

(.....) ไม่ได้รับมากพอ

16. ท่านยินดีเข้าร่วมกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์ผ่านมหาวิทยาลัยนเรศวร จัดขึ้นเป็นพิเศษหรือไม่?

(.....) ยินดี

(.....) ไม่ยินดี

(.....) ไม่แน่ใจ

17. ท่านจะพาผู้อื่นมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ผ่านมหาวิทยาลัยนเรศวร หรือไม่?

(.....) พามาแน่นอน

(.....) ไม่พามาแน่นอน

(.....) ไม่แน่ใจ

18. ท่านจะกลับมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ผ่านมหาวิทยาลัยนเรศวรหรือไม่?

(.....) กลับมาแน่นอน

(.....) ไม่กลับมาแน่นอน

(.....) ไม่แน่ใจ

ความเห็นเพิ่มเติม

.....
 .....
 .....

(ง) พิพิธภัณฑสถานเมืองพิษณุโลก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

1. ท่านรู้จักพิพิธภัณฑสถานเมืองพิษณุโลก ๙ มาก่อนหรือไม่?

(.....) รู้จัก

(.....) ไม่รู้จัก

(.....) ไม่แน่ใจ

2. ท่านรู้จักพิพิธภัณฑสถานเมืองพิษณุโลก ๙ จากช่องทางใด?

(.....) สื่อสารมวลชน (วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เว็บไซต์)

(.....) มัคคุเทศก์แนะนำ

(.....) แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์

(.....) คำบอกเล่า (ครู เพื่อนร่วมงาน เพื่อนชั้นเรียน คนในท้องถิ่นฯลฯ)

3. ท่านเดินทางมาเที่ยวชม พิพิธภัณฑสถานเมืองพิษณุโลก ๙ จำนวนกี่คน?

(.....) คนเดียว

(.....) 2 คน

(.....) 3 คน

(.....) มากกว่า 3 คน

4. ท่านเดินทางมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานเมืองพิษณุโลก ๙ อย่างไร?

(.....) รถยนต์ส่วนตัว

(.....) รถประจำทาง

(.....) รถนำเที่ยว (รถตู้ / รถปรับอากาศ)

(.....) อื่นๆ .....

5. ท่านเคยเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานเมืองพิษณุโลก ๙ มาก่อนหรือไม่

(.....) เคย

(.....) ไม่เคย

6. ท่านมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถานเมืองพิษณุโลก ๙ แล้วกี่ครั้ง

(.....) ครั้งแรก

(.....) 2 ครั้ง

(.....) 3 ครั้ง

(.....) มากกว่า 3 ครั้ง

7. ท่านรู้สึกอย่างไรที่ได้เที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ เมืองพิษณุโลก ฯ?

(.....) ชอบมาก

(.....) ชอบ

(.....) เฉยๆ

(.....) ไม่ชอบเลย

8. ท่านชอบอะไรใน พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก ฯ ? (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(.....) สถาปัตยกรรมที่อยูริมน้ำน่าน

(.....) รูปแบบการจัดนิทรรศการที่เน้นเทคโนโลยีสื่อผสม (Multimedia)

(.....) นิทรรศการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลกและบุคคลสำคัญ

(.....) นิทรรศการภูมิปัญญาและวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

(.....) การให้บริการ (การนำชม – การให้ข้อมูล)

(.....) ความสะอาด

(.....) อื่นๆ .....

9. ท่านไม่ชอบอะไรเกี่ยวกับ พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก ฯ ? (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(.....) สถาปัตยกรรมที่อยูริมน้ำน่าน

(.....) รูปแบบการจัดนิทรรศการที่เน้นเทคโนโลยีสื่อผสม (Multi media)

(.....) นิทรรศการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลกและบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์

(.....) นิทรรศการภูมิปัญญาและวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

(.....) การให้บริการ (การนำชม – การให้ข้อมูล)

(.....) ความสะอาด

10. สิ่งที่ต้องการให้มีเพิ่มขึ้นใน พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก ฯ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(.....) การให้บริการ (การนำชม – การให้ข้อมูล)

(.....) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อประเภทต่างๆ

(.....) ห้องบรรยายที่มีทั้งภาพ เสียงและสื่อผสม (Multi media)

(.....) ร้านขายหนังสือ

(.....) ห้องสมุด

(.....) กิจกรรมพิเศษ (การแสดงพื้นบ้าน นิทรรศการหมุนเวียนหรืองานศิลปะ)

(.....) บริการสำหรับคนพิการ

- (.....) ที่จอดรถ
 (.....) อินเทอร์เน็ต
 (.....) ร้านอาหาร-เครื่องดื่ม
 (.....) ป้ายบอกทาง
 (.....) บริการรถนำชม (เช่นรถราง รถสามล้อ หรือยานพาหนะ รับ-ส่งจากที่ต่างๆ)
 (.....) อื่นๆ .....

11. ท่านได้รับความสะดวกในการเดินทางมายังพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก ฯ หรือไม่?

- (.....) สะดวกมาก
 (.....) สะดวกปานกลาง
 (.....) ไม่สะดวก

12. ท่านใช้เวลาในการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก ฯ นานเท่าใด?

- (.....) ไม่เกิน 1 ชั่วโมง
 (.....) 1- 2 ชั่วโมง
 (.....) มากกว่า 2 ชั่วโมง

13. ท่านเข้าใจเรื่องราวที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ เมืองพิษณุโลก ฯ มากน้อยอย่างไร?

- (.....) เข้าใจดีมาก
 (.....) เข้าใจปานกลาง
 (.....) ไม่เข้าใจเลย

14. ท่านได้รับความสะดวกระหว่างการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก ฯ หรือไม่?

- (.....) ดีมาก
 (.....) ปานกลาง
 (.....) ไม่ได้ได้รับความสะดวกเลย

15. ท่านได้รับข้อมูลจากแผ่นป้ายที่อธิบายประกอบการจัดแสดงเพียงพอหรือไม่?

- (.....) ได้รับมาก
 (.....) ได้รับปานกลาง
 (.....) ไม่ได้รับมากพอ

16. ท่านยินดีเข้าร่วมกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก ๙ จัดขึ้นเป็นพิเศษหรือไม่?

(.....) ยินดี

(.....) ไม่ยินดี

(.....) ไม่แน่ใจ

17. ท่านจะพาผู้อื่นมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก ๙ หรือไม่?

(.....) พามาแน่นอน

(.....) ไม่พามาแน่นอน

(.....) ไม่แน่ใจ

18. ท่านจะกลับมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก ๙ หรือไม่?

(.....) กลับมาแน่นอน

(.....) ไม่กลับมาแน่นอน

(.....) ไม่แน่ใจ

ความเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ไฟล์นี้ดาวน์โหลดได้จาก dric.fict.go.th
 โดย ศุภชัย สุวรรณรัตน์
 เมื่อ 05/08/2557 13:11:41

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชนโดยถือมนุษย์เป็นศูนย์กลาง.
กรุงเทพฯ : สยามคีสสาส์น.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2551) . แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย.
กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- จิรวัดน์ พีระสันต์. (2547). ศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดพิษณุโลก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรา จงกล. (2532). พิพิธภัณฑสถานวิทยา. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร. (จัดพิมพ์อนุสรณ์ในงาน
พระราชทานเพลิงศพนางจิรา จงกล วันที่ 4 เมษายนพ.ศ. 2532).
- จุฑาพรรณี (จามจุรี) ผดุงชีวิต. (2550). วัฒนธรรม การสื่อสารและอัตลักษณ์. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนัญ วงษ์วิภาค. (2551) การท่องเที่ยววัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร .
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2549). องค์ความรู้: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : รัตนไตร.
- นริศรานุวัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา. (2506). จดหมายระยะทางไปพิษณุโลก. กรุงเทพฯ :
พระจันทร์. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในการฉลองวันประสูติครบ 100 ปีวันที่ 28 เมษายน พ.ศ.
2550)บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์
ดีไซน์.
- . (2551). ระเบียบวิธีวิจัยทางการท่องเที่ยว (Research Methodology
in Tourism) . พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บัณฑิต จันทร์โรจกิจ. (2548). พิพิธภัณฑสถาน: แนวทางการบริหารและจัดการพิพิธภัณฑ
หอศิลป์ร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ปริตตา เฉลิมเผ่า ก่ออนันตกุลและคณะ. (2547). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยและ
พัฒนาพิพิธภัณฑที่ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พิพิธภัณฑ์ชุมชนพลังแห่งการเรียนรู้ : กรณีศึกษาประเทศอังกฤษ. (2544). สุทธาสินี วัชรบูล.

กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2520). เทียบเมืองพระร่วง. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ม.ล. ชิ่ง สนิทวงศ์ วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520).

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก. (2550). พระพุทธรูปชินราชวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหาร พิษณุโลก พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บางกอกสาส์น.

----- (2550). 400 ปีแห่งการสวรรคตสมเด็จพระ

พระนเรศวรมหาราช (พ.ศ.2148-2548). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บางกอกสาส์น.

วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. (2551) พิพิธภัณฑ์ของคนธรรมดา. กรุงเทพฯ : มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.

วศิน ปัญญาวุฒิตระกูล.(2550). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์วัฒนธรรมในพื้นที่ระยองวัฒนธรรม (กำแพงเพชร สุโขทัย พิษณุโลก เพชรบูรณ์).

กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2551). พิพิธภัณฑ์ภาคสนามประสบการณ์จาก

คนลงทำ ศิริพร ศรีสินธุ์อุไร : บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

(องค์การมหาชน).

----- (2551) พิพิธภัณฑ์บันทึก ทบพวนบทเรียนจากการวิจัย

และพัฒนาพิพิธภัณฑ์. ศิริพร ศรีสินธุ์อุไร : บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยา

สิรินธร(องค์การมหาชน).

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2551). พิพิธภัณฑ์และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน.

กรุงเทพฯ : มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.

----- (2546). ลุ่มน้ำน่าน ประวัติศาสตร์โบราณคดีของพิษณุโลก“เมืองเอกแตก”

กรุงเทพฯ : พิษณุโลก พิพิธภัณฑ์ตั้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.

สายันต์ ไพรชาญจิตร. (2550). การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน.

พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2546). พระราชวังจันทน์ “วังพระนเรศวร” เมืองพิษณุโลก ที่ประสูติ ที่ประทับของ

สมเด็จพระนเรศวร. กรุงเทพฯ : พิษณุโลก พิพิธภัณฑ์ตั้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.

สุจิตรา มาถาวร. (2541). พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในประเทศไทย.พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ :

เอส.ที.เวลด์มีเดีย.

สุภางศ์ จันทวานิช. (2542). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสนาะ ตีเขาวี .(2546). หลักการบริหาร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เอกวิทย์ ณ ถกลาง, นิธิ เอียวศรีวงศ์, วิจารย์ พานิช, รสนา โตสิตระกูลและ ม.ร.ว. นางคราญ ชมพูนุช. (2546) ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อมรินทร์.

บทความวารสาร หนังสือพิมพ์

เปี่ยมพงศ์ นุ้ยบ้านด่าน. (2543). องค์การแห่งการเรียนรู้. วารสารการศึกษาพยาบาล 10(3) : 13-17 ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 (ธค.2542 - มีค. 2543).

สุจิตต์ วงษ์เทศ.(2552). กรุงเทพฯไม่มีพิพิธภัณฑ์. มติชนรายวัน. (22 กุมภาพันธ์ 2552).

เอกสารอื่น ๆ

ชีวิสิทธิ์ บุญยเกียรติ. (2552). การสร้างแนวร่วมในงานวัฒนธรรมกับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น.

เอกสารการสัมมนาในโอกาส 30 ปีสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พิเศษ เจียจันทร์พงษ์. (2539). แนวโน้มของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย. ในเอกสารการ

สัมมนาทางวิชาการเรื่อง พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย 23-24 พฤศจิกายน 2539

พิมพ์ครั้งที่ 2 .กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรมนักเรียนนายเรืออากาศ รักษาพระองค์. (2549). การจัดการเชิงกลยุทธ์. สืบค้นเมื่อวันที่

1 ตุลาคม 2552, จาก <http://www.aircadetwing.com/index.php?la>

=show&ac=article&Id=5376485&Ntype=4 2006-07-24 18:11:24

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพิษณุโลก.(2551).สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2552,

จาก http://www.tat.or.th/north03/index.asp?dept_id=7

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2551). ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย

สืบค้นเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2552 จาก [http:// www. 4sac.or.th](http://www.4sac.or.th)

บุริม โอทกานนท์ .(2552). การตลาดว่าด้วยเรื่องของแบรนด์. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2552 จาก <http://gotoknow.org/blog/jazz-zie/283396> แก้ไข: พ. 05 ส.ค. 2552 @ 14:09

พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก. (2552). สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2552 จาก [http:// www.phsmun.go.th/index.php?option=com_content&task=view&id=101&Itemid=136 ...](http://www.phsmun.go.th/index.php?option=com_content&task=view&id=101&Itemid=136)

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าสิบเอก ดร.ทวี-พิมพ์ บูรณเขตต์. (2552). สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2552 จาก http://www.phitsanulok.go.th/Muang_3.html

รายงานประจำปีพิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2549). สืบค้นเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2552 จาก <http://www.thaitextilemuseum.com>

อนันต์ พรหมคำชาว.(2552). กรอบแนวคิดการจัดการความรู้. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2552 จาก www.arip.co.th/2006/blog.php?g1=O&blogge=Anan&id=&byear=2007&bmonth=72007-07-24 14:00:43

การสัมภาษณ์

1. สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ลูติมา วิทยาวงศรุจิ วันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2552
2. สัมภาษณ์ น.ส. พรศิริ บูรณเขตต์ วันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2552
3. สัมภาษณ์ นายประพันธ์ ภัคตร์เชียว วันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2552
4. สัมภาษณ์ นายครองศักดิ์ ภูมรินทร์ วันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2552
5. สัมภาษณ์ นางเปรมฤดี ชามพูนท วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2552
6. สัมภาษณ์ นางจิระภา วสุวัต วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2552
7. สัมภาษณ์ นายกล้าณรงค์ ภัคดีประไพ วันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2552
8. สัมภาษณ์ นายจรรยา ทองสนิท วันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2552
9. สัมภาษณ์ นายมานิช คำศรี วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2552
10. สัมภาษณ์ นายปรีชา เรืองจันทร์ วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2552

Books

Barbara T. Hoffman. (2006). Art and Culture Heritage. Law ,Policy and Practice.
New York : Cambridge University .

Bob Mckercher, Hilary du Cros. (2002).Cultural Tourism : The Partnership Between
Tourism and Cultural Heritage Management. New York : The Haworth Hospitality

Eilean Hooper-Greenhill. (2000). Museums and the Interpretation of Visual Culture.
London : Routledge.

Gary Edson and David Dean. (1996). The Handbook for Museums.London : Routledge.

Metropolitan Governance : Conflict, Competition, and Cooperation/ Richard C.(2004).
Feiock, Editor . Washinton D.C.: Georgetown University Press.

Philip Kotlor. (2002)Marketing Management. Newjersey : Prentice Hall, 11th Edition.

Timothy Ambrose and Crispin Paine. (1993). Museum Basics. London : ICOM and
Routledge.

Articles

ICOMOS. (1993)Tourism at World Heritage Cultural Sites : The Site Manager's
Handbook. Colombo : ICOMOS International Specialized Committee on Cultural
Tourism.

----- (1999)International Cultural Tourism Charter (Managing Tourism at Places of
Heritage Significance, 1999) Adopted by ICOMOS 12 th General Assembly
in Mexico, October 1999.

SAMEO-SPAFA. (2004).Tourism and Cultural Heritage in Southeast Asia. (Occasional
Paper Series). Bangkok.

ICAMT. (2006).Role of Museum : Tourism & Cultural Heritage. Yanni Herreman .New
York : ICAMT.

ประวัติการศึกษา

ชื่อ	นางสุวรรณมา บุญกล้า
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2506
วุฒิการศึกษา (ตั้งแต่ระดับปริญญาตรี)	ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร มัธยมศึกษา โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี ประถมศึกษา โรงเรียนสะพานที่ 3
ตำแหน่ง	ที่ปรึกษาบริษัทคิดดีจัง จำกัด ผู้จัดการฝ่ายผลิต บริษัท N Team Creation Co.,Ltd.
ทุนการศึกษา (ถ้ามี)	ทุนวิจัยชุดโครงการเชื่อมโยงเครือข่ายภาคีประเด็นการท่องเที่ยว ระดับปริญญาโท สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย โดยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ผลงานทางวิชาการ	-
ประสบการณ์ทำงาน	ปัจจุบัน (พ.ศ. 2553) ที่ปรึกษาการผลิตรายการโทรทัศน์ บริษัท คิดดีจัง จำกัด ผู้จัดการฝ่ายผลิตรายการ บริษัท N Team Creation Co, Ltd. พ.ศ. 2549-2550 บรรณาธิการข่าว สถานีโทรทัศน์ TNN 24 (True Visions 7) บรรณาธิการข่าวเด็กเยาวชนและครอบครัว สถานีวิทยุโทรทัศน์ แห่งประเทศไทย (NBT) กรมประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2544 - 2548 ผู้จัดการฝ่ายผลิตรายการ บริษัท สิทธิณี ศรีเอชัน จำกัด พ.ศ. 2529 - 2544 บรรณาธิการข่าวศิลปะ – บันเทิง สถานีโทรทัศน์ไอทีวี ผู้ช่วยบรรณาธิการนิตยสารเทคโนโลยีชาวบ้าน ในเครือมติชน ผู้สื่อข่าวศิลปวัฒนธรรม หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน นักโบราณคดี กรมศิลปากร